

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

RENKLERDE ADLANDIRMA

NİGAR KARAKULAK

TEZ DANIŞMANI:

Yrd. Doç. Dr. YAKUP YILMAZ

AĞUSTOS-2015

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nigar KARA-KULAK'ın *Renklerde Adlandırma* başlıklı tezi .../.../..... tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Cengiz CEYLAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi elde etmek için gerekli olan koşulları sağladığımı onaylarım.

Doç. Dr. Secaattin TURAL
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ
Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri:

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ISPARTA (İstanbul Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR (Kırklareli Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ (Kırklareli Üniversitesi)

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Nigar KARAKULAK

21.08.2015

ÖZ

RENKLERDE ADLANDIRMA

Karakulak, Nigar

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ

Ağustos 2015

Bu çalışma 2011 yılında yayımlanan TDK *Türkçe Sözlük*'te yer alan renk adları taranarak hazırlanmıştır. *Türkçe Sözlük*'te 231 renk adının madde başı olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Renk adlarının bilim dalları içerisindeki yeri ve önemi geçmişten günümüze yapılan çalışmalar incelenerek değerlendirilmiştir. Renk adlarının tek sözcük, söz öbeği veya renk adına nispeti'si getirilmek suretiyle oluştuğu görülmüştür. *Türkçe Sözlük*'te yer alan renk adları ana renkler ve çevresi, ara renkler ve çevresi, nötr renkler, sıcak ve soğuk renkler, duygun ve soluk renkler şeklinde sınıflandırılmıştır. Renklerin adlandırılmasında benzetme ve esinlenme rol oynar. Adlandırmada bitki, hayvan, araç-gereç, insan vb. gibi temel söz varlığı içinde yer alan somutlaştırma unsurlarına yer verilmiştir. Renk adlarının *Türkçe Sözlük*'teki ve öneri niteliğindeki tanımlamalar çalışmanın son bölümünü oluşturmuştur. Mevcut renk adlarının dilimizden kaybolmaması ve kültürümüzde yaşatılması için var olan renk adları kayıt altına alınmalıdır. Örgün eğitimde, yabancılara Türkçe öğretirken eğitimcilerin kültür aktarımıyla ilgili olarak renklerin öğretilmesinde hassas davranmaları Türkçenin öğretimi, kullanımını ve zenginliğinin ortaya çıkması bakımından yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Adbilim, Adlandırma, Türkçe Sözlük, Renklerde adlandırma, Somutlaştırma

ABSTRACT

NAMING COLORS

Karakulak, Nigar

Master of Arts, Turkish Language and Literature

Supervisor: Assistant Professor Yakup YILMAZ

August 2015

This study is prepared via scanning color names placed in Turkish Dictionary published in 2011. It is determined that there are two hundred and thirty one (231) color names as item base. The importance and place of color names in science fields are evaluated via analyzing studies from past to present. It is seen that color names are created adding suffix of relation (nisba) to a single word, a phrase or a color name. Color names in Turkish Dictionary are classified as base colors, intermediate colors, neutral colors, warm and cool colors, bright and pale colors. Metaphor and inspiration play a role in classification of colors. Naming colors, it is given place to concretizing elements like plant, animal, tool, human which placed in basic vocabulary. Color names in Turkish Dictionary and recommended definitions created the final part of this study. Present color names ought to be recorded in order to be long lasting in our culture and exist in our language heritage. In formal education; teaching Turkish to foreigners, it will be useful if educators are sensitive while teaching colors, which are in accordance with cultural transfer, in terms of teaching Turkish, usage of Turkish and identifying richness of Turkish Language.

Key Words: Onomastic, Naming, Turkish Dictionary, Naming Colors

ÖNSÖZ

Dilin temel sözcüklerini oluşturan renk adları, Türkçede önemli bir yer tutmaktadır. Türkçe renk adları bakımından oldukça zengin bir dildir. Siyah, beyaz, yeşil, sarı, kırmızı, mavi, kızıl, kiremit rengi, bakır rengi, buğday rengi, çivit mavisi, bal rengi, ördekgagası, gülkurusu gibi, renklerin her tonu için başka bir ad bulunmaktadır.

TDK'nin 2011 yılında yayımlanan *Türkçe Sözlük*'ü taranarak hazırlanan bu çalışmada 231 renk adının madde başı olarak bulunduğu tespit edilmiştir. Tarama sırasında Türkçe renk adlarının tanımlama ve sınıflama olmak üzere iki yönlü inceleneceği sonucuna varılmıştır. Tanımlamalara sözlük kısmında yer verilmiştir. Renk Adları Sözlüğü kısmında yer alan madde başları *Türkçe Sözlük*'teki tanımlarıyla verilmiştir. Kelimelerin hangi dile ait olduğu araştırılarak her madde başı için ayrı ayrı gösterilmiştir. Köken bilgisinde, Doğu dillerinden alınan sözlerin özgün yazım, uluslararası bilim çevrelerinde benimsenmiş bulunan çeviri yazısı alfabesine göre verilmiştir. Bitişik olarak yazılan ve iki kelimesi de aynı dilden olan sözcüklerin köken bilgisi verilirken iki kelimenin arasına (+) işareti konmuştur.

Madde başı somut bir çağrışım yapmayan veya madde başı yetersiz görülen renk adları için öneri niteliğinde tanımlamalar yapıldı. Ek alan renk adları köşeli ayraç içerisinde gösterildi.

Söz öbeği oluşturan madde başları yay ayraç içerisinde verildi. *Türkçe Sözlük*'te tespit edilen renk adları ana renkler ve çevresi, ara renkler ve çevresi, sıcak renkler ve çevresi, soğuk renkler ve çevresi olarak sınıflandırıldı. Mai ve mavi ikisi de aynı rengi ifade eder ancak ayrı madde başı olarak sözlükte yer aldığı için aynı anlamı ifade eden farklı bir madde başı olarak ele alındı. Bu sınıflandırma dışında kalan renk adları da şöyle tasnif edildi: At donlarının özel kullanımı, insan teninin rengini ifade eden renk adları, insanın göz rengini ifade eden renk adları, terimsel ifadeler, içinde renk ifadesi barındıran boya adları, diğer renk adlarıdır.

Renk, kelime sınıfı bakımından isim sınıfından, kelime türü olarak da sıfat türündendir. Tek başlarına kullanıldığında ad görevini üstlenirler. Renk

adlarının bir kısmının Türkçe; ancak büyük bir kısmının alıntı kelime veya kelime öbekleriyle kurulmuş renk adları olduğu tespit edildi. Renk adlarının incelendiğinde Türkçe, Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Bulgarca, Rumca, Ermenice kökenli olduğu görüldü.

Günlük hayatta birçok renk adı kullanılmaktadır. “Renk adlarından kaçısı *Türkçe Sözlük*’te yer almaktadır?” sorusu çalışmanın ana çerçevesini oluşturdu. “Dilbilimciler doğadaki renklerin adlandırılmasında neye dikkat ettiler? Kaç tane renk adı tek sözcük, kaçısı söz öbeği oluşturdu? Renk adlarının oluşmasında yabancı dillerin etkisi var mı? Renklerin tarihsel süreçteki yeri ve önemi nedir? Türk adbiliminde renk kavramının yeri nedir? Renk adlarında somutlaştırma unsurları nelerdir? Ana renkler ve ara renkler çevresine hangi renkleri dahil edebiliriz?” gibi sorulara yanıt bulmak amaçlandı.

Rengin oluşabilmesi için ışık gerekir. Işığın yokluğu karanlıktır yani renksizliktir. O halde ışık rengin kaynağıdır. Bundan dolayı renk, fizik biliminin bir dalıdır. Renk tanımlamalarında fiziksel unsurların temel alındığı görüldü. Ancak renk adları sadece fizik bilimini ilgilendirmez. Renkler kimya, tekstil, görsel sanatlar, psikoloji, sosyoloji, felsefe, din, edebiyat ve dil gibi hem sosyal bilimler hem de fen bilimleri alanında etkilidir. Renk adları günlük hayatta en sık kullandığımız adlardır. Ancak günlük yaşamımızda kullandığımız birçok renk adının *Türkçe Sözlük*’te madde başı olarak yer almadığını gördük. Ayrıca renklerin madde başı tanımlamalarında bir başka renk adı zikredilmiş olmasına rağmen o renk adı madde başı olarak kullanılmadığı tespit edildi. Bu çalışma ile *Türkçe Sözlük*’te yer alan renk adlarını tasnif, tanım, adlandırma ve köken bakımından tek bir kaynaktan toplamak hedeflendi.

Türk dilinin en eski eserlerinden *Köktürk Yazıtları*’nda renk bildiren kelimelerin sayısının çok fazla olmadığı görülmektedir. Yazıtlardaki renkler ana renklerdir. Ancak günümüze gelene kadar ana ve ara renklere farklı tonlar eklenerek yeni renk tonları dolayısıyla da yeni renk adları elde edilmiştir. Renklerin adlandırılmasında ırk, coğrafi koşullar, iklim şartları, yaşam koşulları, düşünce ve inanç sistemi gibi faktörler etkili olmuştur. Bu sebepten

ana ve ara renkler çevresinde olanlar tonları bakımından farklılık gösterdiğinde yeni adlandırmalar yapılmaktadır.

Türk dili renk adları bakımından zengin olmasına rağmen *Türkçe Sözlük*'ün renk adları bakımından zengin olduğunu söylemek zordur. Mevcut renk adları sözlüğe dahil edilip güncelliğinin sağlanması gerekir.

Bu çalışmayı hazırlarken fikirleri ile katkıda bulunan kaynak temininde yardımcı olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Yakup Yılmaz'a teşekkür ederim.

Nigar KARAKULAK
Muratlı, 2015

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
ÖZ	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RENKLER	3
1.1. Renklerin Psikolojik Etkileri	5
1.1.1. Renk Psikolojisi	5
1.1.2. Işık ve Renk	7
1.1.3. Renk Oluşumu	9
1.2. Renk Algılaması	10
1.3. Ana ve Ara Renkler	12
1.3.1. Ana Renkler ve Çevresi	13
1.3.2. Ara Renkler ve Çevresi	15
1.3.3. Nötr Renkler	16
1.4. Sıcak ve Soğuk Renkler.....	18
1.4.1. Sıcak Renkler.....	18
1.4.2. Soğuk Renkler	18
1.5. Doygun ve Soluk Renkler	18
1.5.1. Yüksek Doygunlukta Renkler	18
1.5.2. Soluk Renkler ve Pastel Tonlar	18

İKİNCİ BÖLÜM

RENKLERDE ADLANDIRMA	20
2.1. Adlandırma ve Adbilimi.....	20
2.2. Türk Kültüründe Renk Adlarının Yeri ve Önemi.....	21
2.3. Renklerde Adlandırma.....	22
2.3.1. Renklerin Tarihsel Süreçteki Yeri ve Önemi	24
2.3.2 Türk Adbiliminde Renk Kavramı.....	26
2.3.3. Renk Adları ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	27
2.4. Renk Adlandırmalarında Sözcük Yapısı ve Köken.....	30
2.4.1. Biçim Bakımından Renk Adları	30
2.5. Renk Adlandırmalarında Köken.....	40
2.5.1. Kelime + kelime	42
2.5.2. Kelime + ek	47
2.6. Renk Adlandırmalarında Somutlaştırma	49
2.6.1. Renkleri somutlaştırmada hayvan adlarının kullanılması: ..	50
2.6.2. Renkleri somutlaştırmada bitki adlarının kullanılması.....	50
2.6.3. Renkleri somutlaştırmada taş ve maden adlarının kullanılması.....	51
2.6.4. Renkleri somutlaştırmada kişi adının kullanılması	52
2.6.5. Renkleri somutlaştırmada denizi çağrıştıran sözcüklerin kullanılması.....	52
2.6.6. Renkleri somutlaştırmada içecek adının kullanılması.....	52
2.6.7. Renkleri somutlaştırmada insanın dış görünüşünü anlatan sözcüklerin kullanılması.....	52
2.6.8. Renkleri somutlaştırmadaülke ve şehir adının kullanılması. 52	
2.6.9. Renkleri somutlaştırmada günlük hayatta sık kullanılan çeşitli unsurların kullanılması	53

2.6.10. Renkleri somutlaştırmada nesnelerin kullanılması.....	53
2.6.11. Renkleri somutlaştırmada millet adının kullanılması.....	53
2.6.12. Renkleri somutlaştırmada gökle ilgili renk adları	53
2.6.13. Renkleri somutlaştırmada hava olaylarının kullanılması ..	53
2.6.14. Renkleri somutlaştırmada tabiatla ilgili sözcüklerin kullanılması.....	53
2.6.15. Renkleri somutlaştırmada organ adlarının kullanılması....	54
2.6.16. Renkleri somutlaştırmada biyolojik maddelerin kullanılması.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RENK ADLARI SÖZLÜĞÜ	55
A	55
B	58
C	61
Ç	61
D	62
E.....	63
F.....	64
G	66
H.....	69
K.....	69
L.....	75
M.....	76
N.....	77
O	78
Ö	78
P.....	79

S.....	80
Ş.....	83
T.....	83
V.....	86
Y.....	87
Z.....	87
SONUÇ	89
KAYNAKÇA	93
DİZİN	100

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
Bulg.	Bulgarca
Erm.	Ermenice
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
Hai.	Haiti
İbr.	İbranice
İng.	İngilizce
İsp.	İspanyolca
İt.	İtalyanca
Lat.	Latince
MBTS	Misalli Büyük Türkçe Sözlük
Moğ.	Moğolca
M.Ö.	Milattan önce
nm	Nanometre
Rum.	Rumca
s.	sayfa
ss.	sayfadan sayfaya
Sans.	Sanskritçe
Sür.	Süryanice
t.	tekil
TDK	Türk Dil Kurumu
TS	Türkçe Sözlük
Tür.	Türkçe

Yun. Yunanca

GİRİŞ

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 2002, s. 3).

İnsanın doğumundan itibaren hazır bularak edinmeye başladığı, sadece insana özgü, düşünme ve düşünüleni aktarmaya yarayan büyümlü bir düzendir.

İnsan, dünyayı anadilinin penceresinden görür, onun kavramlarıyla düşünür, anadilin kavramlarıyla evreni biçimlendirir (Aksan, 2009, s. 15).

Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim *ad* olarak tanımlanır(TDK, 2011, s. 23).

Ad vermek ise TDK'de *ad koymak*, *adlandırmak*, *tesmiye etmek* olarak kullanılır(TDK, 2011, s. 30).*Ad bilimi*, kavram- sözcük ilişkisini inceleyen, adların kaynağını ve kökenini araştıran bilim dalıdır.İnsanları bir araya getiren, benzeştiren, aynılaştıran, onları bir ulus haline dönüştüren değerler vardır. Renkler de bunlardan biridir (Rayman, 2002, s. 15).

Renk kelimesi Farsçadan Türkçeye alınmış bir kelimedir. Genel anlamda renk cisimlerin yansıttığı veya yaydığı ışığın gözle algılanması ya da ışığın eşya üzerinde kırılma ve yayılma çeşitliliğinden doğan görsel duyum olarak ifade edilir(Topaloğlu, 2007, s. 572). Nesnelerdeki rengin doğası, niteliği, objektif mevcudiyetinin bulunup bulunmadığı, insanoğlunun renk tecrübesi, bu tecrübenin boyutları, gerçekliği, evrenselliği ve çeşitliliği araştırılmış, bunun yanında rengi algılayan kişinin yanılıp yanılmadığı, algılayan kişide renklerin nasıl duygular bıraktığı üzerinde durulmuştur(Topaloğlu, 2007, s. 572).

Renk, kelime sınıfı olarak isim sınıfından, kelime türü olarak da sıfat türündendir; ancak tek başına kaldıklarında ad görevini üstlenirler. Ana renklerin yanında ara renkler de vardır. Renk adlarının bir kısmı Türkçe

ancak büyük bir kısmı alıntı kelime veya kelime öbekleriyle kurulmuş renk adlarıdır(Yılmaz & Karakulak, 2014, s. 3).

Bu çalışma 2011 yılında basılan TDK *Türkçe Sözlük* temel alınarak hazırlandı. Yapılan incelemede 231 adet renk adının madde başı olarak kullanıldığı tespit edildi.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm; Renkler ana başlığı altında Renklerin Psikolojik etkileri, Renk Algılaması, Ana ve Ara Renkler, Sıcak ve Soğuk Renkler, Doygun ve Soluk Renkler alt başlıklarından oluşur. İkinci bölüm; Renklerde Adlandırma ana başlığı altında Adlandırma ve Adbilimi, Türk Kültüründe Renk Adlarının Yeri ve Önemi, Renklerde adlandırma, Renk Adlarında Sözcük Yapısı ve Köken, Renk adlandırmalarında Köken, Renk Adlandırmalarında Somutlaştırma alt başlıklarından oluşur. Üçüncü bölüm Türkçe Sözlükte madde başı olarak yer alan Renk Adları Sözlüğünden oluşur. Son olarak Sonuç, Kaynakça ve Dizin bölümleri bulunur.

1. BÖLÜM

RENKLER

Renk sözcüğünün sözlüklerde pek çok tanımı bulunur. Bir şeyi diğerinden ayıran özelliğe renk denir. (İbni Manzûr, 2009, s. 393).*Bir kaynaktan yayılan ya da doğrudan (bir kaynağın rengi, alevler vb.) ya da kendisi ışık kaynağı olmayan bir cisimle etkileştikten sonra algılanan bir ışığın göz üzerindeki izleniminden kaynaklanan duyumuna renk denir. Elektromanyetik enerji dalgalarından biri olan ışık kaynağıdır*(Komisyon, 1986, s. 9768).*Renk, ışığın kendi öz yapısına ve nesnelere üzerindeki yayılımına bağlı olarak göz üzerinde yaptığı etkidir* (Sözen & Tanyeli, 1986, s. 200).Klasik Türk Edebiyatında *hile, oyundur.Türkçe Sözlük*'te ise *Cisimler tarafından yansıtılan ışığın gözde oluşturduğu duyumdur*. Kur'an'da renk sözcüğü *levnel* kelimesiyle ifade edilir. Türevleri ile beraber yedi ayette dokuz kere geçer (Okcu, 2007, s. 134).Çoğulu elvân şeklindedir.Rûm suresinin 22. ayetine bakıldığında Allah'ın kâinat içerisinde çeşitli renk ve şekillerde varlıklar yarattığına işaret eder. *O'nun delillerinden biri de gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin farklı olmasıdır. Şüphesiz bunda bilenler için (alınacak) dersler vardır* şeklinde tefsir edilir(Okcu, 2007, s. 134). Görüldüğü gibi renklerin dilsel, dinsel, psikolojik, fiziksel birçok tanımı vardır. Hayatın her alanında karşımıza çıkar. Tanımlamalarda genellikle fiziksel durumlar göz önünde bulundurulur. Fizik biliminin bir dalı olan renk, görsel algının özelliğinden dolayı, nesnel bir olgu olarak anlaşılır. Renk insanda uyandırdığı etkiden dolayı görsel sanatların da en önemli biçimsel öğesi olmuştur. Ressam ve dekoratörler renklere boya maddesi şeklinde bakar. Bu maddeyle estetik açıdan güzel ve ilginç resimler, iç dekorasyon vs. tasarlayabilirler (Kanat, 2001, s. 184).Fizik bilimine göre renk, nesnelere yapısında bulunan bir özellik olmayıp gözlerimizin içindedir. Renkli görmemiz nesnelere tarafından yayılan ya da yansıtılan ışık frekansından kaynaklanır(Bilgin, 2011, s. 200).Işık, maddenin fiziksel yapısındaki atomik etkileşim sonucu meydana gelen, ışık bir enerji türüdür (MEGEP, 2008, s. 3).

Işık kaynağı Güneş'tir. Gün ışığı beyaz renkte bir ışıktır; homojen yapıda değildir. Farklı dalga boyundaki ışıklar bir araya gelerek gün ışığını meydana getirir. Gün ışığı bir prizmadan geçirildiğinde gün ışığını oluşturan ve her biri farklı dalga boyundaki ışıklar renk kavramını meydana getirir. Renkli ışıklar tekrar bir araya getirilirse beyaz gün ışığı meydana çıkar. Beyaz ışık altında beyaz nesnelere beyaz olarak görünürken, renkli nesnelere de kendi renklerinde görünür. Beyaz ışığın, kendisini oluşturan farklı dalga boyundaki renkli ışıklarına ayrılmasına *renk tayfi* denir. Işık tayfi incelendiği zaman, mordan kırmızıya doğru çeşitli renkler oluşur. Sıralama en büyük dalga boyundan küçüğe doğrudur (MEGEP, 2008, s. 14).

Kırmızı 700 nm

Turuncu 650 nm

Sarı 600 nm

Yeşil 550nm

Mavi 500 nm

Lacivert 450nm

Mor 400 nm

Görüldüğü gibi fizikçi için ışık olmazsa renk de olmaz. Işık yaşamın temel gereksinimlerinden, canlıların yaşamasını sağlayan önemli unsurlardan biridir. Kimyagerler ve tekstilciler renklere kimyasal maddelerin etkisi olarak bakar. Psikologlar renklerin etkisinin kişiden kişiye değiştiğini söylerler.

Renk üç sistemde oluşur:

Psikolojik sistemde renk: Beynimizde uyanan bir renk duyumdur.

Fizyolojik sistemde renk: Çeşitli ışık cinslerinin göz retinası üstündeki sinirler vasıtasıyla oluşturduğu fizyolojik olaylardır. Sinir sistemimizde renk mevcuttur.

Fiziksel sistemde renk: Işığın hangi dalga uzunluklarını hangi oranda bulundurduğuna dair, ölçülerle rakamlarla ifade edilebilen değerleridir. Göz bu dalga titreşimlerini renk sınırları vasıtasıyla beyne gönderir ve renk görü-

lür. Kısaca, ışığın göze gelmesi fiziksel, bu ışınlar karşısında gözde meydana gelen işlemler fizyolojik, ışınların gözde algılanması olayı psikolojik olaydır(Sağocak, 2005, s. 78).

1.1. Renklerin Psikolojik Etkileri

1.1.1. Renk Psikolojisi

Rengin etkili olduğu alanlardan biri de psikolojidir. Renklerin psikolojik etkilerinden, uyumlarından bahsedebilmek için renklerin sınıflandırılması ve sıralanması gerekir(MEGEP, 2008, s. 56).

Psikolojik etkilere göre renkler sıcak ve soğuk olarak sınıflandırılır. Sıcak renkler, dalga boyu yüksek olan sarı, kırmızı ve turuncudan oluşur. Bunun yanı sıra dalga boyu daha düşük olan soğuk renkler ise mavi, mor ve yeşildir. Sıcak renkler, izleyeni uyarır ve neşelendirir. Fiziksel gücü enerjiyi, dinamizmi artırır, metabolizmayı hızlandırır; fazlası ise heyecan, yorgunluk, şiddet, saldırganlık ve yoğunlaşma güçlüğü yaratabilir. Turuncunun dışa dönüklük, girişimcilik, sosyallik sağladığı, sarının şeffaflık, hafiflik, serbestlik duygusu uyandırdığı da ortaya konmaktadır. Sıcak renkli cisim ve mekânların daha yakında ve büyük göründükleri bilinir. Örneğin büyük mekânların küçük görünmesi istendiğinde sıcak renkler kullanılması uygun olduğu gibi, küçük mekânların da soğuk renklerle boyanarak daha büyük algılanması sağlanabilir. Soğuk renkler ise uzaklık hissi doğurur. Yatıştırıcı ve dinlendiricidir; güven, huzur, üretkenlik, sorumluluk, düzen, ferahlık, barış, özgürlük gibi duyguları çağırıştırır. Düzeni ve rahatlık duygusunu çağırıştırması nedeniyle resmi giysiler ve üniformalarda mavi tercih edilir; hastane odalarında, ameliyat giysilerinde parlamayı önlemesinin yanında, negatif enerjiyi alması, güven ve huzur telkin etmesi nedeniyle de yeşil kullanılır. Soğuk renkler aşırı dozda kullanıldıklarında kasvetli, hatta moral bozucu, bir etki yaratabilir; tembellik, hayalperestlik, duygusallık uyandırabilirler. Işığın tamamen yutulması ya da psikolojik çağrışımları vardır. Siyah güç, tutku, otorite, ciddiyet, resmiyeti temsil ederken; beyazın temizlik, saflık, istikrar, teslimiyet gibi çağrışımları söz konusudur(Sağocak, 2005, s. 78).

Renk; dünyayı ve gözü aydınlatan ışık kaynaklarının, çevremizdeki cisimlerden yansıyan, görünebilen ışığın dalga boylarındaki değişimdir. İn-

sanların renkleri algılaması, ışığa, ışığın cisimler tarafından yansıtılması ve öznenin göz yardımıyla beyne iletilmesi sayesinde gerçekleşir. Göz tarafından algılanan ışık, retinada sinirsel sinyallere dönüştürülüp buradan optik sinir aracılığıyla beyne iletilir. Göz, üç temel birleştirici renk olan, kırmızı, yeşil ve maviye tepki verir ve beyin, diğer renkleri bu üç rengin farklı kombinasyonları olarak algılar. Renklerin algılanışı dış koşullara bağlı olarak değişir. Aynı renk güneş ışığında ve mum ışığında farklı algılanacaktır fakat insanın görme duyusu ışığın kaynağına uyum sağlayarak, bizim her iki koşuldakinin de aynı renk olduğunu algılamamızı sağlar. Tat alma, duyma, dokunma ve diğer duyularımızda olduğu gibi renklerin algılanışı da kişiden kişiye değişir. Bir rengi sıcak, soğuk, ağır, hafif, yumuşak, kuvvetli, heyecan verici, rahatlatıcı, parlak veya sakin olarak algılayabiliriz; ancak bu tanımlama kişinin kültür, dil, cinsiyet, yaş, ortam veya deneyimlerinden kaynaklanır.

Renklerruhsal durumları ifade etmede önemli bir araçtır. *Siyah* matemini rengi, hüznün ve belirsizliğin simgesi olarak bilinmektedir. Üzüntülü durumlar siyah giysi ve aksesuarlarla ifade edilir. *Karaları bağlamak* deyiminde de bu açıkça görülmektedir. *Laciverd*in resmî görev ve durumlarla kullanılma özelliği, evrensel olarak beyaz ve yeşilin tıp görevlilerinin giysilerinde kullanılma özelliği vardır(Bayraktar, 2013, s. 1).*Sarı*, renk çemberinin en aydınlık rengidir. Türk kültüründe sevinç, neşe hissi uyandırır. Aynı zamanda ışığın da simgesidir. *Kırmızı*, renkleriniçinde en kuvvetli olanıdır. Kuvvet, canlılık ve sıcaklık ifade eder. Huzursuz edici, heyecanlandırıcı bir renktir. *Mavi*, sakinliğin ve soğukluğun rengidir. *Turuncu*, ateşin rengidir ve sıcaklığı anlatır. *Mor*, zenginliğin ve gösterişin rengidir. Sihir ve astroloji ile bağdaştırılır. *Yeşil*doğada yer alan başlıca renktir. Bitkiler yeşildir, yeşil büyümeyi çağırıştırır. *Beyaz*; saflığın, temizliğin, bozulmamışlığın simgesidir.

Günümüzde insanın renk tercihleri duygusal çağrışımlarla yapılır. Renk seçimlerinde kültürel yansımalar da vardır. Ancak bugün reklam sektöründe, sinemada, afişlerde; yani, her türlü tasarımda tercih edilen renkler, genel psikolojik anlamları ile kullanılır(Çömen, 2010, s. 102).

Günlük hayatımızda renklerin simgesel anlamlarının her alanda karşımıza çıkar. Örneğin temizlik amaçlı ürünlerin beyaz; diyet besinlerinin mavi ve yeşil tonlarda ambalajlanması; hamburger, kola gibi çok tüketilen ürünlerde kırmızı rengin tercih edilmesi; banka logolarında güveni telkin eden yeşilin, ciddiyeti temsil eden mavinin kullanılmasıyla tüketicinin algısını bu yöne çekmek amaçlanmıştır(Eminoğlu, 2014, s. 7).

Renklerin dikkat, uyarı, yasaklama gibi farklı görevler üstlendiği görülür. Bu özellikleriyle de hayatın vazgeçilmezleri arasında yer alır.

1.1.2. Işık ve Renk

Maddenin fiziksel yapısındaki atomik etkileşim sonucu meydana gelen ışıyan enerji türüne ışık denir. Kaynağından çıktıktan sonra bütün yönlere dağılır ve dalgalar şeklinde ilerler. Herhangi bir objenin görülebilmesi için ya kendisinin bir ışık kaynağı olması ya da üzerine düşen herhangi bir ışığı yansıtması gerekir(MEGEP, 2008, s. 3).Işığın cisimlere çarptıktan sonra yansıyarak gözümüzde bıraktığı etkiye renk denir. İnsanlarda renk duygusunun oluşması için bir cismin göze ışık göndermesinin yanında, gelen ışık karşısında normal çalışan bir göz ve beyinde kusursuz bir görme merkezi gerekir(Sağocak, 2005, s. 78).

Renklerin hepsinin bir araya gelmesiyle oluşan beyazlık ve siyahlık aslında renksizliktir; çünkü beyaz ile siyah renk değil, renksizliktir. Siyah ile beyazın karışımından oluşan çeşitli değerdeki griler de nötr renklerdir.

Bir cisim, belli bir derece ısıtıldığında ya da gazlar bir enerji yardımı ile uyarıldığında, ısıtılmaya bağlı olarak çeşitli uzunluklarda ışın saçar. Güneş de bu tür enerji kaynaklarından biridir ve dalgalar halinde ışın yayar. Renkleri belirleyen de bu dalga boylarıdır. Buna göre, güneş ışınları tüm renkleri içeren bir ışık dalgasıdır. Beyaz olarak algıladığımız gün ışığı, spektrumda kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert ve mor renkleri verir. Kısaca renk; bir ışık kaynağından yayılan ışınların nesnelere çarptıktan sonra yansımaları sonucu gözümüzün algıladığı duyumdur.

Albert Einsteine'ın dediği gibi *karanlık diye bir Őey yoktur; karanlık, ıŐıŐın yokluğudur*. IŐık, görebilmenin temel kaynağıdır. Eđer ıŐık olmasaydı hićbir Őey göremezdik(Ayaz, 2010, s. 5).

Renk, ıŐıŐın deđiŐik dalga boylarının gözün retinasına ulaŐması ile ortaya çıkan bir algılamadır. Bu algılama, ıŐıŐın maddeler üzerine çarpması ve kısmen soğrulup kısmen yansımaları nedeniyle çeŐitlilik gösterir ki bunlar renk tonu veya renk olarak adlandırılır. Tüm dalga boyları birden aynı anda göze ulaŐırsa bunu beyaz, hić ıŐık ulaŐmazsa siyah olarak algılarız.

Beyaz ıŐıŐın kırılmasıyla yedi renk oluşur. Bu yedi renk, *kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert ve mordo*. Bu temel renklerin karışımı grdgmz milyonlarca değişik rengi oluşturur. Aslında beyaz ışık bilindiği gibi görülebilen spektrumdaki bütün renklerin karıŐımıdır. IŞık kaynağı görülebilir;ancak ışık görülmez. IŐıŐı bir cisimden yansiyorsa görebiliriz. Objelerin üstüne düşen ışık içindeki renklerin bir kısmı, obje tarafından emilir ve bir kısmı da yansiyarak gözümüz tarafından algılanır. Örneğin kırmızı bir elma, üstüne düşen ıŐıŐı emer ve yansıtığı ışık içindeki kırmızı rengin dalga boyu, diğerlerine göre fazla olduğu için gözümüze kırmızı görünür(Gül, 2001, s. 48). O halde görülen birçok renk *emilim* yolu ile oluşmuştur. Burada bir madde, gelen ıŐıkta bazı dalga boylarını emildikten sonra geriye sadece göründüğü renge ait dalga boylarını yansıtır. Şeffaf maddeler yansıtığı renkte değil, içinden geçirdiği dalga boyları renginde görünür. Bazı floresan boyalar(*gün ıŐıŐında ve mor ışık altında parlayan pigmentler; sarı, kavuniçi, turuncu, pembe, mavi, yeşil ve beyaz*) aldıkları ıŐıŐı dalga boyunu deđiŐtirenerek farklı renkte ve dalga boyunda yansıtır. Fosforesan boyalar(*gün ıŐıŐını emerek karanlıkta ıŐıldayan pigmentler; yeŐilimsi beyaz*) ise aldıkları ıŐıŐı depolayıp uzun süre saabilir. Bazen ıŐıŐın kendisi renklidir. IŐıŐın kaynağı kırmızı alev gibi sıcak veya neon/ateş böceği kimyasal ıŐıŐı gibi soğuk olabilir. Sabun köpüğünde ve su yüzeyindeki ince filmlerde birbirine çok yakın iki yansıtıcı yüzey vardır. Oluşan renkler, iki ayrı yüzeyden yansiyen ışık dalgaları arasında oluşan interferans (etkileşim) sonucu oluşur. Bazı kelebek ve bceklerdeki doygun mavi ve yeŐiller, CD ve plaklardaki renkler, difraksiyon (saçılma) yoluyla oluşur. En değerli yeşil renk, bu yolla oluşur. Gök-

yüzünün mavisi ise, toz ve su parçacıkları tarafından saçılan kısa dalga boylarından oluşur. Görme işi, nefes alma gibi kendiliğinden gelişen bir eylem değildir. Çeşitli insanlar renk uyumundan bahsederken farklı şeylerden bahsettikleri çok kolay anlaşılabilir. Görünen şeyler renk, form, doku, gölge, hareket ve anlam açısından değerlendirilir. Gördüklerimizi kıyaslama yoluyla değerlendiririz(MEGEP, 2008, s. 30).

Sonuç olarak ışık ve renk ilişkisini şöyle değerlendirebiliriz:

-Işık, nesnelere görünür kılar.

-Işık, siyah ve beyaz ayrıntıyı belirler.

-Işık, mekan ve derinliği sembolize eder.

-Işık, atmosfer yaratır.

-Işık, imgesel anlatım aracı olarak kullanılabilir(MEGEP, 2008, s. 7).

1.1.3. Renk Oluşumu

Renkler, canlıların yaşamında önemli bir yere sahiptir. Renklerin oluşması için bazı şartların bulunması gerekir.

Rengin oluşması için gerekli olan ilk koşul ışığın varlığıdır. Bu nedenle öncelikle Güneş'ten gelen ışınların nasıl bir özelliğe sahip olması gerektiğini incelemek gerekir. Renklerin oluşabilmesi için Güneş'ten yeryüzüne gelen ışığın, renkleri meydana getirebilecek şekilde, belirli bir dalga boyuna sahip olması gerekir. Güneş'in yaydığı bütün ışınların içinden sadece *görünür ışık* olarak adlandırılan bu ışığın yeryüzüne gelme ihtimali 10 üzeri 25'te bir (sıfıra yakın) ihtimaldir. Bu inanılması güç ihtimal gerçekleşir ve renklerin oluşması için gerekli olan ışınlar Güneş'ten Dünya'ya ulaşır.

Güneş'ten gelip uzaya yayılan ışık gerçekte göze zarar verecek özelliklere sahiptir. Bu yüzden Dünya'ya ulaşan ışığın gözün rahatlıkla algılayabileceği ve zarar vermeyeceği duruma gelmesi gerekir. Bunun için ışınların bir süzgeçten geçmesi gereklidir. Bu dev süzgeç Dünya'yı çevreleyen *atmosfer*dir.

Atmosferden geçen ışık yeryüzüne dağılır ve rastladığı maddelerin hepsine çarparak yansır. Işığın çarptığı maddelerin, ışığı yutmayıp yansıtacak

özelliklerde olması gereklidir. Görüldüğü gibi maddelerin yapısal özelliğinin de yeryüzüne ulaşan bu ışıkla renkleri oluşturacak şekilde uyumlu olması gereklidir. Bu şart da gerçekleşir ve Güneş'ten gelen ışığın çarptığı maddelerden kolaylıkla yeni bir ışık dalgası yayılır.

Renklerin oluşumundaki diğer bir aşama da ışık dalgalarını algılayabilecek bir algılayıcıya, yani göze ihtiyaç olmasıdır. Işık dalgalarının görme organıyla da uyum içinde olması zorunludur.

Güneş'ten gelen ışınlar gözümüzün tabakalarından geçip retina bölgesinde elektrik sinyaline dönüştürülmelidir. Daha sonra bu elektrik sinyalleri insan beyninde görüntüyü algılamakla sorumlu olan görüntü merkezine ulaştırılmalıdır.

İnsan herhangi bir rengi gördüğünü ifade edebilmesi için gerçekleşmesi gereken son bir aşama daha vardır. Renklerin oluşmasındaki son aşama görme merkezine gelen elektrik sinyallerinin burada bulunan sinir hücreleri tarafından *renk* olarak algılanabilmesidir(Yahya, 1999, s. 16-17).

Renk, birçok farklı yolla oluşturulabilir ve bunların çoğu aynı ortak prensibe göre çalışır. Bir rengin oluşabilmesi, fotoğraflanabilmesi ve görülebilmesi için o rengin gözlemlenen cismi aydınlatan ışığın spektrumunda mevcut bulunması gerekir. Eğer belli bir ışığın spektrumunda, belli bir rengi, meselâ kırmızıyı oluşturan dalga boyları yok ise güneş ışığı altında kırmızı görülen bir obje, söz konusu ışığın altında bakıldığında kırmızı görülemez.

1.2. Renk Algılaması

Gökyüzü neden mavidir veya günbatımı neden kırmızıdır? Atmosfer çeşitli maddeler atom moleküllerinden oluşur. Bu atom ve moleküllerin büyükleri de küçükleri de kendi üzerlerine gelen ışık dalgalarını geri yayarlar. Parçacık ne kadar küçük olursa, saçacağı ışığın frekansı da o kadar yüksek olur.

Nitrojen ve oksijen molekülleri ile atmosferi oluşturan küçük parçacıklar güneş ışığından enerji aldıklarında, aldıkları enerjiyi tüm yönlerde geri saçarlar.

Güneş'ten gelen mor ötesi ışığın çoğu ozon tabakası tarafından emilir. Geriye kalan mor ötesi ışık atmosferden geçer. Atmosferik parçacıklar ve moleküller tarafından saçılır. Renklerden en çok mor ışık saçılır. Daha sonra sırasıyla mavi, yeşil, sarı, turuncu ve kırmızı gelir. Kırmızı ışık morun sadece % 10'u kadar saçılır. Mor ışık mavi ışıktan daha çok saçılmasına rağmen, gözlerimiz maviye karşı daha duyarlıdır ve bu yüzden gökyüzünü mavi olarak görürüz. Gökyüzünün mavi rengi farklı yerlerde ve farklı koşullarda değişiklik gösterebilir. Çok fazla toz parçacığının ve büyük moleküllerin olduğu yerlerde frekansı küçük ışınlar daha çok saçılır. Bu da gökyüzündeki maviliği beyazımsıya çevirir. Çok kuvvetli bir yağmur, atmosfer içindeki parçacıkların yıkanıp temizlenmesine neden olur. Yağmurdan sonra gökyüzü, daha koyu bir mavidir.

Bir güneş ışını, atmosferde gün batımında öğlen vaktine göre daha uzun yol almak zorundadır. Sonuç olarak gün batımında, güneş ışını yeryüzüne ulaşana kadar sadece düşük frekanslar kalır ve kırmızı gün batımı oluşur(Bilgin, 2011, s. 200).

Renklerin algılanması ışık kaynaklarına bağlı olduğundan, farklı mekânlar için eylem özelliklerine uygun renkler ve ışık kaynaklarının seçilmesi gerekmektedir. Eylemler ve renk arasındaki ilişkilerin doğru kurulması sonucu görsel konforun sağlanması kolaylaşacak, kişilerin eylemleri daha kolay ve istekle yerine getirmeleri sağlanacaktır.

Renk, mekânın, ışıklılık düzeyiyle de bağlantılı olarak içinde gerçekleştirilecek eyleme göre büyük, küçük, sıcak, soğuk, enerjik, sıkıcı, sakinleştirici olmak gibi birtakım özellikler yüklenmesine yardımcı olur. Özellikle çalışma ortamlarında verimlilik, yaratıcılık; okullar ve çocuklara yönelik oyun alanlarında yönlendirme, sosyal katılımın sağlanması, tepkilerin uyarılması, motivasyon; hastane gibi sağlıkla ilgili mekanlarda ise rahatlama, pozitif enerji, hijyen duygusu gibi noktalarda renk kullanımı daha da önem kazanır. Endüstriyel ürünlerin tasarımında renk ürün-kullanıcı ilişkisini yapılandıran, ürünün malzeme, fonksiyon özelliklerini yansıtan bir faktör olarak kullanılır. Bir nesne görsel olarak daima renk ve biçim bütünlüğü ile tanımlanır.

Biçim renkten daha etkin bir iletişim aracı olarak öne çıksa da renk bu biçimi tamamlayan, onun ifadesel niteliklerini içeren bir öge olarak değerlendirilir. Ayrıca renk, tasarımcının estetik anlayışının ve tasarımcı olarak kimliğinin, vermek istediği bazı özel mesajlarının aktarıcısı olarak da farklı anlamlar yüklenebilir. Bunun yanı sıra, renk kullanıcının dürtülerini harekete geçiren, performansını etkileyen bir uyarandır. Uzun yıllar kanı çağrıştırmaması nedeniyle kırmızının tıraş bıçaklarında kullanılmaması, hız özelliğiyle ön plana çıkan otomobillerde özellikle kırmızı rengin tercih edilmesi örnek verilebilir.

1.3. Ana ve Ara Renkler

Renk çemberi dikkatlice incelendiği zaman, üç **ana (esas) renk** olduğu görülür. Bunlar *sarı*, *kırmızı* ve *mavi* renklerdir. Bu ana renklerin ikişer ikişer aynı ölçüde karışmasından meydana gelen renklere **ara (yardımcı) renk** denir. Bunlar da *turuncu*, *yeşil* ve *mor* renklerdir (MEGEP, 2008, s. 39).

-İki ana renk karıştırılarak bir ana renk elde edilebilir.

$$k\text{ırmızı} + s\text{arı} = m\text{avi}$$

-İki ara renk karıştırılarak bir ara renk elde edilebilir.

$$t\text{uruncu} + y\text{eşil} = m\text{or}$$

-İki ana renk karıştırılarak ara renkler elde edilebilir.

$$k\text{ırmızı} + s\text{arı} = t\text{uruncu}$$

$$s\text{arı} + m\text{avi} = y\text{eşil}$$

$$m\text{avi} + k\text{ırmızı} = m\text{or}$$

Mavi ile mor rengin arasındaki yedinci renk lacivert, mavinin bir tonu olduğu için sınıflandırmaya konulmamaktadır.

Doğada bulunan bütün renkler yukarıda gördüğümüz ana renklerden doğar. Bunların arasında olmayan siyah ve beyaz şu şekilde meydana gelir. Bir cisim güneş ışığında depo olmuş renkleri, yansıtmayıp yutuyorsa *siyah*, eğer tümünü yansıtıyorsa *beyaz* olarak görünür.

Bir renge siyah ya da beyaz katılırsa o rengin tonları elde edilir. Örneğin maviye biraz siyah katılırsa mavinin koyu tonu, beyaz katılırsa mavinin açık tonu elde edilir. Bu durumda mavi renk olarak kalmış fakat tonları değişmiştir. Siyah ya da beyazla tonları değiştirilen renkler, kıymetlerinden kaybeder. Derinlik vermek için bu yola başvurarak yapılan resimlerin renklilikleri azalır. Bu nedenle siyah, beyaz ve bunların karışımından meydana gelen griler, renk olarak sayılmaz.

Ana renkler dediğimiz *kırmızı*, *sarı*, *mavi* kendi aralarında eşit ölçülerde karıştırıldığında, yardımcı renkler olan *turuncu*, *yeşil*, *moru* meydana getirdiği görülür. Bu üç ana renk yine kendi aralarında bu kez de değişik ölçülerde karıştırılırsa güneş ışığında bulunan altı rengin sayısız dereceleri bulunur.

Renklerin karışımı ve ortaya çıkardığı renkler şunlardır:

sarı + çok mavi = koyu yeşil

sarı + çok kırmızı = koyu turuncu

kırmızı + çok sarı = açık turuncu

kırmızı + çok mavi = lacivert

mavi + çok sarı = açık yeşil

mavi + çok kırmızı = erguvan

sarı + az mavi = açık yeşil

sarı + az kırmızı = açık turuncu

1.3.1. Ana Renkler ve Çevresi

Ana renkler doğada saf olarak bulunan ve karışımla elde edilmeyen renklerdir. Bunlar *kırmızı*, *sarı* ve *mavidir*. Doğada gördüğümüz bütün renkler bu üç ana renkten oluşmuştur(Gül, 2001, s. 48). *Türkçe Sözlük*'te yer alan renk adlarını ana renkler ve çevresine göre şöyle sınıflandırabiliriz:

Mavinin tonları

Açık mavi

Boncuk mavisi

Camgöbeği

Çivit mavisi

Çivit rengi

Çividi

Deniz mavisi

Gece mavisi

Gökçe

Gökçül

Gökşin

Gökyüzü mavisi

Güvela

Havai

Koyu mavi

Lacivert

Limon küfü

Maden mavisi

Mavi

Okyanus mavisi

Petrol mavisi

Safir mavisi

Süt mavisi

Tirşe

Turkuaz mavisi

Sarının tonları

Açık saman rengi

Açık sarı

Altın sarısı

Altuni

Bal rengi

Civciv sarısı

Ela

Fıstıki

Fıstık rengi

Hardal rengi

Hint sarısı

Kavuniçi

Kazboku

Kirli sarı

Koyu sarı

Kumral

Limon rengi

Limoni

Limon sarısı

Nohut rengi

Samani

Saman rengi

Saman sarısı

Saz rengi

Şekerrenk

Tahin rengi

Tahini

Tarçın rengi

Toprak rengi

Yumurta sarısı

Zerrin

Kırmızının tonları

Açık kırmızı

Al

Alev rengi

Ateş kırmızısı

Firfiri

Güvez

Kızıl

Kızıltı

Kiremit rengi

Koyu kırmızı

Narçiçeği

Pas rengi

Şarabi

Şarap rengi

Şeytan kırmızısı

Tavşankanı

1.3.2. Ara Renkler ve Çevresi

Ana renkleri ikişer ikişer aynı oranda karıştırdığımızda ortaya çıkan renklere ara renkler denir. Bunlar *turuncu, mor, yeşildir*(Gül, 2001, s. 48).*Türkçe Sözlük*'te yer alan renk adları ara renkler ve çevresinde şöyle sınıflandırılmıştır:

Turuncunun tonları

Gurup rengi

Ördekgagası

Portakal rengi

Gülkurusu

Kızılşap

Yeşilin tonları

Acı yeşil

Açık yeşil

Çağla yeşili

Çam yeşili

Filizi

Filiz rengi

Güvela

Hâki

Kimyoni

Kimyon rengi

Koyu yeşil

Küf yeşili

Mercan yeşili

Nefti

Orman yeşili

Ördekbaşı

Safra yeşili

Tavus yeşili

Turkuaz yeşili

Zümrüdi

Zümrüt

Zümrüt

yeşili

Morun tonları

Eflatun

Menekşe rengi

Eflatuni

Siklemen

Lila rengi

1.3.3. Nötr Renkler

Herhangi bir cisim güneş ışığından aldığı renkleri yansıtmayıp yutuyorsa o cisim siyah görülür. Siyah ve beyaz renk karıştırıldığında gri renk ortaya çıkar. Siyah, beyaz ve gri renk sayılmaz. Bu üç renge *nötr renkler* denir. Ayrıca herhangi bir rengi açmak ya da koyulaştırmak için siyah ve beyaz nötr renkler kullanılır(Gül, 2001, s. 48).*Türkçe Sözlük*'te yer alan nötr renklerin çevresinde yer alan renkler şöyle sınıflandırılmıştır:

Grinin tonları

Açık gri

Gümüşi

Barut rengi

Gümüüş rengi

Barudi

Koyu gri

Demiri

Kum grisi

Duman rengi

Kurşun grisi

Füme

Kurşuni

Gümüüş grisi

Kül rengi

Siyahın tonları

Buğday rengi

Kuzguni siyah

Esmer

Kuzguni

Kara

Zeytin rengi

Karaşın

Zeytuni

Beyazın tonları

Ak

Fildişi

Ekru

Fildişi rengi

Kar beyaz

Krem rengi

Kemik rengi

Süt beyaz

Kır

Ten rengi

Ana renkler, ara renkler ve nötr renkler dışında *kahve* ve *pembe* renklerinin de *Türkçe Sözlük*'te tonlarının olduğu tespit edilip şöyle sınıflandırılmıştır:

Kahvenin tonları

Açık kahverengi

Pas rengi

Açık kestane

Sincabi

Boz

Sincap rengi

Devetüü

Sütlü kahve

Fındıkkabuğu

Taba

Kestane rengi

Tarçını

Koyu kahverengi

Tarçın rengi

Maron

Tütün rengi

Pembenin tonları

Gülgün

Kavuniçi

Gülkurusu

Koyu pembe

Gülrengi

Toz pembe

Horozibiği

Yavruağzı

Türkiye Türkçesinde beyaz, siyah, mavi, pembe, al, yeşil, mor, eflâton gibi ana renklerdeki derece farklarını belli etmek üzere *açık* ve *koyu* sıfatları kullanılır; açık mavi, koyu kırmızı, açık sarı, koyu sarı, açık yeşil, koyu yeşil gibi (Korkmaz, 2003, s. 245). *Türkçe Sözlük*'te yer alan renk adlarının ton farklılıklarının en çok açık ve koyu sıfatlarıyla yapıldığı görülür. Ancak *Türkçe Sözlük* incelendiğinde *açık* ve *koyu* sıfatlarına ilave olarak *acı*, *kirli*, *kuzguni*, *sütlü*, *şeker*, *toz*, *havai*, *kara*, *kar*, *kızıl*, *metalik*, *ölü*, *pastel*, *kirli* sıfatlarıyla renklerdeki derece farklarının belirtildiği görülür. Günlük hayatta renklerdeki derece farklarını belirtmede *tatlı*, *cart* (*parlak*), *keskin*, *canlı*, *donuk*, *bayat*, *çürük*, *mat*, *soğuk* sıfatlarının da kullanıldığı görülür (*cart yeşil*).

1.4. Sıcak ve Soğuk Renkler

1.4.1. Sıcak Renkler

Sıcak renkler *kırmızı, turuncu, sarı*dır. Kırmızıda ateşin sıcaklığını, turuncuda güneş ışığının etkisini, sarıda da ışık ve aydınlığı duyarız. Bu renklerin havadaki titreşimi kuvvetli olduğu için, diğer renklere göre gözü daha önce etkiler. Çocukta renk anlayışı başladığı zaman, kırmızıya doğru atılması, ilkel toplulukların en çok önem verdiği renklerin sıcak renkler oluşu bundandır. Varlıkların ışık alan kısımlarında daha çok sıcak renkler egemendir. Bu renklerin ruhsal etkisi neşe, canlılık ve harekettir.

1.4.2. Soğuk Renkler

Soğuk renkleri *yeşil, mavi ve mor*dur. Sıcak renklere göre titreşimi az olan bu renkler, gözü ikinci derece etkiler. Ruhsal etkisi hüznün, rahatlık ve durgunluk olan bu renkler gölgeli kısımlarda daha çok yer alır (MEGEP, 2008, s. 61).

1.5. Doymun ve Soluk Renkler

1.5.1. Yüksek Doymunlukta Renkler

Doymunluk, rengin ışığı yeterince yansıtması ve parlaklığıyla ilgilidir. Parlak renkler yüksek doymunlukta renklerdir. Rengin parlaklığı azaldıkça kendi renginden uzaklaşır (MEGEP, 2008, s. 61). Örneğin kırmızı pembeden daha doymun renkler doğada genellikle zehirli ve tehlikeli olmanın işaretidir. Saf renklere beyaz karıştırılınca barışçıl ve dinlendirici özellik kazanırlar.

1.5.2. Soluk Renkler ve Pastel Tonlar

Türkçe Sözlük'te renkler *acı, koyu, açık ve kirli* sıfatlarıyla betimlenmiştir. Oysa günlük hayatta soluk renk ve pastel tonları kullanımları yaygındır. Soluk renkler %60-75 oranında beyaz içerir; fildişi, uçuk mavi, uçuk pembe gibi. Bulutsu, yumuşak bir atmosfer yaratır (MEGEP, 2008, s. 61). Pastel renkler beyazla yumuşatılarak rengi açılmış ya da soluklaştırılmış renktir (MEGEP, 2008, s. 62). Bunlar dışında terimsel olarak kullanılan *monokrom renkler* vardır. Monokrom, tek rengin farklı tonları için kullanılan bir terimdir. Bu terim *tek renkle resim yapma anlamına* gelir. Objeye sadece

bir rengin *açık* ve *koyu* tonları kullanılarak resmedilir. Monokrom renk siyah ve beyaz için kullanılan bir terimdir.

Üzerine düşen ışığın tam dalga boylarını yansıtan cisim beyaz, tüm dalga boylarını yutan ve yansıtmayan cisim siyahtır. Beyaz ve siyah renk de ğildir (MEGEP, 2008, s. 63).

2. BÖLÜM

RENKLERDE ADLANDIRMA

2.1. Adlandırma ve Adbilimi

Adlandırma dillerin, kültürlerin ve bireylerin her zaman gerçekleştirdiği bireylemdir. Kişilerin kendini tanıması, tanıtması, çevredeki nesnelere algılanması bakımından bir tür şifrelemedir. İnsanlar bunu adlandırma ile yapmışlardır.

Adlandırma insanın değer verme, ciddiye alma gibi duygularının bir yansımasıdır. İnsanın bilme isteğiyle içgüdüsel olarak ortaya çıkmıştır. İnsan bildiği şeyi sever, bildiği şeye hükmedebilir, bilmediği şeylerden korkar, uzak durur ve bu süreçte bilmediklerine yabancılaşır. İnsanoğlu var olduğundan beri öncelikle kendisini daha sonra yakın çevresini tanımaya ve adlandırmaya başlamıştır. Nesnelere birbirinden ayıran en önemli şey, adlarıdır. Ad, bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim anlamındadır (TDK, 2011, s. 23). Ad, varlığın bir simgesi, sözcüğü veya göstergesi değil; onun gerçek bir parçasıdır. Yani ad, insan için varlığın kendisidir. İnsan var olan şeyleri adı vasıtasıyla bilir (Ayaz, 2010, s. 4).

Nesnelere de bir adı vardır ve bu, insanlar arası anlaşma için vazgeçilmez bir ön şarttır. Varlıkların isimlerinin öğrenilmesi kutsal kitaplarda da yer almaktadır. Nesnelere hükmetmenin temeli onları adlandırmaktır. Nesnelere ad verme yani onları bilme insana egemenlik duygusu ve ayrıcalık da hissettirir. Varlıkların isimlerinin öğrenilmesine kutsal kitaplarda da yer verilmiştir. Örneğin Adem'e eşyanın adların öğretildiği ve bunun meleklere göre bir üstünlük olduğu bildirilir. (Allah, 632)

İnsan kişilere, nesnelere, duygularına, doğaya, hayvanlara, yaşadığı yere, coğrafi şekillere, hissettiği, duyumsadığı, gördüğü her şeye ad verir. Bu adlandırmaları neye göre, niye, nasıl, neyden etkilenecek yaptıkları önemli bir konudur. Adlandırma insanın tarihsel, kültürel, psikolojik, ekonomik, görsel ve algısal birçok kavramıyla çok yakından ilgilidir. İşte insanın ad

verme sürecindeki eğilimlerinin sebep-sonuç ve çıkarımlarını inceleyen bilim dalı adbilimdir.

Adbilim(onomastik), genellikle her dilde özel ad sayılan ögeler üzerinde duran ve özel adları köken bilgisi, tarihsel gelişme yönünden ve çeşitli dil ve kültür sorunları açısından inceleyen bilimdir(Aksan, 2013, s. 91).Ad bilimi canlıların, nesnelere ve kavramların, kısacası çevremizde gördüğümüz ve algıladığımız her şeyin adıyla ilgilenen bilim dalıdır(Sakaoğlu, 2001, s. 9).

2.2. Türk Kültüründe Renk Adlarının Yeri ve Önemi

Ad kavramı eski dönemlerden beri insanlar için önem taşımaktadır. Birçok toplumda bir varlığın adını anmak, onu çağırma anlamına gelmektedir. Her nesnenin özü adlarda saklıdır. Adlara egemen olmayı başaran, nesnelere üzerinde egemenlik kurar.

İnsanlar önem verdikleri şeylere ad verirler; adı olan şeylere önem verirler. Özellikle Türk kültüründe ad ve ad verme çok önemlidir. Köktürkler atlarına da ad vermişlerdir. Burada da yine önem verilen şeye ad verme durumu ortaya çıkmaktadır(Karadoğan, 2004, s. 89).

İnsanları bir araya getiren, benzeştiren, aynılaştıran, onları ulus haline dönüştüren değerler vardır. Renkler de bunlardan biridir. Renklerin değişik anlamlar ifade etmesi, ulusların mitoloji ve uygarlıkları ile ilgilidir(Rayman, 2002, s. 15).

Asırlardır ulusların yaşam ve kültürü, gelenek ve göreneklerinde renklerin değişik anlam ve görevler üstlenmiştir. Renk adları milletlerin sahip olduğu değerler sistemine göre farklılık gösterir. Türk kültüründe de renklerin bir tek anlamı olmamıştır. Örneğin Türk kültüründe sarı renk, dünyanın merkezinin sembolüdür. Edebiyatta beniz, yıldız, çiçek ve giyim için kullanılır. Sonbaharı, yaşlılığı, hastalığı çağırır. Sıcak ve ışıklı bir renktir. Uyarıcı bir özelliği vardır (Rayman, 2002, s. 11). Görüldüğü gibi yerine göre temel anlamının dışında birbirinden farklı anlamları ile kullanılmışlardır. Türkler aşklarını, sevinçlerini, üzüntülerini kahramanlık duygularını anlatırken renklerden faydalanmışlardır. Bu da Türk kültürüne ayrı bir zenginlik ve renklilik katmıştır.

Türk dilinin en eski yadigârları olan Köktürk yazıtlarında renk bildiren kelimelerin çok fazla olmadığı görülmektedir. Türkçede renk adları sonraki dönemde çoğalmıştır. Hatta bu tür kelimelerin bir kısmı yabancı dillerden alınmadır. Köktürk yazıtlarındaki renk adları *ak, kara, boz, kök, sarıg, yaşıl, kızıl* kelimelerinden ibarettir(Karadoğan, 2004, s. 92). Oğuz Kağan destanında *mavi, kızıl, al, ak, kır, ela, kara* gibi renkler ön plana çıkar(Heyet, 1996, s. 59). Bunların yanı sıra at, rengi için de kullanılan *torug* gibi kelimeler de vardır. Hayvan donu için kullanılan kelimeler *Köktürk Yazıtları* 'nda çok fazla geçmese de diğer dönem lehçelerinde oldukça fazladır; hatta genel renk adlarından daha fazladır ve en küçük ayrıntı bile ayrı bir kelime ile adlandırılmıştır. *Türkçe Sözlük*'te de hayvanlar için kullanılanlar sayıca fazla değildir (don, süt kırı, pekmezkefi gibi). Bu durum, Türklerin hayatında askerî ve iktisadî yönden at ve sığır gibi hayvanların çok önemli olmasından kaynaklanmaktadır. Hayvanların bu öneminden dolayı, genel renklerde rastlanamayan ayrıntılı adlandırmalara, hayvan renklerinde sıkça rastlanır(Karadoğan, 2004, s. 91).

Türk kültüründe renk adları önemli bir yere sahiptir. Bireylerin ihtiyaçları değiştikçe renk adlarına yenileri eklenmiş ve kullanım alanları da ihtiyaçlar dahilinde şekillenmiştir.

2.3.Renklerde Adlandırma

Ad vermede tek veya belli bir kural yoktur. Dinlere, dillere, yörelere; târihî ve ekonomik şartlara, zevk veya duyuşlara göre bazı tespitlerde bulunmak mümkündür. Zaman ilerledikçe insanların ihtiyaçları değişir. Bu ihtiyaçlara yönelik olarak da yeni icatlar yapılır; bu da dillerin söz varlıklarına yeni kavramların girmesine neden olur. Bu sebepten de gelecekte nasıl olacağı, hangi adlara yönelineceği ya da nelerin öne çıkacağını kestirmek zordur. Örneğin Türkiye Türkçesinde en koyu rengi karşılamak üzere siyah ve kara olarak iki sözcük bulunur. Bunlardan kara Türkçe olup, Türkçenin bilinen en eski yazılı belgeleri olan *Köktürk Yazıtları* 'ndan beri kullanılmaktadır. Siyah ise Farsçadan dilimize geçmiş olup Türklerin Anadolu'ya gelmeleri ve İslâm dinini kabul etmeleriyle birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında *siyah* renk adı *kara* renk adına göre daha yeni olduğun-

dan, *kara* renk adının anlam alanının *siyah* renk adına oranla daha geniş olması beklenmektedir(Günay, 2011, s. 1).

Türkçe renk adları yavaş yavaş unutulmaktadır. Son dönemlerde yavruağzı, ebruli, hâki renk adları popülerliğini yitirmiştir. Kırmızının bir tonuna siklâmen, yeşilin bir çeşidine petrol, sarının portakal rengine çalanına da oranj denir. O halde renk adlarının güncelliği söz konusudur. Bazıları unutulurken bazılarının yerine yeni kullanılan renk adları girer. Örneğin 2015 yılının rengi *marsaladır*. Bu renk *şarap kızılına benzeyen renk* olarak tanımlanabilir.

Renkler, dil dışı dünyadaki varlıklar açısından soyut kavramlardır. Özellikle renklere ait ara tonların algılanışında görecelilik olduğundan bu tonların soyutluğu daha da baskındır. Renk tonlarının belirtilmesinde tüm dillerde olduğu gibi Türkçede de birincil olarak *açık, koyu* gibi sıfatlar kullanılır. Bu sıfatlarla söz konusu tonlar daha belirgin duruma getirmekle birlikte soyutluklarında pek bir değişiklik olduğu söylenemez. Türkçede bu tür soyut tonlar için kullanılan yavruağzı, ördekgagası, ördekbaşı, pekmezköpüğü, pekmezkefi, turnagözü, tavşanağzı, tavşankanı, camgöbeği, güvercinboynu, balköpüğü, vapurdumanı, vişneçürüğü gibi adlar bu tonların somutlaşmasını sağlamaktadır. Bunların dışında süt mavi, tozpembe gibi dış dünya gerçekliğine gönderme yapılarak somutlukları daha belirginleşmiş birçok renk adı vardır. Somutlaştırma işleminde hayvan, bitki, maden adlarının ve günlük yaşamda sıkça kullanılan çeşitli unsurların ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Somutlaştırmada kullanılan unsurlarda büyük ustalık ve yalınlık hakimdir. Örneğin vapurdumanının griyle, vişneçürüğünün bordoyla, tavşankanının kırmızıyla, kavuniçinin turuncuyla somutlaştırılmasında kuşkuya yer kalmayacak ölçüde açıklık görülmektedir (Bayraktar, s. 1).

Rengin işlevsel olarak en genel kullanımını sınıflandırmak ve tanımlamaktır. *Türkçe Sözlük*'te tespit edilen 231 renk adı adlandırma şekline ve kullanım alanlarına göre şu başlıklar altında sınıflandırılır:

1. At donlarının özel kullanımları (Kır, pekmezkefi, boz). Kır renk adı insanlarda saç ve sakalın beyazlığı olarak da kullanılır.

2. İnsan teninin rengini ifade eden renk adları (Esmer, sarışın, buğday, bronz, karaşın).
3. İnsanın gözünün rengini ifade eden renk adları (Ela, çakır, güve-la).
4. Görsel sanatlarda kullanılan terimsel ifadeler (Sıcak renkler, soğuk renkler, basit renk, metalik renk, pastel renk, sağır renk).
5. İçinde renk ifadesi bulunduran boyar madde adları (Kök kırmızısı, kızıl boya, fil dişi karası).
6. Diğer renk adları (bordo, mor vb.).

Renk adları *Türkçe Sözlük*'te belirtildiği ve çağrıştırdığı yukarıdaki kullanımlarıyla insan hayatında yer alır ve anlam kazanır.

Ana renkler ve ara renkler insan hayatında değişmeyen renkler olarak kalırken diğer renklerin çok da kalıcı olmadığı, her gün bir yenisinin eklendiği söylenebilir. Ancak tespit edilen bütün renk adları kayıt altına alınmalı ve *Türkçe Sözlük*'te yer verilmelidir.

2.3.1. Renklerin Tarihteki yeri ve Önemi

Renkler tarihin en eski dönemlerinden bu yana insanoğlunun dikkatini çekmiştir. Varlıkları tanıma, tanımlama ve onları sınıflandırmada renklerden faydalanılır. İnsanoğlundaki zevk anlayışı renklere olan ilgiyi arttırmıştır.

Çevredeki nesnelere, olaylar, durumlar önce tanımlanır. İnsanoğlu bu özelliği geliştirmek için on binlerce yıl harcamıştır. Dünyanın vazgeçilmez ögesi olan renklerin hem sembolik hem alegorik anlamları aynı anda bünyesinde barındırması ilgi çekici bir durumdur. Her medeniyet kendi kültür değerleri doğrultusunda renklere ait simgesel ve alegorik anlamlar yüklemiştir. Bu anlamlara günlük yaşamlarında bulunan giysilerinde, bayraklarında, dokumalarında bilinçli olarak yer verilmiştir. Arkeolojik kazılarda ele geçen buluntulara renklerine göre anlamlar yüklenerek önemli tarihi bilgilere erişilmiştir. Bir eser ya da sanat eseri hangi alana ait olursa olsun, yalnızca görsel yanıyla önemli değildir. Aynı zamanda yapıldığı dönemin tüm sosyal ve kültürel koşullarıyla ilgili veriler taşır. Bu veriler eserin görsel yanıyla birleştirildiğinde ya da eser tüm açılardan değerlendirilip belgelendiğinde geleceğe veri aktarma görevini yerine getirmiş olur. Renkler bu açı-

dan üstlendiği önemli rolü büyük bir başarıyla yerine getirmiştir(Ölmez, 2010, s. 23).

Eski insanların renklerle ilişkili olarak ilk kullandıkları boya, aşı boyası olmuştur. Güney Fransa'daki Chauvet Mağarası dünyada bilinen ilk resim örneklerinin yapıldığı mağaradır. İnsanlar bundan yaklaşık 30 bin yıl önce mağara duvarlarına kırmızı aşı boyası ve kömürle gergedan, mamut, ayı, aslan, at, bizon gibi hayvanların resimlerini çizmişlerdir. Aşı boyasının Mısır resim sanatında da insan ve hayvan bedenlerinin resmedilmesinde kullanıldığı görülmektedir(Eminoğlu, 2014, s. 3).

Eski çağlarda Pythagoras, Platon, Aristoteles ve Plinius gibi yazarlar rengin doğası üzerine tartışmışlar ve temel renklerin toprak, ateş, hava, su gibi temel öğelerin biçimleri olduğunu ileri sürmüşlerdir(Okcu, 2007, s. 132).Renge dair ilk çalışma Eski Yunan'da Aristoteles'in *De AnimaRuh Üzerine* kitabında ele alınır. Aristoteles burada algı psikolojisinin ilk örneğini vererek rengi de içeren algı çözümlmelerine de değinir. Aristoteles'in renkler hakkındaki bu dikkati bugün bilimsel olarak kabul edilmektedir(Haşlakoğlu, 2007, s. 4).Rönesans'ta Leonardo Da Vinci Aristoteles'in görüşünü savunarak sarının toprağa, yeşilin suya, mavinin havaya, kırmızının ateşe ve siyahın karanlığa ait olduğunu yazmıştır (Okcu, 2007, s. 132).

Rengin bilimsel tanımını ilk defa Isaac Newton yapmıştır. Newton 1666 yılında gün ışığını cam bir prizmadan geçirerek kırmızı, sarı, yeşil ve maviden oluşan bir gökkuşağı elde etmişti.Newton'a göre temel renkler kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, indigo(çivit) ve mor idi.(Sabah, 1990, s. 489). Bir yüz yıl sonra Goethe *Renklerin Öğretisi* kitabında sarı, mavi ve kırmızı yanında bunların karışımlarından oluşan mor, turuncu ve yeşil renkleri tarif ederek bu altı renkten oluşan *renk çemberini* düzenlenmiştir(Haşlakoğlu, 2007, s. 4).

Günümüzde kabul gören, fizik derslerinde optiğin konusu olarak ele alınan da Newton'un renk spektrumudur. Prizmadan geçen ve beyaz kağıda yansıyan renkler sırasıyla kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi ve mordur. Bunlar da ana renkler ve ara renkler olarak kullanılan renkleri ifade etmektedir.

2.3.2 Türk Adbiliminde Renk Kavramı

Türk kültüründe renk kavramını yeterli bir şekilde ortaya koyabilmek için çeşitli unsurlar, kıyafetler, kullanılan eşyalar da etnolojik, sosyolojik ve kültürel manada bizim için önemlidir. Çünkü Türklerin renklerle ilgili davranışları, eski çağlardan günümüze kadar günlük hayatlarına, ayinlerin, savaşla ilgili çeşitli uygulamaların, kültürel dokusuna; bayram törenlerine ve merasimlere, kullanmış oldukları çadır, bayrak, elbise vb. araç ve gereçlere, Türk dünyasının millî bayramlarından nevruz kutlamalarına yansımıştır.

Köklü bir geçmişe sahip olan Türk kültüründe renk kavramı, geçmişten günümüze kadar tarihsel, kültürel, demografik, siyasî ve coğrafi gelişmelere bağlı olarak birtakım değişikliklere uğramıştır. Bunlardan mitolojiyle ilgili olanlar Şaman, Kam, Baksı geleneği hariç geçmişte kalırken, geniş bir coğrafyaya sahip 220 milyonluk Türk dünyası küreselleşmeye bağlı olarak şehirleşme, sanayileşme ve modernleşme çabaları çerçevesinde renklerle ilgili bir takım geleneksel değerlerini korumayı ve günümüze ulaştırmayı başaramamıştır (Küçük, 2010, s. 203).

Geçmişten beri Türk kültüründe kırmızının özel bir yeri ve anlamı vardır. Türk mitolojisinde kırmızı renk adı için *al* veya *al renk* adı kullanılmaktadır. Kırmızı renk adı, Türkçede XII. Yüzyıldan önce pek görülmemektedir. Türkler *al* rengi tanrısal, kutsal renk olarak görmüşlerdir (Eminoğlu, 2014, s. 7). Türkler, renklerle ilgili çeşitli adlandırmalara gitmiştir.

Renk adlarının geçmişten günümüze yerleşim birimi, devlet adı, ırmak adı, göl ve dağ adlarında kullanıldığı görülmektedir. Örneğin kara kuzeyin (Karadeniz) ifadesidir. Devlet olmanın göstergelerinden biri sayılan bayraklarda kullanılan renklerin de gelişigüzel kullanılmadığı görülmektedir. Kızılay bayrağındaki beyaz renk, yaralı askerlerin gömleklerini, kırmızı ay ise kan izlerini simgelemektedir (Haşlakoğlu, 2007, s. 4).

Dilin kullanımında zaman zaman özensizliklerle karşılaşılır. Bu özensizlik Türk tarihinde ve kültüründe, renklerin simgesel ve alegorik anlamları, ilk olarak batılı Türkologların dikkatini çekmiş. Bunlardan A. Von Gabain ve Laude, Türk lehçelerindeki çok sayıda renk adları arasında kara, ak, kırmızı, yeşil (yeşil) ve sarı (sarı)'nın yaygın olduğunu ve her şey için kulla-

nılabileceğini belirtirler. Buna karşılık ala, kök (gök) boz ve kırmızı göze çarpan anlam genişlikleri ile belirli nesnelere için sınırlı renk anlamları oluşunu belirtirler. Türklerin eski Şaman törenlerinde, bir ip üzerine asılmış gök, kırmızı, sarı ve beyaz bezlerin Şaman'a gökyolunu gösterdiğine inanmaları bu renklerin Türk inanç ve geleneklerinde nasıl yaygın bir biçimde yer tuttuğunu göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Günümüzde bazı gelenek ve âdetlerde hâlen yaşatılan renklerin dili Türk kültürünün önemli yapıtaşlarından biridir. Kız çocuğa pembe, erkek çocuğa mavi giysiler, eşyalar yakıştıran Türk insanı, dokumalarda yörelere göre çeşitli anlamlar belirten renkler kullanarak yalnızca dokumanın albenisini arttırmakla kalmaz, ona mistik ve otantik bir değer katar.

Renk iletişimin önemli bir aracıdır. Mesaj taşır. Anlaşılması, benimsenmesi kolay bir şifredir. Türklerde renklerin bilinçaltı çağrışımlarıyla dolu anlamları vardır. Hatta gerçek-somut görünen rengini, bilinçaltı anlamlı renkten ayırmak için iki ayrı dilden farklı kelimeler kullanırız; siyah elbise, siyah boya gibi Farsça siyah sözcüğünü kullanırken mecazi anlam taşıyan ifadelerle siyahı değil, Türkçe karayı kullanırız: *kara bahtım, kara sevdam, karabasan...*

Türkçede süt beyazdır, elbise beyazdır; ama duygusal çağrışımda beyaz yerine ak kullanılır. Renk, göz çelen fiziksel bir olay olduğu kadar aynı zamanda bilinçaltında duyguları etkileyen ruhsal bir olaydır.

Renkleri kullanırken duygusal bir çağrışımdan söz ediyorsak farklı fiziksel bir çağrışım varsa farklı bir renk kullanıyoruz. Ayrıca renkler kültürle de paralellik gösterir ve sürekli değişkenlik gösteren kavramlardır.

2.3.3. Renk Adları ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Türkçe renk adları bakımından zengin bir dildir. Renklerin adlandırılması konusunda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak sistematik olarak hazırlanan çalışmaların az ve yetersiz olduğu söylenebilir.

Nevruz ve Renkler Sempozyumu'nda (2001), Türkçe renk adlarıyla ilgili bir dizi bildiri sunulmuş ve bunlar basılmışsa da çalışmaların dil bilimsel değil de daha çok antropolojik bakış açısına sahip olduğu görülmektedir.

Türkçedeki renk adlarını dil bilimsel bakış açısıyla ele alan çalışma Kaymaz (2000) tarafından yapılmıştır. Kaymaz, renk adlarını *Köktürk Yazıtları*'ndan başlayarak biçim ve kavram göstergelerine göre sınıflamıştır. Türkiye Türkçesi sahasında ise bu alanda yapılmış en derli toplu çalışma Zeki Kaymaz tarafından yapılmıştır. Oldukça kapsamlı, uzun ve titiz bir çalışmanın ürünü olan makalesinde Zeki Kaymaz Türkiye Türkçesinde renk bildiren sözcük sayısının toplamı 1447 olarak belirtmiştir (Küçük & Doğan, 2014, s. 275).

Renk adlarını dil bilimsel değerleriyle ilgili bir dizi çalışma da Bayraktar (2003-2010) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmalar, Berlin ve Kay (1969:2-3) tarafından bütün diller için yapılan renk terimleri sınıflandırması temel alınarak hazırlanmıştır. Berlin ve Kay çalışmalarını Saphir ve Whorf'un *bütün dillerde renk terimlerinin temel benzerlikleri vardır* ilkesine dayandırmışlardır. Berlin ve Kay'in renk terimleri hipotezinde başlıca şu renk adları temel alınmıştır: *beyaz, siyah, kırmızı, yeşil, sarı, mavi, kahverengi, mor, pembe, portakal rengi ve gri*. Bu renkler, çeşitli niteliklere sahip birçok dilde incelenmiş ve tüm dillerin içerdikleri renk adlarına göre 7 ayrı tipe ayrıldığı tespit edilmiştir. Bu gruplar şöyledir:

1. Bütün dillerde mutlaka beyaz ve siyah renk adları bulunmaktadır.
2. Bir dil 3 renk adı içeriyorsa, ilk gruptaki renkler ve ek olarak kırmızı renk adı vardır.
3. Bir dil 4 renk adı içeriyorsa, ikinci gruptakiler ve ek olarak yeşil veya sarı (ikisi birden değil) renk adı vardır.
4. Bir dil 5 renk adı içeriyorsa, üçüncü gruptakiler ve ek olarak yeşil ve sarı (ikisi birden) renk adı vardır.
5. Bir dil 6 renk adı içeriyorsa, dördüncü gruptakiler ve ek olarak mavi renk adı vardır.
6. Bir dil 7 renk adı içeriyorsa, beşinci gruptakiler ve ek olarak kahverengi renk adı vardır.
7. Bir dil 8 renk adı içeriyorsa, altıncı gruptakiler ve ek olarak mor, pembe, portakal rengi veya gri renk adlarından biri ya da bunların birleşiminden oluşmuş bir renk adı vardır (Subaşı, 2012, s. 966).

Bu açıdan bakıldığında, dillerin gelişim süreçleri içinde doğal kavramsal alanlarını içerme eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Renk adları, tek başına ya da başka sözcük ya da eklerle birleşerek özel ad yapımında da kullanılırlar. Bütün olarak ad biliminin (onomastics) alanına giren bu adlar genel olarak kişi adları (antroponomic), su adları (hydronymic), dağ ve yükselti adları (horonymic) ve yer adları (toponymic) olmak üzere dört farklı ana alanın özelliklerini göstermektedir.

Türk lehçeleri sahasında bu konuda Almanya'da Ilse Laude Cirtautas'ın çalışması önemli olmakla birlikte yapılmış en önemli ve yetkin çalışma Kırgız Türkçesi sahasında Samatov Kubatbek'e aittir. Kubatbek'in çalışmasında eski Türkçe döneminden başlayarak Köktürk Yazıtları, Yenisey Yazıtları, Uygur ve Karahanlı (Kutadgu Bilig, Divanü Lügâti't-Türk) dönemi eserlerinin yanı sıra Oğuznâme ile günümüz Kırgız Türkçesindeki renklerin anlamı, kullanım özellikleri ve kullanım sıklıkları üzerinde durulmuştur.

2014 yılında yayımlanan Eminoglu'na ait *Türkçede Renkler Sözlüğü* Türkiye Türkçesinde renkler hakkında hazırlanmış ilk çalışma olması bakımından önemlidir. Eminoglu'nun modern Türk Lehçeleri hariç Köktürkçeden Türkiye Türkçesine Türkçenin renk söz varlığını derleyen *Türkçede Renkler Sözlüğü* Sözlük genel olarak bütün lehçeleri kapsamı, tarihî Türk lehçeleri ve günümüz Türkiye Türkçesindeki renk varlığını tespit etmeye yönelik olması ve Türkçenin renk varlığına katkıda bulunması bakımından oldukça değerli bir çalışmadır.

Kavram hiyerarşisi açısından TDK *Türkçe Sözlük*'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiği zaman 231 adet renk adına karşılık olan sözcük tespit edilmiştir.

Türkçe Sözlük'te yer alan madde başları incelendiği zaman alt kavramların sayıca çokluğu dikkat çekmektedir. Bu madde başlarının kaynak dillerine göre bakıldığında ise yabancı kökenli madde başları içerisinde Arapça sözcüklerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

2.4. Renk Adlandırmalarında Sözcük Yapısı ve Köken

Türkçe Sözlük incelendiğinde renk adlarının kökeninin Türkçe, Arapça, Farsça, Rumca, Fransızca, Bulgarca, Ermenice, İngilizce, Sanskritçe, Latince, İtalyanca ve Yunanca ile ilişkili olduğu görülmüştür. Renk adlarının kökenine inildiğinde hem Doğu hem de Batı dillerinin hakimiyeti görülür.

Türkçe Sözlük'te yer alan renk adları ya tek ad durumunda (yeşil, turuncu, kırmızı...) ya isim tamlaması şeklinde (akdeniz mavisi, çingene pembe-si, çivit mavisi...) ya da sıfat tamlaması şeklinde (açık mavi, koyu pembe, acı yeşil...) kurulduğu görülür. Ayrıca nispet i'si ile yapılan renk adları (barudî, erguvanî, laciverdî) da vardır.

Türkçe Sözlük'te yer alan renk adlarından 150 renk adı söz öbeği oluşturmaktadır. Söz öbekleri, söz dizim birimleridir. Söz öbekleri kısaca cümle oluşturmayan söz dizimi birimleri olarak tanımlanır. Birden çok sözden oluşan yapılardır. Bir varlığın nitelendiği yapıdır. Söz öbeği, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen sözler topluluğudur (Karaağaç, 2013, s. 745). Söz öbeklerinin bir kısmı sıfat unsuru ile bir isim unsurunun meydana getirdiği sıfat tamlamasıdır. Sıfat tamlaması şeklinde oluşan söz öbekleri *açık, koyu, kirli ve acı* sıfatları yapılarak oluşturulduğu görülmüştür. Bu kelimeler dışında *kuzguni, sütlü, şeker, havai, kara, kar, kızıl, metalik, ölü, pastel, sağır, sıcak, soğuk, sütlü, süt ve toz* kelimelerinin sıfat öbeği oluşturduğu görülmüştür. Bunun dışında söz öbeği oluşturan renk adlarının bir kısmının belirsiz ad tamlamasından oluşur.

Türkçe Sözlük'e baktığımızda 81 renk adının da tek sözcük olarak madde başında bulunur. 37 renk adı nispet i'si eklenmek suretiyle oluşturulmuştur.

2.4.1. Biçim Bakımından Renk Adları

2.4.1.1. Söz öbeğinden oluşan renk adları

Söz öbeği birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir. Söz öbeği için birden fazla kelime bir takım kaidelerle belirli bir düzen içinde yan yana getirilir. Böylece belirli bir düzenle kurulduğu için söz öbeğinin

yapısında bir bütünlük bulunur. Söz öbeğindeki bütünlük bilhassa mana bakımından göze çarpar. Söz öbeği tek bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelimeler topluluğu demektir. Kelime grubunun kullanımında da bu bütünlük kendisini gösterir (Ergin, 2002, s. 372).

Türkçe Sözlük'te 150renk adı söz öbeğinden oluşur.

<i>Acı yeşil</i>	<i>Çivit rengi</i>
<i>Açık gri</i>	<i>Deli alacası</i>
<i>Açık kahverengi</i>	<i>Demir rengi</i>
<i>Açık kestane</i>	<i>Deniz mavisi</i>
<i>Açık kırmızı</i>	<i>Devetüyü</i>
<i>Açık mavi</i>	<i>Duman rengi</i>
<i>Açık pembe</i>	<i>Erguvan rengi</i>
<i>Açık saman rengi</i>	<i>Fes rengi</i>
<i>Açık sarı</i>	<i>Fındikkabuğu</i>
<i>Açık yeşil</i>	<i>Fındık rengi</i>
<i>Akdeniz mavisi</i>	<i>Fıstık rengi</i>
<i>Alev kırmızısı</i>	<i>Fildişi</i>
<i>Alev rengi</i>	<i>Fil dişi karası</i>
<i>Altın sarısı</i>	<i>Fildişi rengi</i>
<i>Ateş kırmızısı</i>	<i>Filiz rengi</i>
<i>Baklaçiçeği</i>	<i>Gece mavisi</i>
<i>Bal rengi</i>	<i>Gökyüzü mavisi</i>
<i>Balköpüğü</i>	<i>Gurup rengi</i>
<i>Barut rengi</i>	<i>Gülgün</i>
<i>Basit renk</i>	<i>Gülgülü</i>
<i>Boncuk mavisi</i>	<i>Gülkurusu</i>
<i>Böcekkabuğu</i>	<i>Gül rengi</i>
<i>Buğday rengi</i>	<i>Gümüş grisi</i>
<i>Camgöbeği</i>	<i>Gümüş rengi</i>
<i>Civciv sarısı</i>	<i>Güvercinboynu</i>
<i>Çağla yeşili</i>	<i>Güvercingöğsü</i>
<i>Çam yeşili</i>	<i>Hardal rengi</i>
<i>Çingene pembesi</i>	<i>Havai mavi</i>
<i>Çivit mavisi</i>	<i>Hint sarısı</i>

Horozibiği
Kahverengi
Kan kırmızı
Kara sarı
Kar beyaz
Kavuniçi
Kazayağı
Kazboku
Kemik rengi
Kestane rengi
Kızılşap
Kızılboya
Kimyon rengi
Kiremit rengi
Kirli sarı
Koyu gri
Koyu kahverengi
Koyu kır
Koyu kırmızı
Koyu lacivert
Koyu mavi
Koyu pembe
Koyu sarı
Koyu yeşil
Kök kırmızısı
Krem rengi
Kristal mavisi
Kum grisi
Kurşun grisi
Kuzguni siyah
Küf yeşili
Kül rengi
Lavanta mavisi
Leylak rengi

Lila rengi
Limon küfü
Limon rengi
Limon sarısı
Maden mavisi
Menekşe rengi
Mercan yeşili
Metalik renk
Narçiçeği
Nohut rengi
Okyanus mavisi
Orman yeşili
Ölü renk
Ördekbaşı
Ördekgagası
Pas rengi
Pastel renk
Pekmezkefi
Pekmezköpüğü
Petrol mavisi
Portakal rengi
Safir mavisi
Safra yeşili
Sağır renk
Saman rengi
Saman sarısı
Saz rengi
Sıcak renkler
Sıçan kırı
Sincap rengi
Soğuk renkler
Süt beyaz
Sütlü kahve
Süt kırı

<i>Süt mavisi</i>	<i>Turkuaz mavisi</i>
<i>Şafak pembesi</i>	<i>Turkuaz yeşili</i>
<i>Şarap rengi</i>	<i>Turnagözü</i>
<i>Şekerrenk</i>	<i>Turnakırı</i>
<i>Şeytan kırmızısı</i>	<i>Turp filizi</i>
<i>Tahin rengi</i>	<i>Tütün rengi</i>
<i>Tarçın rengi</i>	<i>Vapurdumanı</i>
<i>Tavşankanı</i>	<i>Vişneçürüğü</i>
<i>Tavus yeşili</i>	<i>Yavruağzı</i>
<i>Ten rengi</i>	<i>Yumurta sarısı</i>
<i>Toprak rengi</i>	<i>Zeytin rengi</i>
<i>Toz pembe</i>	<i>Zümrüt yeşili</i>

2.4.1.1.1. Sıfat tamlamasından oluşan renk adları

Sıfat tamlaması bir sıfat unsuru ile bir ad unsurunun meydana getirdikleri söz öbeğidir. Sıfat unsuru ad unsurunu vasıflandırmak veya belirtmek için getirilir(Ergin, 2002, s. 661).

33 renk adı bir sıfat ve bir ad unsurunun bir araya gelmesiyle söz öbeği oluşturur. Bunlar:

<i>Acı yeşil</i>	<i>Koyu lacivert</i>
<i>Açık gri</i>	<i>Koyu mavi</i>
<i>Açık kahverengi</i>	<i>Koyu pembe</i>
<i>Açık kestane</i>	<i>Koyu sarı</i>
<i>Açık kırmızı</i>	<i>Koyu yeşil</i>
<i>Açık mavi</i>	<i>Kuzguni siyah</i>
<i>Açık pembe</i>	<i>Sütlü kahve</i>
<i>Açık saman rengi</i>	<i>Şekerrenk</i>
<i>Açık sarı</i>	<i>Toz pembe</i>
<i>Açık yeşil</i>	<i>Havai mavi</i>
<i>Kirli sarı</i>	<i>Kara sarı</i>
<i>Koyu gri</i>	<i>Kar beyaz</i>
<i>Koyu kahverengi</i>	<i>Kızılşap</i>
<i>Koyu kır</i>	<i>Kızılboya</i>
<i>Koyu kırmızı</i>	<i>Metalik renk</i>

Ölü renk

Sağır renk

Pastel renk

Açık sıfatı ile yapılan renk adları

Renk bildiren sözcükler aslında addır. Türkçe, başlıca renkleri gösteren kelimeler dışında anlam bakımından küçük farklılıkları belirten kelimeler de vardır. Renk adları bir adın önüne gelip de onu nitelendirdiği zaman sıfat görevi üstlenmiş olduğundan sıfat sınıfında yer alır(Korkmaz, 2003, s. 246).*Açık* sözcüğü çeşitli sözcüklerde şöyle tanımlanır: *Rengi koyu olmayan, içinde beyazı çok olan, aydın olan renk, boyayıcı maddenin azlığı veya o rengin beyazla karıştırılarak açılmasıdır.*

Türkçe Sözlük'te *açık* sıfatı kullanılarak yapılan renk adları şunlardır:

Açık gri

Açık pembe

Açık kahverengi

Açık saman rengi

Açık kestane

Açık sarı

Açık kırmızı

Açık yeşil

Açık mavi

Koyu sıfatı ile yapılan renk adları

Koyu sözcüğü çeşitli sözlüklerde şöyle tanımlanır: *Rengin açık olmamasını, karaya çalan renktir.*

Türkçe Sözlük'te *koyu* sıfatı kullanılarak yapılan renk adları şunlardır:

Koyu gri

Koyu lacivert

Koyu kahverengi

Koyu mavi

Koyu kırmızı

Koyu pembe

Koyu kırmızı

Koyu yeşil

Kirli sıfatı ile yapılan renk adları

Kirli sözcüğü çeşitli sözlüklerde şu şekilde tanımlanır:*Donuk parlaklığını, canlılığını kaybetmiş renk, berraklığını yitirmiş, bulanıktır. Türkçe Sözlük*'te *kirli* sıfatı kullanılarak yapılan renk adı şudur:

Kirli sarı

Acı sıfatı ile yapılan renk adları

Acı rengi çeşitli kaynaklarda şöyle tanımlanır: *Çok kuvvetli, göze batan, çığ, göz alıcı, keskindir. Türkçe Sözlük*'te *acı* sıfatı kullanılarak yapılan bir tane renk adı şudur:

Acı yeşil

Türkçe renk adlarında *açık, koyu, acı ve kirli* sıfatları renk tonlamalarında sık kullanılır. *Havai, kara, kar, kızıl, kuzguni, metalik, ölü, pastel, sağır, sıcak, soğuk, sütü, şeker, süt, toz* sıfatlarının kullanım alanı diğerlerinden daha dardır.

2.4.1.1.2. Ad tamlamasından oluşan renk adları

Tamlayıcı ilgi ekli olan ad tamlamasına *belirli ad tamlaması*, tamlayıcı eksiz olan ad tamlamasına da *belirsiz ad tamlaması* denir(Ergin, 2002, s. 383).Birden çok ilişkilendirmenin ve dolayısıyla birden çok ilgi durumu çekiminin yer aldığı söz öbeğine *zincirleme ad tamlaması* denir(Karaağaç, 2013, s. 51).Renk adlarının büyük bir kısmının belirsiz ad tamlamasından yalnız bir tanesinin zincirleme ad tamlamasından oluştuğu görülür.

Belirsiz ad tamlaması

93 renk adı belirsiz ad tamlaması oluşturur. Bunlar:

<i>Alev rengi</i>	<i>Buğday rengi</i>
<i>Gece mavisi</i>	<i>Gümüş grisi</i>
<i>Narçiçeği</i>	<i>Ördekgagası</i>
<i>Altın sarısı</i>	<i>Camgöbeği</i>
<i>Gökyüzü mavisi</i>	<i>Gümüş rengi</i>
<i>Nohut rengi</i>	<i>Pas rengi</i>
<i>Ateş kırmızısı</i>	<i>Civciv sarısı</i>
<i>Gurup rengi</i>	<i>Hardal rengi</i>
<i>Okyanus mavisi</i>	<i>Portakal rengi</i>
<i>Bal rengi</i>	<i>Çağla yeşili</i>
<i>Gülkurusu</i>	<i>Hint sarısı</i>
<i>Orman yeşili</i>	<i>Safir mavisi</i>
<i>Barut rengi</i>	<i>Çam yeşili</i>
<i>Gül rengi</i>	<i>Horozibiği</i>
<i>Ördekbaşı</i>	<i>Safra yeşili</i>

<i>Çivit mavisi</i>	<i>Tarçın rengi</i>
<i>Kahverengi</i>	<i>Kül rengi</i>
<i>Saman rengi</i>	<i>Tavşankanı</i>
<i>Çivit rengi</i>	<i>Filiz rengi</i>
<i>Kavuniçi</i>	<i>Lavanta mavisi</i>
<i>Saman sarısı</i>	<i>Tavus yeşili</i>
<i>Demir rengi</i>	<i>Leylak rengi</i>
<i>Kazboku</i>	<i>Limon sarısı</i>
<i>Saz rengi</i>	<i>Ten rengi</i>
<i>Deniz mavisi</i>	<i>Lila rengi</i>
<i>Kemik rengi</i>	<i>Maden Mavisi</i>
<i>Sıçan kırı</i>	<i>Toprak rengi</i>
<i>Devetüyü</i>	<i>Limon küfü</i>
<i>Kestane rengi</i>	<i>Menekşe rengi</i>
<i>Sincap rengi</i>	<i>Turkuaz mavisi</i>
<i>Duman rengi</i>	<i>Kök kırmızısı</i>
<i>Kimyon rengi</i>	<i>Pekmezkefi</i>
<i>Süt mavisi</i>	<i>Süt kırı</i>
<i>Erguvan rengi</i>	<i>Turnagözü</i>
<i>Kiremit rengi</i>	<i>Turnakırı</i>
<i>Şafak pembesi</i>	<i>Limon rengi</i>
<i>Fındikkabuğu</i>	<i>Mercan yeşili</i>
<i>Krem rengi</i>	<i>Turkuaz yeşili</i>
<i>Şarap rengi</i>	<i>Turp filizi</i>
<i>Fındık rengi</i>	<i>Tütün rengi</i>
<i>Kum grisi</i>	<i>Vapurdumanı</i>
<i>Şeytan kırmızısı</i>	<i>Vişneçürüğü</i>
<i>Fıstık rengi</i>	<i>Yavruağzı</i>
<i>Kurşun grisi</i>	<i>Yumurta sarısı</i>
<i>Tahin rengi</i>	<i>Zeytin rengi</i>
<i>Fildişi</i>	<i>Zümrüt yeşili</i>
<i>Küf yeşili</i>	

Zincirleme ad tamlaması

2 renk adı zincirleme ad tamlaması oluşturur. Bunlar:

Fil dişi karası

Fildişi rengi

2.4.1.2. Tek sözcükten renk adları

TDK *Türkçe Sözlük*'te 81 renk adı tek sözcük olarak bulunur. Bunlar:

<i>Ak</i>	<i>Füme</i>
<i>Al</i>	<i>Galibarda</i>
<i>Ala</i>	<i>Göğem</i>
<i>Alaca</i>	<i>Gökçe</i>
<i>Altuni</i>	<i>Gökçül</i>
<i>Angudi</i>	<i>Gökçin</i>
<i>Barudi</i>	<i>Gri</i>
<i>Bej</i>	<i>Gülgün</i>
<i>Bergamodi</i>	<i>Gülgüli</i>
<i>Beyaz</i>	<i>Gümüşi</i>
<i>Bordo</i>	<i>Güvela</i>
<i>Boz</i>	<i>Güvez</i>
<i>Bronz</i>	<i>Hâkî</i>
<i>Çakır</i>	<i>Havai</i>
<i>Çividî</i>	<i>Kara</i>
<i>Demiri</i>	<i>Karaşın</i>
<i>Don</i>	<i>Kır</i>
<i>Dore</i>	<i>Kırmızı</i>
<i>Ebruli</i>	<i>Kızıl</i>
<i>Eflatun</i>	<i>Kızıltı</i>
<i>Eflatuni</i>	<i>Kimyoni</i>
<i>Ekru</i>	<i>Kumral</i>
<i>Ela</i>	<i>Kurşuni</i>
<i>Erguvani</i>	<i>Kuzguni</i>
<i>Esmer</i>	<i>Laciverdî</i>
<i>Fındıki</i>	<i>Lacivert</i>
<i>Fıstıki</i>	<i>Leylaki</i>
<i>Filizî</i>	<i>Limoni</i>
<i>Firfiri</i>	<i>Maron</i>

<i>Mai</i>	<i>Şarabi</i>
<i>Mavi</i>	<i>Taba</i>
<i>Mor</i>	<i>Tahinî</i>
<i>Neftî</i>	<i>Tarçını</i>
<i>Nohudi</i>	<i>Tirşe</i>
<i>Patlıcanı</i>	<i>Turkuaz</i>
<i>Pembe</i>	<i>Turuncu</i>
<i>Samani</i>	<i>Yeşil</i>
<i>Sarı</i>	<i>Zerrin</i>
<i>Sarışın</i>	<i>Zeytuni</i>
<i>Sıklamen</i>	<i>Zümrüdi</i>
<i>Sincabi</i>	<i>Zümrüt</i>
<i>Siyah</i>	

2.4.1.3. Nispet i'si ile yapılan renk adları

Nispet i'si renk bildiren kelimelerde "...renginde (olan)", "...renkte (olan)", "...renkli" karşılığı olarak kullanılır. Renk adlarının bir kısmının nispet i'si ile yapıldığı görülür. *Türkçe Sözlük* incelendiğinde nispet i'sinin Türkçe, Farsça, Arapça, Yunanca, sözcüklerin sonuna eklendiği tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesinde nispet i'li renk adları daha çok yiyecek ve içecek adlarıyla oluşturulmuştur. Bunu bitkiler, hayvanlar, madenler, çeşitli nesnelere, yanıcı maddeler vb. izlemektedir (Küçük, 2011, s. 94-95).

1. Çeşitli yiyecek adlarıyla oluşturulanlar:

Patlıcanı (sebze)

Limoni (meyve)

Fındıklı, fıstıklı (kuruyemişler)

Nohudi (tahıl ve baklagiller)

Tarçını (baharatlar)

Tahinî (hazır gıdalar)

Turuncu (doğal gıdalar)

Zeytuni (doğal gıdalar))

2. İçecekler:

Şarabi

3. Bitkiler:

Bergamodi, çividi, erguvani, leylaki (ağaçlar)

Filizî, kimyoni, samani (ot cinsi bitkiler)

4. Hayvanlar:

Sincabi (memeli hayvanlar)

Angudi, kuzguni (kuşlar)

5. Madenler:

Altuni, demiri, gümüşü, kurşuni (metaller)

Zümrüdi (değerli taşlar)

6. Nesnelere:

Barudi, neftî (tabiatla ilgili olanlar)

Firfiri, laciverdî (renklerle ilgili olanlar)

Görüldüğü üzere varlıklara verilmesine göre *sincabi*, *angudi*, ve *kuzguni* dışında nispet i'li renk adları daha çok cansız nesnelere karşılık gelmektedir (Küçük, 2011, s. 98).

Türkçe Sözlük'e bakıldığında *ateşî*, *kibritî* ve *cevizî* sözcüklerinin madde başı olarak bulunmadığını görürüz.

2.4.1.4. Renk adlarının ayrı veya bitişik yazılması

Renk sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş ad tamlaması yapılarındaki renk adları ayrı yazılır: *bal rengi*, *duman rengi*, *gümüş rengi*, *portakal rengi*, *saman rengi*, *ateş kırmızısı*, *boncuk mavisi*, *çivit mavisi*, *gece mavisi*, *limon sarısı*, *safra yeşili* vb.

Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar ayrı yazılır: *açık mavi*, *açık yeşil*, *kara sarı*, *kirli sarı*, *koyu mavi*, *koyu yeşil* vb.

Hayvan, bitki, organ ve çeşitli nesne adlarıyla kurulan ve içinden birinin adı veya renk sözü geçmeyen renk adları bitişik yazılır: *baklaçiçeği*, *balköpüğü*, *camgöbeği*, *devetüyü*, *fildişi*, *gülkurusu*, *güvercinboynu*, *güvercingöğsü*, *kazayağı*, *kavuniçi*, *kazboku*, *kızılşap*, *narçiçeği*, *ördekbaşı*, *ördekgagası*,

tavşanağzı, tavşankanı, turnagözü, vapurdumanı, vişneçürüğü, yavruağzı dır.(TDK, 2005, s. 22)

Örneklere sonra *renk* sözcük kullanılırsa bu söz ayrı yazılır: *devetüyü rengi, fildişi rengi, gülkurusu rengidir. Kahverengi* sözcüğü anlamca kaynaşmış olduğu için bitişik yazılır.

2.5. Renk Adlandırmalarında Köken

Türkiye Türkçesinde renk adlarında yabancılaşma Arapça ve Farsça kelimelerle başlamış, Fransızca kelimelerle devam etmiştir. Örneğin *beyaz, eflatun, esmer, kırmızı, kimyoni, şarabi, zeytuni, zümrütgibi* kelimeler Arapçadan; , *lacivert, siyah, erguvani, nohudi* kelimeleri ise Farsçadan dilimize girmiştir. *Bej, bordo, füme, gri, krem, safir, siklamen, taba, marongibi* renk adları ise Fransızca yoluyla dilimize girmiştir.

Türkçe Sözlük'te içinde Arapça sözcük bulunan 65 renk adı tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin 27 tanesi tamamen Arapça sözcüktür.

35 tane renk adına nispet i'si getirilmek suretiyle madde başı olarak yer alır. Bunlardan 13 tanesi Arapça sözcüğe Arapça nispet i'si getirilerek madde başı bulunur. 9 tanesi Türkçe sözcüğe Arapça ek getirmek suretiyle madde başı olarak yer alır.

17 renk adı Arapça sözcük barındırmak suretiyle Türkçe sözcüğe Arapça sözcük getirilmesiyle oluşmuştur.

7 renk adı Arapçasözcüğe Türkçe bir sözcük eklenmek suretiyle oluşturulmuştur.

11 renk adı Arapça sözcüğe Farsça sözcük getirmek suretiyle oluşturulmuştur.

4 renk adı Fransızca sözcüğe Arapça sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

1 renk adı Rumca sözcüğe Arapça ek getirmek suretiyle oluşturulmuştur.

3 renk adı Rumca sözcüğe Farsça sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

1 renk adı Türkçe sözcüğe Rumca sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

5 renk adı Türkçe sözcüğe Fransızca sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

4 renk adı Fransızca sözcüğe Farsça sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

3 renk adı Arapça sözcüğe Arapça sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

1 renk adı İtalyanca sözcüğe Arapça sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

2 renk adı Fransızca sözcüğe Türkçe sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

1 renk adı Bulgarca sözcüğe Türkçe sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

36 renk adı Türkçe sözcüğe Türkçe sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

19 renk adı Türkçe sözcüğe Farsça sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

11 renk adı Farsça sözcüğe Farsça sözcük getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

9 renk adı Farsça sözcüğe Türkçe sözcük getirilmek üzere oluşturulmuştur.

12renk adı Farsça sözcüğe Arapça ek (nispet i'si) getirmek suretiyle oluşturulmuştur.

1 renk adı Rumca sözcüğe Arapça ek (nispet i'si) getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

9 renk adı Türkçe sözcüğe Arapça ek (nispet i'si) getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

13 renk adı Arapça sözcüğe Arapça ek (nispet i'si) getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

1 renk adı Fransızca sözcüğe Arapça ek (nispet i'si) getirilmek suretiyle oluşturulmuştur.

2.5.1. Kelime + kelime

Türkçe+ Arapça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Türkçe ve Arapça kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Açık kırmızı

Kan kırmızı

Açık mavi

Kızılsap

Akdeniz mavisi

Koyu kırmızı

Alev kırmızısı

Koyu mavi

Boncuk mavisi

Kök kırmızısı

Çivit mavisi

Süt beyaz

Deniz mavisi

Sütlü kahve

Gece mavisi

Süt mavi

Kar beyaz

Arapça+ Türkçe

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Arapça ve Türkçe kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Baklaçiçeği

Safra yeşili

Fındikkabuğu

Zümrüt yeşili

Fildişi

Fındikkabuğu

Mercan yeşili

Arapça+Farsça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Arapça ve Farsçakökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Basit renk

Hardal rengi

Fes rengi

Kahverengi

Fındık rengi

Kimyon rengi

Fıstık rengi

Şafak pembesi

Gurup rengi

Şarap rengi

Tahin rengi

Fransızca + Arapça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Fransızca ve Arapça kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Kristal mavisi

Safir mavisi

Petrol mavisi

Turkuaz mavisi

Farsça + Rumca

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Farsça ve Rumca kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Turp filizi

Rumca+ Farsça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Rumca ve Farsça kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Kiremit rengi

Kestane rengi

Filiz rengi

Türkçe + Rumca

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Türkçe ve Rumca kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Açık kestane

Türkçe + Fransızca

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Türkçe ve Fransızca kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Açık gri

Kum grisi

Gümüş grisi

Kurşun grisi

Koyu gri

Fransızca + Farsça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Fransızca ve Farsça kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Krem rengi

Metalik renk

Lila rengi

Portakal rengi

Arapça + Arapça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde iki Arapça kökenli sözcüğün bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Havai mavi

Maden mavisi

Şeytan kırmızısı

Fransızca + Türkçe

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Fransızca ve Türkçe kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Turkuaz yeşili

Vapurdumanı

İtalyanca + Arapça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde İtalyanca ve Arapça kökenli sözcüğün bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Lavanta mavisi

Bulgarca + Türkçe

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Bulgarca ve Türkçe kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Vişneçürüğü

Türkçe + Türkçe

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde iki Türkçe sözcük bir araya gelerek söz öbeği oluşturur.

Acı yeşil

Kavuniçi

Açık sarı

Kazayağı

Açık yeşil

Kazboku

Altın sarısı

Kızılboya

Balköpüğü

Kirli sarı

Böcekkabuğu

Koyu kır

Civciv sarısı

Koyu sarı

Çam yeşili

Koyu yeşil

Deli alacası

Küf yeşili

Devetüyü

Orman yeşili

Güvela

Ördekbaşı

Güvercinboynu

Ördekgagası

Güvercingöğsü

Pekmezkefi

Kara sarı

Pekmezköpüğü

Saman sarısı

Turnagözü

Sıçan kırmızı

Turna kırmızı

Süt kırmızı

Yavruağzı

Tavşankanı

Yumurta sarısı

Türkçe + Farsça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Türkçe ve Farsça kökenli sözcüklerin bir araya gelerek söz öbeği oluşturduğu görülür.

Açık pembe

Koyu pembe

Açık saman rengi

Kuzguni siyah

Alev rengi

Kül rengi

Bal rengi

Pas rengi

Buğday rengi

Saman rengi

Çivit rengi

Saz rengi

Demir rengi

Toprak rengi

Duman rengi

Toz pembe

Kemik rengi

Tütün rengi

Koyu laciverd

Farsça + Farsça

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Farsça kökenli iki sözcüğün bir araya gelerek oluşturduğu söz öbeği görülür.

Barut rengi

Nohut rengi

Erguvan rengi

Sincap rengi

Gül rengi

Şekerrenk

Leylak rengi

Tarçın rengi

Limon rengi

Ten rengi

Menekşe rengi

Farsça + Türkçe

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Farsça ve Türkçe kökenli sözcükler bir araya gelerek söz öbeği oluşturur.

Camgöbeği

Limon küfü

Çağla yeşili

Limon sarısı

Gülkurusu

Narçiçeği

Hint sarısı

Tavus yeşili

Horoz ibiği

2.5.2. Kelime + ek

Rumca + Arapça nispet i'si

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde 1 tane Rumca kökenli renk adının Arapça nispet i'si getirilerek oluşturulduğu görülür.

Filizî

Türkçe + Arapça nispet i'si

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Türkçe sözcüğe Arapça nispet i'si getirilerek renk adı oluşturulduğu görülür.

Altuni

Gümüşi

Angudi

Kurşunî

Çividî

Kuzgunî

Demirî

Samanî

Ebruli

Arapça + Arapça nispet i'si

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Arapça sözcüğe Arapça nispet i'si getirilerek oluşan renk adlarının olduğu görülür.

Eflatunî

Fındıkî

Fıstıkî

Mavi

Firfiri

Şarabi

Havai

Tahini

Kimyoni

Zeytunî

Mai

Zümrüdî

Farsça + Arapça nispet i'si

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Farsça kökenli sözcüğe Arapça nispet i'si getirilerek renk adı oluşturulduğu görülür.

Barudî

Neftî

Erguvanî

Nohudî

Hâkî

Patlıcanî

Laciverdî

Sincabî

Leylaki

Tarçınî

Limoni

Turuncu

Farsça + Arapça ek

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Farsça kökenli sözcüğe Arapça nispet i'si getirilerek renk adı oluşturulduğu görülür.

Gülgüli

Fransızca + Arapça nispet i'si

Türkçe Sözlük'ün 2011 baskısında yer alan renk adları incelendiğinde Fransızca kökenli sözcüğe Arapça nispet i'si getirilerek renk adı oluşturulduğu görülür.

Bergamodi

2.6. Renk Adlandırmalarında Somutlaştırma

Renklerin ifade ettiği anlamlar insandan insana, kültürden kültüre değişiklik gösterir. Irk, yaşanan coğrafya, iklim şartları, insanların yaşam tarzları, ekonomik şartlar, siyasi özellikler, inanışlar, düşünce sistemi renklerin adlandırmasında etkili olmuştur.

Ad bilimin inceleme alanına giren ve tür adları içerisinde değerlendirilmesi gereken renkler, farklı toplumlar tarafından değişik biçimlerde adlandırılmıştır. Renk adları yönünden Türkçe son derece zengin bir dildir. Örneğin renk bildiren sıfatlar Hint- Avrupa dillerine göre daha zengindir ve Türkçede renk tonları çeşitlilik gösterir (Küçük, 2010, s. 156).

Türkler, bitkilere, hayvanlara, gökyüzüne bakarak çeşitli renk adları türetmişlerdir (Gözaydın, 2003, s. 539). Bu manada Türkçe, renk adlandırmaları yönünden oldukça zengin, çeşitlilik sahibi ve yaratıcı bir dildir. Türkler benzetme ve yakıştırma yoluyla yeni renk adları türetirken doğadan hareket etmiş, somut anlatıma yönelmişlerdir(Aksan, 1995, s. 453).

Türkler renk adlandırmalarında genellikle doğaya bağlı somut bir anlatıma yönelmiş, bu amaçla doğadaki çeşitli nesnelere yararlanmışlardır. Bunun en güzel örneği renk tonlarındaki çeşitliliktir. Türkçenin doğadaki nesnelere yola çıkarak benzetme ve somutlaştırma yoluna başvurması söz varlığının önemli bir kısmının doğa ve dış dünyayla ilişkili olmasına neden olmuştur. Türkçenin doğadan hareketle somutlaştırmaya dayalı bir anlatıma yönelmesinde Türklerin tarih boyunca doğayla iç içe yaşamalarının, tarım ve hayvancılıkla uğraşmalarının maddi kültürle ilgili olarak çevreye ilişkin bitki örtüsü, hayvanlar, yiyecekler vb. nesnelere de önemli bir payı bulunmaktadır (Aksan, 2011, s. 59).

Türkçede doğadan somutlaştırma yoluyla yapılmış renk adlarının daha çok yiyecek, içecek, bitki adı, hayvanlar, madenler, nesnelere, özel adlar, gökle ilgili adlandırmalar, maddelerle ilgili adlandırmalar, tabiatla ilgili adlandırmalar, organ adları, hastalık adları, dinî kavramlar, meslekler, zaman ve coğrafî kavramlara bağlı olarak oluşturulduğu tespit edilmiştir (Küçük, 2010, s. 157).

Türkiye Türkçesinde doğadan somutlaştırma yoluyla yapılmış renk adları yapı yönünden genellikle belirsiz isim tamlaması kuruluşunda olup bir kısmı nispet i'si ile oluşturulmuştur: *barudi, bergamodi, çividi, demiri, erguvani, fındıki, fıstıki, filizî, gümüşi, hâki, havai* gibi.

Türkiye Türkçesi diğer Türk lehçelerine göre doğadan somutlaştırma yoluyla yapılmış renk adları yönünden daha zengindir ve bunu belli bir kurala oturtmuştur. *Türkçe Sözlük*'te (2011) somutlaştırma yoluyla yapılmış renklerin sayısı 158'dir.

2.6.1. Renkleri somutlaştırmada hayvan adlarının kullanılması:

Renkleri somutlaştırma işleminde çeşitli hayvan adları kullanılmıştır.

<i>Angudi</i>	<i>Kırmızı</i>
<i>Böcekkabuğu</i>	<i>Kuzguni</i>
<i>Civciv sarısı</i>	<i>Kuzguni siyah</i>
<i>Devetüyü</i>	<i>Ördekbaşı</i>
<i>Don</i>	<i>Ördekgagası</i>
<i>Fildişi</i>	<i>Sıçan kırı</i>
<i>Fildişi rengi</i>	<i>Sincabi</i>
<i>Güvercinboynu</i>	<i>Sincap rengi</i>
<i>Güvercingöğsü</i>	<i>Tavşankanı</i>
<i>Horozibiği</i>	<i>Tavusyemişli</i>
<i>Kazayağı</i>	<i>Turnagözü</i>
<i>Kazboku</i>	<i>Turnakırı</i>

2.6.2. Renkleri somutlaştırmada bitki adlarının kullanılması

Renkleri somutlaştırmada çeşitli bitki adlarının kullanıldığı görülür.

<i>Açık kestane</i>	<i>Erguvani</i>
<i>Açık pembe</i>	<i>Erguvan rengi</i>
<i>Açık saman rengi</i>	<i>Fındık kabuğu</i>
<i>Baklaçiçeği</i>	<i>Fındık rengi</i>
<i>Bergamodi</i>	<i>Fındıki</i>
<i>Buğday rengi</i>	<i>Fıstık rengi</i>
<i>Çağla yeşili</i>	<i>Fıstıki</i>
<i>Çam yeşili</i>	<i>Filizî</i>

<i>Filiz rengi</i>	<i>Mor</i>
<i>Gülgün</i>	<i>Narçiçeği</i>
<i>Gülkurusu</i>	<i>Nohut rengi</i>
<i>Gül rengi</i>	<i>Nohudi</i>
<i>Hardal rengi</i>	<i>Pathcani</i>
<i>Kavuniçi</i>	<i>Pembe</i>
<i>Kestane rengi</i>	<i>Samani</i>
<i>Kimyon rengi</i>	<i>Saman rengi</i>
<i>Kimyoni</i>	<i>Saz rengi</i>
<i>Koyu pembe</i>	<i>Şafak pembesi</i>
<i>Kök kırmızısı</i>	<i>Toz pembe</i>
<i>Lavanta mavisi</i>	<i>Turp filizi</i>
<i>Leylâki</i>	<i>Tütün rengi</i>
<i>Leylak rengi</i>	<i>Vişneçürüğü</i>
<i>Limon küfü</i>	<i>Zeytin rengi</i>
<i>Limon sarısı</i>	<i>Zeytuni</i>
<i>Menekşe rengi</i>	

2.6.3. Renkleri somutlaştırmada taş ve maden adlarının kullanılması

Renklerin somutlaştırılmasında çeşitli taş ve maden adlarının kullanıldığı görülür.

<i>Altın sarısı</i>	<i>Lacivert</i>
<i>Altuni</i>	<i>Maden mavisi</i>
<i>Barut rengi</i>	<i>Metalik renk</i>
<i>Barut rengi</i>	<i>Pas rengi</i>
<i>Barudi</i>	<i>Petrol mavisi</i>
<i>Bronz</i>	<i>Safir mavisi</i>
<i>Demirî</i>	<i>Turkuaz</i>
<i>Demir rengi</i>	<i>Turkuaz yeşili</i>
<i>Dore</i>	<i>Zerrin</i>
<i>Gümüş grisi</i>	<i>Zümrüdü</i>
<i>Gümüşî</i>	<i>Zümrüt</i>
<i>Gümüş rengi</i>	<i>Zümrüt yeşili</i>
<i>Laciverdi</i>	

2.6.4. Renkleri somutlaştırmada kişiadının kullanılması

Renkleri somutlaştırmada bazı kişi adlarının kullanıldığı görülür.

Galibarda

Eflatun

Eflatuni

2.6.5. Renkleri somutlaştırmada denizi çağrıştıran sözcüklerin kullanılması

Renkleri somutlaştırmada denizi çağrıştıran sözcüklerin kullanıldığı görülür.

Akdeniz mavisi

Okyanus mavisi

Deniz mavisi

2.6.6. Renkleri somutlaştırmada içecek adının kullanılması

Renkleri somutlaştırmada çeşitli içecek adlarının kullanıldığı görülür.

Kahverengi

Süt mavisi

Süt beyaz

Şarabi

Sütlü kahve

Şarap rengi

2.6.7. Renkleri somutlaştırmada insanın dış görünüşünü anlatan sözcüklerin kullanılması

Renkleri somutlaştırmada insanın dış görünüşünü anlatan sözcüklerin kullanıldığı görülür.

Bronz

Karaşın

Buğday rengi

Kumral

Elâ

Ten rengi

Esmer

Sarışın

Güvela

2.6.8. Renkleri somutlaştırmada ülke ve şehir adının kullanılması

Renkleri somutlaştırmada ülke ve şehir adının kullanıldığı görülür.

Fes rengi

Bordo

Portakal rengi

Tarçın rengi

Tarçını

2.6.9. Renkleri somutlaştırmada günlük hayatta sık kullanılan çeşitli unsurların kullanılması

Renkleri somutlaştırmada günlük hayatta sık kullanılan çeşitli unsurlara yer verdiği görülür.

Alev kırmızısı

Kum grisi

Alev rengi

Kül rengi

Duman rengi

Pastel renk

Füme

Şekerrenk

Kiremit rengi

Vapurdumanı

2.6.10. Renkleri somutlaştırmada nesnelere kullanılması

Renkleri somutlaştırmada bazı nesnelere kullanıldığı görülür.

Camgöbeği

Kristal mavisi

Krem rengi

2.6.11. Renkleri somutlaştırmada millet adının kullanılması

Renkleri somutlaştırmada millet adının kullanıldığı görülür.

Çingene pembesi

Hint sarısı

2.6.12. Renkleri somutlaştırmada gökle ilgili renk adları

Renkleri somutlaştırmada gökle ilgili sözcüklerin olduğu görülür.

Gece mavisi

Gökşin

Gökçe

Gökyüzü mavisi

Gökçül

2.6.13. Renkleri somutlaştırmada hava olaylarının kullanılması

Somitlaştırmada çeşitli hava olaylarının kullanıldığı görülür..

Gurup rengi

Havai mavi

Havai

Kar beyaz

2.6.14. Renkleri somutlaştırmada tabiatla ilgili sözcüklerin kullanılması

Renkleri somutlaştırmada tabiatla ilgili renk adlarının kullanıldığı görülür.

Acı yeşil

Açık yeşil

Koyu yeşil

Hâki

Mercan yeşili

Orman yeşili

Toprak rengi

2.6.15. Renkleri somutlaştırmada organ adlarının kullanılması

Somutlaştırmada çeşitli organ adlarının kullanıldığı görülür.

Kan kırmızı

Kemik rengi

Safra yeşili

2.6.16. Renkleri somutlaştırmada biyolojik maddelerin kullanılması

Somutlaştırmada çeşitli biyolojik maddelerin kullanıldığı görülür.

Küf yeşili

Kül rengi

Limon küfü

Pas rengi

3.BÖLÜM

RENK ADLARI SÖZLÜĞÜ

A

Acı yeşil çarpıcı, göz alıcı yeşil (TDK, 2011, s.12^a) [< {Tür. **acı** acı < **ÂÇIâ** acı (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 4^b) < **ÂÇI-** acılamak, acılaşmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b)â} + {Tür. **yeşil** yeşil < **yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) < **yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **ı**}]. Tabiata hâkim olan yeşilin en koyu tonudur (Sıfat tamlaması).

Açık gri grinin bir veya birkaç ton açığı (TDK, 2011, s. 17^a) [< {Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b) < **aç-** açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b; Clauson, 1972, s. 21^b)**k**} + {Fr. **gris** kül rengi, gri (Yalt, 1990, s.498^a)}] Gri renk, siyahın içine beyaz konularak elde edilen bir renktir. Beyaz rengin oranı fazla olduğunda açık gri renk elde edilir (Sıfat tamlaması).

Açık kahverengi kahverenginin bir veya birkaç ton açığı, sütlü kahve, kestane rengi, kestane dorusu (TDK, 2011, s. 17^a) [< {Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b) < **aç-** açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b; Clauson, 1972, s. 21^b)**k**} + Ar. **úahve** kök boyasıgillerden, sıcak iklimlerde yetişen bir ağaç (Sarı, 1980, s.1266^b) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Sütlü kahverengi, içinde beyaz rengin oranının daha fazla olduğu renk (Sıfat tamlaması).

Açık kestane kestane renginin bir veya birkaç ton açığı (TDK, 2011, s. 17^b) [< {Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b) < **aç-** açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak,

bak, 1969, s. 3^b; Clauson, 1972, s. 21^b)^{±k}} + Yun. *kastano* kestone(Aksoy, 2003, s. 142)]Kestane kabuğu renginde, kahverengiye benzeyen sarının en koyu tonu (Sıfat tamlaması).

Açık kırmızı kırmızının bir veya birkaç ton açığı (TDK, 2011, s. 17^b) [<{Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b)<**aç**- açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b; Clauson, 1972, s. 21^b)^{±k}} + {Ar. **úirmizi** kırmızı boya (Sarı, 1980, s. 1221^a) <Ar. **úirmiz** kırmızı boya (Sarı, 1980, s. 1221^a) + Ar. **î** nispet eki}] Kırmızı rengin içinde beyaz oranının daha fazla olduğu renk (Sıfat tamlaması).

Açık mavimavinin bir veya birkaç ton açığı (TDK, 2011, s. 18^b) [<{Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b)<**aç**- açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b; Clauson, 1972, s. 21^b)^{±k}} + {Ar. **mÀéi** su rengi <**mÀé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **î** nispet eki}] Mavi rengin içindeki beyaz oranının daha fazla olduğu renk, süt mavi (Sıfat tamlaması).

Açık pembe pembenin bir veya birkaç ton açığı (TDK, 2011, s. 19^a) [<{Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b)<**aç**- açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b; Clauson, 1972, s. 21^b)^{±k}} + Far. **penbe** pamuk (Steingass, 2005, s. 256^a)] Beyaz renk ile az miktarda kırmızı rengin karıştırılmasıyla ortaya çıkan renk, uçuk kırmızı renk (Sıfat tamlaması).

Açık saman rengi soluk sarı renk (TDK, 2011, s. 19^a) [<{Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b)<**aç**- açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b; Clauson, 1972, s. 21^b)^{±k}} +Tür. **saman** ekinlerin harmanda dövülüp taneleri ayrıldıktan sonra kalan, hayvanlara yedirilen ufalanmış sapları(Clauson, 1972, s. 829^b)+{Far. **reng** renk(Steingass, 2005, s. 588^b)+ **î** iyelik 3.t.}] (Sıfat tamlaması).

Açık sarısarının bir veya birkaç ton açığı (TDK, 2011, s. 19^a) [<{Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b)<**aç**- açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b; Clau-

son, 1972, s. 21^b)^{±k}} + {Tür. **sarı** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a)<**sarı**à sarı <**sarı**- sararmak à <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, batak +**1**-à}}] Sarı rengin içine daha fazla beyaz renk kullanılarak oluşan renk (Sıfat tamlaması).

Açık yeşil yeşilin bir veya birkaç ton açığı (TDK, 2011, s. 19^b) [<{Tür. **açık** açık (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 5^a, 6^b)<**aç**- açmak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 3^b; Clauson, 1972, s. 21^b)^{±k}} + {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **1**}}] Yeşil rengin içine daha fazla beyaz renk katılarak oluşan renk, küf yeşili (Sıfat tamlaması).

Ak kar, süt vb.nin rengi beyaz, kara ve siyahın karşıtı (TDK, 2011, s. 58^a) [< Tür. **ak** ak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 48^a)] En açık renk.

Akdeniz mavisiparlık ve canlı mavi (TDK, 2011, s. 61^b) [< Tür. **Akdeniz** Akdeniz + {Ar. **mâé**su rengi <**mâé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + **i** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Mavinin en parlak hali (Belirsiz ad tamlaması).

Al kanın rengi, kızıl, kırmızı (TDK, 2011, s. 79^b) [< Tür. **al** turuncu renkte ipek kumaş, turuncu renk (Clauson, 1972, s. 120^b)] Narçiçeği renginde, parlak kırmızı.

Alaçık kestane renginde olan, ela (göz) alaca, karışık renk (TDK, 2011, s. 79^b) [< Tür. **ala** beyaz tenli, hastalıklı (Clauson, 1972, s. 126^a)] Çok renkli.

Alaca birkaç rengin karışımından oluşan renk, ala, karışık renkli (TDK, 2011, s. 80^a) [< Tür. **ala** beyaz tenli, hastalıklı (Clauson, 1972, s. 126^a) + **ca** eşitlik] En az iki rengin ayrı ayrı bir arada bulunmasıyla oluşan renk, iki veya daha çok renkli.

Alev kırmızısıparlak kırmızı renk, alev rengi (TDK, 2011, s. 90^b) [< {Tür. **alev** alev <**alav** alev <**yalav** alev <**yal**- alevlenmek (Clauson, 1972, s. 918^a)} + {Ar. **úirmizi** kırmızı boya (Sarı, 1980,

s.1221^a) <Ar. **úirmiz** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) + Ar. **î** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Kırmızı rengin en parlak hali (Belirsiz ad tamlaması).

Alev rengi alev kırmızısı (TDK, 2011, s. 91^a) [< {Tür. **alev** alev <**alav** alev <**yalav** alev <**yal-** alevlenmek **av**(Clauson, 1972, s. 918^a)} + {Far. **reng** renk(Steingass, 2005, s. 588^b)+ **i** iyelik 3.t.}] Kırmızı rengin en parlak hali (Belirsiz ad tamlaması).

Altın sarısı altının rengi, altuni, altın rengi (TDK, 2011, s. 107^b) [{< Tür. **altın** altın (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 40^b, Clauson, 1972, s. 131^a) <**altun** altın <**al** kızıl (Clauson, 1972, s. 120^b) + **ton** dış elbise} + {Tür. **sarıà** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a) <**sarı-** sararmak **à** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, bataklık + **ı-à** + **sı** iyelik 3.t.}] Altının kızıl ile sarı arasındaki rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Altuni altın sarısı (TDK, 2011, s. 109^a) [< {Tür. **altun** altın (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 40^b; Clauson, 1972, s. 131^a) <**al** kızıl + **ton** dış elbise, kap} + Ar. **î** nispet eki] Altının kızıl ile sarı arasındaki rengi

Angudi angut kuşunun rengi (TDK, 2011, s. 125^a) [< Tür. **angut** kiremit renkli bir kuş(Eren H. , 1999, s. 13^a) + Ar. **î** nispet eki] Kahverengiye çalan kızıl ile turuncu arası renk.

Ateş kırmızısı yanan ateşin rengi; kızıla yakın kahverengi (TDK, 2011, s. 183^a) [< {Far. **Àtiş** ateş, yalım, kor, öfke, cehennem, kırmızı kükürt (Steingass, 2005, s. 13^a) < Sür. **Àtaş** ateş} + {Ar. **úirmizî** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) <Ar. **úirmiz** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) + Ar. **î** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Kırmızının kahverengi turuncu arasındaki parlak rengi (Belirsiz ad tamlaması).

B

Baklaçiçeği bakla çiçeği rengi (TDK, 2011, s. 239^b) sarımsıtrak eflatuna çalan beyaz renkte bir bitki [< Ar. **bÀúLÀ** bakla (Fîrûzâbâdî, 1855, C. III, s. 144) + {Tür. **çiçek** çiçek (Eren H. , 1999, s. 91^b) <**seçek** çiçek

<**seç-** açmak, çözmek (Clauson, 1972, s. 857^a)**ek** + **i** iyelik 3.t.}]
Kirli sarı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Balköpüğü açık sarı renk (TDK, 2011, s. 246^a) [< Tür. **ba1** bal (Clauson, 1972, s. 330^a) + {Tür. **köpük** şişik (Clauson, 1972, s. 689^a)<**köp-** şişmek **ük**} + **ü** iyelik 3.t.}] Sarının en açık tonu, uçuk sarı (Belirsiz ad tamlaması).

Bal rengi kahverengiye çalan sarı renk (TDK, 2011, s. 247^b) [< Tür. **ba1** bal (Clauson, 1972, s. 330^a) + Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b)+ **i** iyelik 3.t.] Sarının en koyu tonu, tatlı sarı (Belirsiz ad tamlaması).

Barudikoyu gri renk (TDK, 2011, s. 256^b) [< Far. **bÄryd** barut (Steingass, 2005, s. 143^a) < Yun. **mparuti** barut (Aksoy, 2003, s. 186) + Ar. **i** nispet eki]

Barut rengi koyu gri renk (TDK, 2011, s. 257^a) [< {Far. **bÄryd** barut (Steingass, 2005, s. 143^a) < Yun. **mparuti** barut (Aksoy, 2003, s. 186)} +Far. **reng** renk(Steingass, 2005, s. 588^b)+ **i** iyelik 3.t.}] Grinin en koyu tonu, kirli gri (Belirsiz ad tamlaması).

Basit renk prizmadan geçen beyaz ışığın ayrıldığı renklerden her biri (TDK, 2011, s. 260^b) [< Ar. **basîù** yaygın, kolay <**b-s-ù** yaymak (Baalbaki, 1995, 236^b) + Far. **reng** renk(Steingass, 2005, s. 588^b)] Newton, güneş ışığını cam prizmadan geçirerek renk spektrumunu oluşturdu. Bu renkler kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, mordur (Sıfat tamlaması).

Bejsarıya çalan açık kahverengi (TDK, 2011, s. 295^a) [< Fr. **beige**yapa- ğı rengi (Yalt, 1990, s.118^b)] Koyun yününün tabii rengi.

Bergamodisarımsı pembe renk (TDK, 2011, s. 312^b) [< Fr. **bergamote-** bergamo armudu (Yalt, 1990, s.120^b) bir cins turuncu ağacı < İt. **bergamotto** Bergamolu + Ar. -**i** nispet eki] Citrus Bergamia ağacının meyvesinin kabuk kısmında görülen, pembeye çalan sarı rengi.

Beyazak, kara, siyah karşıtı (TDK, 2011, s. 320^b) [< Ar. *beyāz* beyaz<*b-y-ø* beyazlamak (Baalbaki, 1995, 255^b)] Aklık bildiren bütün nitelermelerde *beyaz* kullanılmaktadır. Pamuk, süt, yumurta gibi şeylerin rengi.

Boncuk mavisi yeşile çalan mavi (TDK, 2011, s. 377^a) [< Tür. *boncuk* boncuk <*monçuú* boncuk, inci (Caferoğlu, 1993, s. 88) + Ar. *mā'î* su rengi <*mā'î* su (Baalbaki, 1995, 932^b) + *i* nispet eki + *si* iyelik 3.t.] Yeşil ile menekşe rengi arasındaki renk, gündüz, bulutsuz gökyüzünün rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Bordomora çalan kırmızı renk, şarap tortusu rengi (TDK, 2011, s. 380^a) [Fr. *Bordeaux* Bordo şarabı, şarap rengi, menekşeye çalan kırmızı renk (Yalt, 1990, s.133^a)] Fransa'da bir kent, bu kente özgü koyu kırmızı şarap.

Bozaçık toprak rengi, kül rengi, gri (TDK, 2011, s. 391^b) [< Tür. *boz* boz (Eren H. , 1999, s. 60^a; Clauson, 1972, s. 388^b)] Toprak renginin açık kahverengi tonu, devetüyü rengi.

Böcekkabuğu mor ile yeşil arasında ve metal parlaklığında olan renk (TDK, 2011, s. 395^b) [< {Tür. *böcek* böcek (Gülensoy, 2007, s. 169)<*bög* örümcek (Clauson, 1972, s. 323^b) + *cek*} + {Tür. *kabuk* örtü <*úap-* örtmek (Clauson, 1972, s. 580^a)*ú* + *u* iyelik 3.t.}] Güvercinboynu gibi yeşil, mavi ve mor arasında parlak yanar döner renk (Belirsiz ad tamlaması).

Bronztunca benzeyen, tunç renginde olan (TDK, 2011, s. 401^b) [< Fr. *bronze* tunç renkli, esmer, yağız (Yalt, 1990, s.147^b)] Tunç, bronz, tunç renkli, esmer.

Buğday rengi açık esmer renk (TDK, 2011, s. 404^b) [< Tür. *buğday* buğday (Caferoğlu, 1993, s. 34) + Far. *reng* renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + *i* iyelik 3.t.] Bakıra çalan kırmızımtırak esmer renk (Belirsiz ad tamlaması).

C

Camgöbeği yeşile çalan mavi renk (TDK, 2011, s. 436^a) [< Far. **cĀm** cam (Steingass, 2005, s. 350^b) + {Tür. **göbek** göbek<**köbek** şişik (Clauson, 1972, s. 688^b)<**köp-** şişmek (Clauson, 1972, s. 687^a)**ek** + **i** iyelik 3.t.}] Soluk yeşil, camın kalın kısmında görülen yeşile yakın renk (Belirsiz ad tamlaması).

Civciv sarısıçok açık sarı (TDK, 2011, s. 470^a) [< Tür. **civciv** ses taklidi (Gülensoy, 2007, s. 207) + {Tür. **sarıâ** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a)<**sarı-** sararmak **â** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, bataklık +**ı-â** + **sı** iyelik 3.t.}] Sarıya daha çok beyaz katılmasıyla oluşan renk (Belirsiz ad tamlaması).

Ç

Çağla yeşili olmamış, ham olan yeşil meyvenin rengi (TDK, 2011, s. 480^b) [< {Tür. **çağala** çağla < Far. **çaâĀla** çağla (Steingass, 2005, s. 395^b)} + {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **ı** + **i** iyelik 3.t.}] Rengi koyu ile açık arasında olan yeşil (Belirsiz ad tamlaması).

Çakır açık mavi, hareli ela (göz) (TDK, 2011, s. 483^a) [< Tür. **çaúır** mavi, grili mavi (Clauson, 1972, s. 409^b)] Mavi ile açık gri arasında bir göz rengi.

Çam yeşiliyeşilin çam yapraklarına benzeyen bir tonu (TDK, 2011, s. 492^a) [< Tür. **çam** çıra ağacı (Eren H. , 1999, s. 77^a)< Ar. **şamè** mum, çıra (Baalbaki, 1995, s. 678^a) + {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **ı** + **i** iyelik 3.t.}] Koyu yeşil (Belirsiz ad tamlaması).

Çingene pembesi göz alıcı pembe renk (TDK, 2011, s. 549^b) [< Tür. **çingene** çingene < Yun. **tsinganos** çingene (Aksoy, 2003, s.

311) + Far. **penbe** pamuk(Steingass, 2005, s. 256^a) + **si** iyelik 3.t.]
Çiğ pembe, yani göze batan pembe renk (Belirsiz ad tamlaması).

Çividîçivit rengi (TDK, 2011, s. 552^a) [< Tür. **çivit** eskiden çivit otundan, bugün yapay yollarla elde edilen, mavi renkli, sarılığını gidermek için çamaşırın son suyuna katılan toz boya <**çüvit** çivit <**çüvit** çivit (Clauson, 1972, s. 395^a) + Ar. **înispet** eki]

Çivit mavisi çivit rengindeki mavi (TDK, 2011, s. 553^a) [< Tür. **çivit** eskiden çivit otundan, bugün yapay yollarla elde edilen, mavi renkli, sarılığını gidermek için çamaşırın son suyuna katılan toz boya <**çüvit** çivit (Clauson, 1972, s. 395^a) <**çevək** renk, renkli + {Ar. **mâéî** su rengi <**mâé** su (Baalbaki, 1995, 932^b) + **î** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Koyu mavi renk (Belirsiz ad tamlaması).

Çivit rengi bir tür koyu mavi renk, çividi (TDK, 2011, s. 553^a) [< Tür. **çivit** eskiden çivit otundan, bugün yapay yollarla elde edilen, mavi renkli, sarılığını gidermek için çamaşırın son suyuna katılan toz boya <**çüvit** çivit<**çüvit** çivit (Clauson, 1972, s. 395^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

D

Deli alacasıbirbirini tutmayan parlak renklerden oluşan (TDK, 2011, s. 615^b) [< Tür. **deli** deli <**delü** deli < **telü** deli (Clauson, 1972, s. 493^a) < **tçlve** deli < **tçlbe** deli +{ Tür. **ala** ela renkli, cüz zam (Caferoğlu, 1993, s. 7) + **ca** {+CA} + **si** iyelik 3.t.}] Gelişigüzel kullanılan canlı renkler (Belirsiz ad tamlaması).

Demirî gri (TDK, 2011, s. 620^b) [< Tür. **demir** demir <**temür** demir (Clauson, 1972, s. 508^b) + Ar. **î** nispet eki]

Demir rengigri (TDK, 2011, s. 621^b) [< Tür. **demir** demir <**temür** demir (Clauson, 1972, s. 508^b) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Deniz mavisi deniz renginde koyuca mavi (TDK, 2011, s. 629^b) [< {Tür. **deniz** deniz <**tengiz** deniz (Clauson, 1972, s. 527^a)<**teng** göl, bataklık (Clauson, 1972, s. 512^a) + **iz**} + {Ar. **mâéî** su rengi <**mâé** su (Baalbaki, 1995, 932^b) + **i** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Mavinin koyu tonlarından (Belirsiz ad tamlaması).

Devetüyüdeve tüyü rengi, açık kahverengi (TDK, 2011, s. 646^b) [< Tür. **deve** deve <**teve** deve <**tevey** deve (Clauson, 1972, s. 447^b) + {Tür. **tüy** tüy <**tüg** tüy <**tü** tüy (Clauson, 1972, s. 433^a) + **ü** iyelik 3.t.}] Koyu bal rengi, sarının en koyu tonu (Belirsiz ad tamlaması).

Donat kılın rengi (TDK, 2011, s. 704^a) [< Tür. **don** at tüyünün rengi <**ton** elbise (Clauson, 1972, s. 512^b)]

Dore altın rengi (TDK, 2011, s. 706^a) [< Fr. **doré** yaldızlı, altın sarısı (Yalt, 1990, s. 347^a)] Parlak açık sarı renk.

Duman rengi koyu kül rengi, füme (TDK, 2011, s. 723^a) [< Tür. **duman** duman <**tuman** duman (Clauson, 1972, s. 507^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Grinin siyaha yakın tonu (Belirsiz ad tamlaması).

E

Ebrulü üzerinde değişik renkler bulunan (TDK, 2011, s. 752^a) [< Tür. **ebrÿlu** alaca renkli < Far. **ebr** bulut (Steingass, 2005, s. 6^a) + **i** nispet eki + **li** {+IX}] Açıklı koyulu değişik renkler ve bu renklerin tonları.

Eflatuna açık mor renk (TDK, 2011, s. 758^a) [< Ar. **eflâüynî** Eflatun'la ilgili, Eflatuni, Platonik (Baalbaki, 1995, s. 143^b) < Yun. **platon** Yunan filozofu Platon (m.ö. 429-347) + Ar. **i** nispet eki] Bu renk, Roma ve Bizans dünyasında soyluluk ve otorite simgesi olmuştur (Eminoğlu, 2014, s. 144).

Eflatuni eflatun rengi (TDK, 2011, s. 758^a) [< Ar. **eflâüynî** Eflatun'la ilgili, Eflatuni, Platonik (Baalbaki,

1995, s. 143^b) < Yun. **platon** Yunan filozofu Platon (m.ö. 429-347) + Ar. **i** nispet eki]

Ekru krem rengine yakın beyaz (TDK, 2011, s. 770^b) [İng. **écru** ip olmadan önce ham ipeğin rengi < Fr. **ecru** ham < Lat. **cru** ham < **crude** ham, pişmemiş (www.etymonline.com, *crude*, 18.8.2015)] Ketenin beyazlatılmadan önceki rengi, açık bej (Eminoğlu, 2014, s. 145).

Elagözde sarıya çalan kestane rengi (TDK, 2011, s. 779^b) [< Tür. **ala** beyaz tenli, hastalıklı (Clauson, 1972, s. 126^a)] Sarıya çalan kahverengi.

Erguvani erguvan rengi (TDK, 2011, s. 807^b) [< Far. **erâavân** meyvesi ve çiçeği güzel bir kırmızıya sahip ağacın adı (Steingass, 2005, s. 38^a) + Ar. **i** nispet eki]İlkbaharda eflatuna çalan renkte çiçekler açan bir ağaç.

Erguvan rengi eflatunla kırmızı arası renk, erguvani (TDK, 2011, s. 807^b) [< Far. **erâavân** meyvesi ve çiçeği güzel bir kırmızıya sahip ağacın adı (Steingass, 2005, s. 38^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Esmer siyaha çalan buğday rengi, kurşuni renk (TDK, 2011, s. 818^b) [< Ar. **esmer** esmer (Baalbaki, 1995, s. 108^b) < **s-m-r** gece sohbet etmek, esmerleşmek (Baalbaki, 1995, s. 644^b)] Koyu kahverengi.

F

Fes rengikoyu kırmızı renk (TDK, 2011, s. 864^b) [< Tür. **fes** Şapka yerine kullanılan çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde başlık, Fas ülkesinden gelme başlık(TDK, 2011, s. 863; Ayverdi, 2011, s. 379^a) < Ar. **Fas** Mağrip ülkesi Fas < **Fas** Mağrip ülkesi Fas'a adını veren şehir + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}]

Fındıkkabuğu fındığın kabuğunun rengini andıran bir tür kahverengi, fındık rengi (TDK, 2011, s. 867^b) [< {Ar. **funduú** fındık < Yun. **pontiki** fındık, Karadeniz cevizi (Aksoy, 2003, s. 461)< **pontos** Karadeniz + **karidiceviz**} + {Tür. **kabuk** örtü < **úap-** örtmek

(Caferoğlu, 1993, s. 110)^u + **u** iyelik 3.t.}] Koyu kiremit rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Fındık rengi fındikkabuğu (TDK, 2011, s. 867^b) [< {Ar. **funduú** fındık < Yun. **pontiki** fındık, Karadeniz cevizi (Aksoy, 2003, s. 461)<**pontos** Karadeniz + **karidiceviz**} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **-i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Fındıkifındikkabuğu (TDK, 2011, s. 867) [< Ar. **funduú** fındık < Yun. **pontiki** fındık, Karadeniz cevizi (Aksoy, 2003, s. 461)<**pontos** Karadeniz + **karidiceviz** + Ar. **inispet** eki]

Fıstıki fıstık rengi (TDK, 2011, s. 871^b) [< Ar. **fustuk** fıstık < Far. **pista** fıstık meyvesi ve çiçeği güzel bir kırmızıya sahip ağacın adı (Steingass, 2005, s. 250^a) ~ **pistak** hünnap ağacı (Steingass, 2005, s. 250^a) ~ Yun. **pistikifistık** (Aksoy, 2003, s. 462) + Ar. **inispet** eki] Şam fıstığının içinden çıkan meyvenin sarıya çalan açık yeşil rengi.

Fıstık rengi sarıya çalan açık yeşil renk (TDK, 2011, s. 871^b) [< Ar. **fustuk** fıstık < Far. **pista** fıstık meyvesi ve çiçeği güzel bir kırmızıya sahip ağacın adı (Steingass, 2005, s. 250^a) ~ **pistak** hünnap ağacı (Steingass, 2005, s. 250^a) ~ Yun. **pistikifistık** (Aksoy, 2003, s. 462) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Fildişifildişinin kırık beyaz rengi (TDK, 2011, s. 875^b) [< Ar. **fil** fil (Baalbaki, 1995, s. 839^a)< Far. **pil** fil (Steingass, 2005, s. 269^a) + {Tür. **tiş** diş (Clauson, 1972, s. 553^b) + **i** iyelik 3.t.}] Donuk, mat beyaz renk (Belirsiz ad tamlaması).

Fil dişi karası fil dişi külünden yapılan kara boya (TDK, 2011, s. 876^a) [< Ar. **fil** fil (Baalbaki, 1995, s. 839^a)< Far. **pil** fil (Steingass, 2005, s. 269^a) + {Tür. **tiş** diş (Clauson, 1972, s. 553^b) + **i** iyelik 3.t.} + {Tür. **kara** kara, siyah (Clauson, 1972, s. 643^b) + **sı** iyelik 3.t.}] Fil dişinin yakılıp külünden elde edilen bir çeşit boya. (Zincirleme ad tamlaması).

Fildişi rengi fildişi (TDK, 2011, s. 876^a) [< Ar. **fil** fil (Baalbaki, 1995, s. 839^a)< Far. **pil** fil (Steingass, 2005, s. 269^a) + {Tür. **tiş** diş

(Clauson, 1972, s. 553^b) + *i* iyelik 3.t.} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + *i* iyelik 3.t.}] Kırık beyaz (Belirsiz ad tamlaması).

Filizî filiz rengi (TDK, 2011, s. 876^b) [< Yun. **filisa** yaprakçık <**fillo** yaprak (Aksoy, 2003, s. 335) + Ar. **înispet** eki] Yeni yeşeren asma filizinin açık yeşil rengi.

Filiz rengi asma filizinin rengi, açık yeşil renk, filizi (TDK, 2011, s. 877^a) [< Rum. **filisa** yaprakçık <**fillo** yaprak (Aksoy, 2003, s. 335) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + *i* iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Firfiri parlak kıvırmızı renk (TDK, 2011, s. 879^b) [< Tür. **firfir** mor (Redhouse, 2011, s. 1377^b) < Ar. **firfire** relvandan bir türlü renk adı (mor) (Fîrûzâbâdî, 1853, C. III, s. 67; Steingass, 2005, s. 921^a) < Yun. **porfira** erguvani (Aksoy, 2003, s. 239) + Ar. **înispet** eki] Mora çalan parlak kıvırmızı renk.

Fümeduman rengi (TDK, 2011, s. 894^b) [< Fr. **fumée** duman, buğu (Yalt, 1990, s. 469^b)] Gri renk.

G

Galibarda mora çalan kıvırmızı (TDK, 2011, s. 900^a) [< İt. **Garibaldi** ünlü İtalyan devrimcisi ve generali Garibaldi, generalin kendisi ve gönüllü adamlarının giydikleri kıvırmızı gömlekten kalma bir renk adıdır (Eminoğlu, 2014, s. 167).

Gece mavisi koyu mavi (TDK, 2011, s. 912^b) [< {Tür. **gice** gece <**kiçe** gece, dün (Clauson, 1972, s. 695^a) <**kçç-** geç vakit olmak, geç olmak (Clauson, 1972, s. 695^a) + **e**} + {Ar. **mâéî** su rengi <**mâé** su (Baalbaki, 1995, 932^b) + *i* nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Laciverdin birkaç ton açığı (Belirsiz ad tamlaması).

Gögem, gövem yeşile çalan mor renk (TDK, 2011, s. 956^a) [< Tür. **gök** mavi <**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) + **em**]

Gökçe gök rengi, mavi (TDK, 2011, s. 957^b) [< Tür. **gök** mavi <**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) + **çe**]

- Gökçülmaviye** çalan renk (TDK, 2011, s. 958^a) [< Tür. **gök** mavi <**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) + **çül**]
- Gökşin** maviye yakın renk (TDK, 2011, s. 958^b) [< Tür. **gök** mavi <**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) + Tür. **şin** {+şXn} <**çin** {+msX} < Moğ. **gçin** {+msX}]
- Gökyüzü mavisi** açık mavi (TDK, 2011, s. 959^a) [< Tür. **gök** gök <**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) + **yüz** dış kısım, yüz (Clauson, 1972, s. 1083^a) + **ü** iyelik 3.t. + {Ar. **mÀéî** su rengi <**mÀé** su (Baalbaki, 1995, 932^b) + **î** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).
- Grikül** rengi, boz renk, demir rengi, demirî (TDK, 2011, s. 990^b) [<Fr. **griskül** rengi, gri (Yalt, 1990, s. 498)] Siyah ve beyazın karışımından oluşan renk.
- Gurup rengi** turuncuya çalan kırmızı (TDK, 2011, s. 993^a) [< Ar. **aurÿbgün** batımı (Baalbaki, 1995, s. 798^b) <**à-r-b** güneş batmak + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Güneşin batışı esnasında gökyüzünde meydana gelen kırmızımsı renk, gün batımı rengi (Belirsiz ad tamlaması).
- Gülgûn** gül renkli, pembe (TDK, 2011, s. 998^a) [< Far. **gülgÿngül** renkli (Steingass, 2005, s. 1095^b) < Far. **gül** gül, çiçek (Steingass, 2005, s. 1092^a) + Far. **gÿn** renkli] Pembeye yakın açık kırmızı.
- Gülgüligül** renginde olan (TDK: 2011, s. 998^a) [< Far. **gülgÿngül** renkli (Steingass, 2005, s. 1095^b) < Far. **gül** gül, çiçek (Steingass, 2005, s. 1092^a) + Far. **gÿn** renkli + Ar. **î** nispet eki] Pembeye yakın açık kırmızı.
- Gülkurusu** pembe renkli gülün kurutulduğunda dönüştüğü hafif morumsu renk (TDK, 2011, s. 998^a) [< Far. **gül** gül, çiçek (Steingass, 2005, s. 1092^a) + {Tür. **kuru** kuru <**úuruà** kuru (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 469^b; Clauson, 1972, s. 652^b) <**úuru-** kurumak **à** + **su** iyelik 3.t.}] Mora çalan koyu pembe (Belirsiz ad tamlaması).

- Gül rengi** gül çiçeğinin rengi (TDK, 2011, s. 999^a) [< Far. **gül** gül, çiçek (Steingass, 2005, s. 1092^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Pembeye yakın açık kırmızı renk (Belirsiz ad tamlaması).
- Gümüş grisi**gümüş rengine çalan gri (TDK, 2011, s. 1002^a) [< Tür. **gümüş** gümüş <**kümüş** gümüş (Clauson, 1972, s. 723^b) + {Fr. **gris** kül rengi + **si** iyelik 3.t.}] Açık parlak gri (Belirsiz ad tamlaması).
- Gümüşi** gümüş rengi (TDK, 2011, s. 1002^a) [< Tür. **gümüş** gümüş <**kümüş** gümüş (Clauson, 1972, s. 723^b) + Ar. **i** nispet eki]
- Gümüş rengi** gümüş parlaklığında gümüşü andıran renk, gümüşi (TDK, 2011, s. 1002^a) [< Tür. **gümüş** gümüş <**kümüş** gümüş (Clauson, 1972, s. 723^b) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Açık parlak gri, gümüş grisi, gümüşi (Belirsiz ad tamlaması).
- Güvela**açık yeşil, maviye çalan göz rengi (TDK, 2011, s. 1012^a) [< Tür. **gök** mavi <**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) + **eIÀ** ala <**ala** beyaz tenli, hastalıklı (Clauson, 1972, s. 126^a)]
- Güvercinboynu**yeşil, mavi ve pembe arasında dalgalanır gibi görünen renk (TDK, 2011, s. 1013^b) [< {Tür. **kögürçgün** güvercin(Clauson, 1972, s. 713^b)<**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) } + {Tür. **bo-yun** boyun (Clauson, 1972, s. 786^b)<**boy** boy +²**n** + **u** iyelik 3.t.}] Pembeden maviye, maviden pembeye ve yeşile dönen bakıldığı tarafa göre değişen böcek kabuğuna benzer renk (MBTS) (Belirsiz ad tamlaması).
- Güvercingöğsü** yeşil ile mavi arasında böcekkabuğuna benzer dalgalı ve değişken renk (TDK, 2011, s. 1014^a) [< {Tür. **kögürçgün** güvercin(Clauson, 1972, s. 713^b)<**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) } + {Tür. **göğüs** göğüs <**kögüz** göğüs (ikili organlardaki zunda da var) (Clauson, 1972, s. 714^a) + **ü**iyelik 3.t.}] Güvercinboynu, böcekkabuğu, yanar-döner renk (Belirsiz ad tamlaması).
- Güvez** mora çalan kırmızı renk (TDK, 2011, s. 1014^a) [< Tür. **güvez** güvez <**gök** gök <**kök** gök, mavi (Clauson, 1972, s. 708^b) + **ez**] Magenta, vişneçürüğü.

H

Hâkî yeşile çalan toprak rengi (TDK, 2011, s. 1028^a) [< Far. **òĀkî** toprak, karasal (Steingass, 2005, s. 441^b)Far. **òĀk** toprak, toz(Steingass, 2005, s. 44^{0b}) + Ar.**î**nispet eki] Yeşilin kahverengiye yakın tonu.

Hardal rengi kirli sarı renk (TDK, 2011, s. 1047^b) [< Ar. **òardal** hardal (Baalbaki, 1995, s. 507^b) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Koyu sarı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Havaiaçık mavi renk (TDK, 2011, s.1063^a) [< Ar. **havĀé** gök (Baalbaki, 1995, s. 1212^a)<**h-v-y** rüzgar esmek + Ar.**î** nispet eki] Gök rengi.

Havai mavi göğün rengi, açık mavi (TDK, 2011, s. 1063^a) [< {Ar. **havĀé** gök (Baalbaki, 1995, s. 1212^a)<**h-v-y** rüzgar esmek + Ar.**î** nispet eki} + {Ar. **mĀéi** su rengi <**mĀé** su (Baalbaki, 1995, 932^b) + Ar. **î** nispet eki}] (Sıfat tamlaması).

Hint sarısı mango yaprakları ile beslenmiş ineklerin sidiğinden elde edilen, kehribar sarısına yakın, özellikle yağlı boya resimde kullanılan bir boya (TDK, 2011, s. 1103^a) [< Far. **Hind** Hindistan (Steingass, 2005, s. 1513^b) < Sans. **indus** İndus ırmağı + {Tür. **sarıĀ** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a)<**sarı-** sararmak **Ā** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, bataklık + **ı-Ā** + **sı** iyelik 3.t.}] Açık parlak sarı (Belirsiz ad tamlaması).

Horozibiğikoyu pembe renk (TDK, 2011, s. 1110^b) [< Far. **òurÿs** horoz (Steingass, 2005, s. 457^b) + {Tür. **ibik** kuş başındaki kırmızı renkli etli deri uzantısı <**üpgükibik** (Clauson, 1972, s. 9^a) + **i** iyelik 3.t.}] Kırmızıya yakın pembe (Belirsiz ad tamlaması).

K

Kahverengi kavrulmuş kahvenin rengi (TDK, 2011, s. 1269^b) [< Ar. **úah-ve** kahve (Sarı, 1980, s.1266^b) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005,

s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.]] Toprak renginin koyu tonu (Belirsiz ad tamlaması).

Kan kırmızı çok kırmızı (TDK, 2011, s. 1299^a) [< Tür. **kan** kan (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 416^b; Clauson, 1972, s. 629^b) + {Ar. **úirmizi** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) <Ar. **úirmiz** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) + Ar. **i** nispet eki}] Koyu kırmızı renk (Sıfat tamlaması).

Kara en koyu renk, siyah (TDK, 2011, s. 1313^a) [< Tür. **úara** kara, siyah (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 422^b; Clauson, 1972, s. 643^b)]

Kara sarı siyaha çalan sarı (TDK, 2011, s. 1323^a) [< Tür. **úara** kara, siyah (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 422^b; Clauson, 1972, s. 643^b) + {Tür. **sarı** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a)<**sarı**- sararmak **à** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, bataklık +**ı-à**}] Kirli sarı renk (Sıfat tamlaması).

Karaşın rengi karaya çalan, esmer (TDK, 2011, s. 1323^a) [< Tür. **úara** kara, siyah (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 422^b; Clauson, 1972, s. 643^b) + Tür. **şin** {+şXn} <**çin** {+msX} < Moğ. **gçin** {+msX}]

Kar beyaz bembeyaz, çok beyaz (TDK, 2011, s. 1324^a) [< Tür. **kar** kar (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 422^a; Clauson, 1972, s. 641^a) + Ar. **beyaz** beyaz <**b-y-ø** beyazlamak (Baalbaki, 1995, 255^b)] Lekesiz, saf beyaz renk (Sıfat tamlaması).

Kavuniçipembeye çalan sarı renk (TDK, 2011, s. 1359^b) [< Tür. **úâyın** kavun (Clauson, 1972, s. 611^b) + {Tür. **iç** iç (Clauson, 1972, s.17)+ **i** iyelik 3.t.}] Olmuş kavunun rengi, pembeye çalan açık turuncu renk (Belirsiz ad tamlaması).

Kazayağ turuncu renk (TDK, 2011, s. 1372^b) [< Tür. **úaz** kaz < Far. **âaz** kaz (Steingass, 2005, s. 878^a) + {Tür. **adaú** ayak (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 8^b; Clauson, 1972, s. 270^a)<**atak** ayak <**at-** atmak **ak** + **ı** iyelik 3.t.}] Ördekgagası,

turuncunun içinde daha fazla beyaz renk olması (Belirsiz ad tamlaması).

Kazboku kirli sarı renk (TDK, 2011, s. 1372^b) [< Tür. **úĀz** kaz < Far. **āĀz** kaz (Steingass, 2005, s. 878^a) + {Tür. ***boú** yeşil küf, dışkı (Clauson, 1972, s. 311^a)<**bo-** boğmak **ú** + **ı** iyelik 3.t.}] Yeşile çalan sarı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Kemik rengi beyaz ile krem rengi arasında olan renk (TDK, 2011, s. 1385^a) [< Tür. **kemik** kemik <***kem-ük**(Clauson, 1972, s. 721^b)<**kemür-** kemirmek (Clauson, 1972, s. 723^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Kirli beyaz renk (Belirsiz ad tamlaması).

Kestane rengi açık kahverengi (TDK, 2011, s. 1401^a) [< Yun. **kastano** kestane(Aksoy, 2003, s. 142) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Kızıla çalan koyu sarı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Kırbeyazla az miktarda siyah karışmasından oluşan renk (TDK, 2011, s. 1412^b) [< Tür. **úır** kır (Clauson, 1972, s. 641^b)] Kül rengine benzeyen beyaz.

Kırmızıl, kızıl renk (TDK, 2011, s. 1420^a) [< Ar. **úirmizi** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) <Ar. **úirmiz** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) + Ar. **i** nispet eki] Kan rengi.

Kızılparlak kırmızı renk (TDK, 2011, s. 1436^a) [< Tür. **úızıl** kırmızı (Clauson, 1972, s. 683^b) <**úız-** kızmak (Clauson, 1972, s. 681^a) **ıı**]

Kızılboyakök boyası (TDK, 2011, s.1436^a) [<{Tür. **úızıl** kırmızı (Clauson, 1972, s. 683^b)<**úız-** kızmak (Clauson, 1972, s. 681^a) **ıı**} + {Tür. **boya** boya <**boduà** boya (Clauson, 1972, s. 302^a)<**bodu-** boyamak **à**}] Halı yünlerini boyamak için kullanılan bir tür boya (Sıfat tamlaması).

Kızılşap açık eflatun renk (TDK, 2011, s. 1437^a) [<Tür. **úızıl** kırmızı (Clauson, 1972, s. 683^b)<**úız-** kızmak (Clauson, 1972, s. 681^a) **ıı**} + {Ar. **şap** şap <**şabb** şap (Baalbaki, 1995, s. 660^a)<**ş-b-b** tutuşmak}] (Sıfat tamlaması).

Kızıltı bir yerden yansıyan hafif kızıl renk, solgun kızıl (TDK, 2011, s. 1437^a) [< Tür. **úızıl** kırmızı (Clauson, 1972, s. 683^b) <**úız-** kızmak (Clauson, 1972, s. 681^a) ±**ı**+**tı**]

Kimyon kimyon rengi (TDK, 2011, s. 1443^b) [< Ar. **kemmýn** kimyon (Baalbaki, 1995, s. 901^b) < Yun. **kymino** kimyon (Aksoy, 2003, s. 162^a) + Ar. **ı** nispet eki] Yeşilin kahverengiye çalan tonu.

Kimyon rengi kahverengiye çalan yeşil renk, kimyoni (TDK, 2011, s. 1443^b) [< Ar. **kemmýn** kimyon (Baalbaki, 1995, s. 901^b) < Yun. **kymino** kimyon (Aksoy, 2003, s. 162^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **ı** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Kiremit rengi kahverengiye çalan kızıl kırmızı renk (TDK, 2011, s. 1446^b) [< Yun. **keramidiki** kiremit (Aksoy, 2003, s. 149) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **ı** iyelik 3.t.}] Kahverengi ile turuncunun kırmızıya çalan rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Kirli sarı koyu ve donuk sarı renk (TDK, 2011, s. 1448^a) [< {Tür. **kirli**ğ kirli (Clauson, 1972, s. 745^a) <**kir** kir + **li**ğ} + {Tür. **sarıà** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a) <**sarı-** sararmak à <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, bataklık + **ı-à**}] Sarının koyu tonu (Sıfat tamlaması).

Koyu grisi yaha yakın gri, grinin bir veya birkaç ton koyusu (TDK, 2011, s. 1492^a) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) + Fr. **gris** kül rengi (Yalt, 1990, s. 498)] Siyahın içinde çok az beyaz renk olması durumu (Sıfat tamlaması).

Koyu kahverengi karaya yakın kahverengi, kahverenginin bir veya birkaç ton koyusu (TDK, 2011, s. 1492^a) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) + {Ar. **úahve** kahve (Sarı, 1980, s. 1266^b) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **ı** iyelik 3.t.}] Toprak renginin en koyu tonu (Sıfat tamlaması).

Koyu kırkırlaşmanın ilk devresinde meydana gelen koyu renkli at donu (TDK, 2011, s. 1492^a) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) +

Tür. **kır** kır (Clauson, 1972, s. 641^b)] Koyu gri renk (Sıfat tamlaması).

Koyu kırmızı bordoya yakın kırmızı, kırmızının bir veya birkaç ton koyusu (TDK, 2011, s. 1492^a) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) + {Ar. **úirmizi** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) <Ar. **úirmiz** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) + Ar. **î** nispet eki}] Kırmızı renge biraz siyah katılarak oluşan renk (Sıfat tamlaması).

Koyu lacivert siyaha yakın lacivert, laciverdin bir ya da birkaç ton koyusu (TDK, 2011, s. 1492^b) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) + Far. **lÀcavard** lacivert taşı, masmavi (Steingass, 2005, s. 1110^b)] Mavi renge biraz siyah katılarak oluşan renk (Sıfat tamlaması).

Koyu mavimavinin bir veya birkaç ton koyusu (TDK, 2011, s. 1492^b) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) + {Ar. **mÀéi** su rengi <**mÀé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **î** nispet eki}] İndigo rengi, açık lacivert renk (Sıfat tamlaması).

Koyu pembepembenin bir veya birkaç ton koyusu (TDK, 2011, s. 1493^a) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) + Far. **penbe** pamuk (Steingass, 2005, s. 256^a)] Fuşya, mora çalan pembe (Sıfat tamlaması).

Koyu sarı sarının bir veya birkaç ton koyusu (TDK, 2011, s. 1493^b) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) + {Tür. **sarıà** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a) <**sarı-** sararmak **à** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, bataklık + **ı-à**}] Kirli sarı renk (Sıfat tamlaması).

Koyu yeşil karaya yakın yeşil, yeşilin bir veya birkaç ton koyusu (TDK, 2011, s. 1493^b) [< Tür. **úoyuà** koyu (Clauson, 1972, s. 676^b) + {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **ı**}] Karaya yakın yeşil, kara yeşil (Sıfat tamlaması).

Kök kırmızısı kök boyası (TDK, 2011, s. 1496^b) [< Tür. **kök** kök (Clauson, 1972, s. 708^a) + {Ar. **úirmizi** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) <Ar. **úirmiz** kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) + Ar. **î** nispet eki + Tür. **sı** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Krem rengi krem renginde olan (TDK, 2011, s. 1512^a) [< Fr. *crème* kaymak, krema, krem, krem rengi, sarımsı beyaz (www.etymonline.com, *creme*, 18.8.2015; Yalt, Ali Rıza, 1990, s. 261) < Yun. *khrisma* merhem + {Far. *reng* renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + *i* iyelik 3.t.}] Bejin açık tonu, sarıya çalan beyaz (Belirsiz ad tamlaması).

Kristal mavisikristalin yansıttığı açıklık ve parlaklıktaki mavi rengi (TDK, 2011, s. 1513^a) [< Fr. *crystal* billûr, duruluk (www.etymonline.com, *crystale*, 18.8.2015; Yalt, Ali Rıza, 1990, s.263) buz < Yun. *krystallos* buz < Yun. *kryosdon* + {Ar. *mâ'î* su rengi < *mâ'ê* su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. *i* nispet eki + *si* iyelik 3.t.}] Parlak mavi renk (Belirsiz ad tamlaması).

Kum grisikum rengi (TDK, 2011, s. 1524^b) [< Tür. *kum* kum (Clauson, 1972, s. 625^b) + {Fr. *griskül* rengi, gri (Yalt, 1990, s. 498) + *si* iyelik 3.t.}] Sarıya çalan açık kahverengi (Belirsiz ad tamlaması).

Kumralkoyu sarı veya açık kestane rengi (TDK, 2011, s. 1525^b) [< Tür. *úumral* kumral, kestane rengi < *úoñur* kestane (Clauson, 1972, s. 639^b) + Tür. *al* kırmızı (Clauson, 1972, s. 120^b)] Açık kahverengi.

Kurşun grisi koyu gri renk (TDK, 2011, s. 1532^b) [< Tür. *kurşun* kurşun < *úor* zarar + Tür. *şin* {+şXn} < *çin* {+msX} < Moğ. *gçin* {+msX} + {Fr. *gris* kül rengi, gri (Yalt, 1990, s. 498) + *si* iyelik 3.t.}] Siyahın içinde az miktarda beyaz olması (Belirsiz ad tamlaması).

Kurşuni koyu kül rengi, kurşun rengi (TDK, 2011, s. 1532^b) [< Tür. *kurşun* kurşun < *úor* zarar (Clauson, 1972, s. 641^b) + *şin* {+şXn} < *çin* {+msX} < Moğ. *gçin* {+msX} + Ar. *i* nispet eki]

Kuzguni çok koyu, kara (TDK, 2011, s. 1551^a) [< Tür. *kuzgun* kuzgun (Clauson, 1972, s. 682^b) + Ar. *i* nispet eki] Kuzgun renginde olan.

Kuzguni siyah çok koyu, kara renk (TDK, 2011, s. 1551^a) [< {Tür. *kuzgun* kuzgun (Clauson, 1972, s. 682^b) + Ar. *i* nispet eki} + Far. *siyâh* kara (Steingass, 2005, s. 713^a)] (Sıfat tamlaması).

Küf yeşili açık yeşil renk (TDK, 2011, s. 1555^b) [< Tür. **küf** küf (Gülensoy, 2007, s. 588^b) + {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + ^ı**ı** + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Kül rengi odunun yanmasıyla oluşan, külün akla kara arasındaki rengi, gri (TDK, 2011, s. 1558^a) [< {Tür. **kül** yanık atığı, kül (Clauson, 1972, s. 715^a)<**kü** (**y/n**) - yanmak (Clauson, 1972, s. 726^b) **ı**} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Siyah ile beyazın karışmasından oluşan mat gri (Belirsiz ad tamlaması).

L

Laciverdîlacivert renkli (TDK, 2011, s. 1567^b) [< Far. **lâcavard** lacivert taşı, masmavi (Steingass, 2005, s. 1110^b)+Ar. **î** nispet eki] Mavinin siyaha çalan tonu.

Lacivertkoyu mavi renk (TDK, 2011, s. 1567^b) [< Far. **lâcavard** lacivert taşı, masmavi (Steingass, 2005, s. 1110^b)] Farsçada koyu mavi bir renkli, değerli bir taş.

Lavanta mavisilavanta rengindeki mavi (TDK, 2011, s. 1578^b) [< {İt. **lavanda** lavanta çiçeği, eskiden banyo parfümü olarak kullanılırdı <**lavanda** çamaşır <Lat. **lavare** yıkamak <İt. **lavanda** lavanta çiçeği renginde mavi (Eminoğlu, 2014, s. 298) + {Ar. **mâéî** su rengi <**mâé** su (Baalbaki, 1995, 932^b) + Ar. **î** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Lavanta çiçeğinin rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Leylakileylak rengi (TDK, 2011, s. 1584^a) [< Far. **leylâú** çivit mavisî <**lîlak** çivit mavisî <**nîlek** çivit mavisî (Steingass, 2005, s. 1444^b) < Far. **nîl** çivit (Steingass, 2005, s. 1444^a) + Far. **ek** küçültme eki + Ar. **î** nispet eki] Mora çalan eflatun renk.

Leylak rengileylak çiçeğinin rengi, leylaki (TDK, 2011, s. 1584^a) [< {Far. **leylâú** çivit mavisî <**lîlak** çivit mavisî <**nîlek** çivit mavisî (Steingass, 2005, s. 1444^b) < Far. **nîl** çivit (Steingass, 2005, s.

1444^a) + Far. **ek** küçültme eki} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}} (Belirsiz ad tamlaması).

Lila rengi açık eflatun (TDK, 2011, s. 1586^b) [< {Fr. **lilas** leylak rengi < Far. **lilā** lila ağacı (Steingass, 2005, s. 1135^a) < Far. **lilak** çivit mavisi < **nilek** çivit mavisi (Steingass, 2005, s. 1444^b) < Far. **nil** çivit (Steingass, 2005, s. 1444^a) + Far. **ek** küçültme eki} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}} Uçuk mor renk (Belirsiz ad tamlaması).

Limon limon rengi (TDK, 2011, s. 1587^b) [< Far. **leymýn** limon (Steingass, 2005, s. 1135^b) < Ar. **limýn** limon (Baalbaki, 1995, s. 931^a) < Sans. **nimbu** limon + Ar. **i** nispet eki] Sarıya çalan açık yeşil renk.

Limonküfü yeşile çalan mavi renk (TDK, 2011, s. 1587^b) [< Far. **leymýn** limon (Steingass, 2005, s. 1135^b) < Ar. **limýn** limon (Baalbaki, 1995, s. 931^a) < Sans. **nimbu** limon + Tür. **küf** küf (Gülensoy, 2007, s. 588^b) + **ü** iyelik 3.t.] Tirşe, yeşil – mavi arası renk (Belirsiz ad tamlaması).

Limon rengi yeşile çalan açık sarı, limoni (TDK, 2011, s. 1587^b) [< Far. **leymýn** limon (Steingass, 2005, s. 1135^b) < Ar. **limýn** limon (Baalbaki, 1995, s. 931^a) < Sans. **nimbu** limon + Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.] (Belirsiz ad tamlaması).

Limon sarısı limon kabuğunun rengi (TDK, 2011, s. 1587^b) [< Far. **leymýn** limon (Steingass, 2005, s. 1135^b) < Ar. **limýn** limon (Baalbaki, 1995, s. 931^a) < Sans. **nimbu** limon + {Tür. **sarı** sarı (Clouston, 1972, s. 848^a) < **sarı** - sararmak **â** < **sar** beyaz, sarımsı ~ **saz** çamur, bataklık + **ı-â** + **sı** iyelik 3.t.}} Açık sarı renk (Belirsiz ad tamlaması).

M

Maden mavisikül rengine çalan parlak mavi (TDK, 2011, s. 1601^a) [< Ar. **maèdin** maden, mineral (Baalbaki, 1995, s. 1069^b) + {Ar. **mâéi** su rengi < **mâé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **i** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}} Griye çalan mavi renk (Belirsiz ad tamlaması).

Maimavi (TDK, 2011, s.1609^a)[<Ar. **mÀéi** su rengi <**mÀé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **i** nispet eki]

Maronkestane rengi (TDK, 2011, s. 1628^b) [<Fr.**marron** kestane, iri kestane fişeği (www.etymonline.com, *maroon*, 18.8.2015; Yalt, 1990, s. 644^b) < Yun. **maroon** kestane] Kızıla çalan koyu sarı renk.

Maviyeşil ile menekşe rengi arasında bir renk, bulutsuz gökyüzünün rengi (TDK, 2011, s. 1636^a) [< Ar. **mÀéi** su rengi <**mÀé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **i** nispet eki] Denizin, gölün, suyun, bulutsuz gökyüzünün rengi.

Menekşe rengimenekşe çiçeğinin mor rengi (TDK, 2011, s. 1652^a) [< Far. **benefşe** menekşe, menekşe rengi (Steingass, 2005, s. 203^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Mavinin mora çalan tonu (Belirsiz ad tamlaması).

Mercan yeşilmercan renginde olan yeşil renk (TDK, 2011, s. 1656^a) [< Ar. **mercAn** mercan (Baalbaki, 1995, s. 1017^b)+ {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **ı** + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz isim tamlaması)

Metalik renkparlak renk (TDK, 2011, s. 1665^b) [< Fr. **métallique** madenimsi, madenden yapılmış (Yalt, 1990, s.659^b) madenî Lat. **metallicus** madeni < Yun. **metallikos** madeni (Aksoy, 2003, s. 179^a) < Yun. **metallomaden** + Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b)] Metal parlaklığında olan renk (Sıfat tamlaması).

Morkırmızı ile mavinin karışmasından oluşan renk, menekşe renginin kırmızıya çalanı (TDK, 2011, s. 1696^a) [< Erm.**mır** / **morm**karadut veya böğürtlen(Eminoğlu, 2014, s. 320)] Karadut veya böğürtlenin mora çalan kırmızı rengi.

N

Narçiçeğiparlak kırmızı renk (TDK, 2011, s. 1752^a) [< Far. **anAr** nar (Steingass, 2005, s. 103^a) + {Tür. **çiçek** çiçek (Eren H. , 1999, s.

91^b)<**seçek** çiçek <**seç-** açmak, çözmek **ek** + **i** iyelik 3.t.] Farsçada “koyu kırmızı renkte küçük ağaç” olarak tanımlanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nda kullanılan bir çeşit fes. Narçiçeği renginde olan bu fesi Meşrutiyete kadar hafiyeler giyerdi (Eminoğlu, 2014, s. 333). (Belirsiz ad tamlaması)

Neftsiyaha yakın koyu yeşil renk (TDK, 2011, s. 1762^a) [< Far. **neft** petrol, neft yağı(Steingass, 2005, s. 1414^b) + Ar. **î** nispet eki] Kahve-rengiye çalan yeşil renk, neft yağı rengi.

Nohut rengikirli veya donuk sarı renk, nohudi (TDK, 2011, s. 1777^b) [< Far. **noöyd** nohut (Steingass, 2005, s. 1392^b) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Hardal rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Nohudinohut rengi (TDK, 2011, s. 1777^b) [<Far. **nuöyd** nohut (Steingass, 2005, s. 1392^b) + Ar. **î** nispet eki]

O

Okyanus mavisikoyu mavi (TDK, 2011, s. 1795^a) [< Ar. **ukyânÿs** okyanus (Baalbaki, 1995, s. 210^a)< Yun. **okeanos** okyanus Aksoy, 2003, s. 353^a) + {Ar. **mâéî** su rengi <**mâé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **î** nispet eki+ **si** iyelik 3.t.}] Laciverte çalan mavi (Belirsiz ad tamlaması).

Orman yeşilikoyu yeşil renk (TDK, 2011, s. 1813^a) [< {Tür. **orman** büyük dağ, büyük orman (Gülensoy, 2007, s. 630^b)<**or** tepe, orman, dağ + **man** büyüklük bildiren ek} + {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **ı** + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Ö

Ölü renkparlaklığı olmayan, donuk renk (TDK, 2011, s. 1849^a) [< {Tür. **ölüg** ölmüş (Clauson, 1972, s. 142^a)<**öl-** ölmek **ü** {-X}} + Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b)] Zayıf, güçsüz, sönük, mat renk (Sifat tamlaması).

Ördekbaşıyeşille lacivert arası renk (TDK, 2011, s. 1857) [< Tür. **ördek** ördek <**ödirek** ördek (Caferoğlu, 1993, s. 97) + {Tür. **baş** baş+ **ı** iyelik 3.t.}] Parlak koyu yeşil, zümrüt yeşili (Belirsiz ad tamlaması).

Ördek gagası açık turuncu renk (TDK, 2011, s. 1857^a) [< Tür. **ördek** ördek <**ödirek** ördek (Caferoğlu, 1993, s. 97) + {Tür. **gaga** gaga (Gülensoy, 2007, s. 356^a)<***úak-** vurmak **a** {-A}+ **sı** iyelik 3.t.}] Kavuniçine çalan turuncu renk (Belirsiz ad tamlaması).

P

Pas rengi kırmızıyla kahverengi arasındaki renk (TDK, 2011, s. 1896^a) [< {Tür. **pas** pas <**bas** ~ **baş** yara (Caferoğlu, 1993, s. 23)} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Kahverengiye çalan donuk kırmızı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Pastel renksoluk, mat olan renk (TDK, 2011, s. 1896^b) [< Fr. **pastel** canlı olmayan, soluk ve uçuk renkli boya < Fr. **pastel**toz haline getirilmiş boyalardan yapılmış kuru boya, pastel (Yalt, 1990, s. 760^b) kurşun kalem < Lat. **pastellus** çivit otu bitkisinin yapraklarından elde edilen boya+ Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b)]Soluk ve uçuk renk (Sıfat Tamlaması).

Patlıcanıpatlıcan rengi (TDK, 2011, s. 1900^b) [< Far. **bÀdilcÀn** patlıcan (Steingass, 2005, s. 140^a) < Far. **bÀdincÀn** patlıcan (Steingass, 2005, s. 140^a) < Far. **bÀdingÀn** patlıcan (Steingass, 2005, s. 140^a) + Ar. **î** nispet eki] Siyaha yakın mor renk.

Pekmezkefikula ile doru arasında bir at donu (TDK, 2011, s. 1907^b) [< {Tür. **pekmez** pekmez (Gülensoy, 2007, s. 691^b)<**bekmes** pekmes <**berk** sağlam, katı + **mes** + {Tür. **kef** kaynayan pekmezin, pişen etin üstünde oluşan köpük (Gülensoy, 2007, s. 492^a)+ **i** iyelik 3.t.}] Kirli sarı renk, koyu bej (Belirsiz ad tamlaması).

Pekmezköpüğüaçık kahverengi (TDK, 2011, s. 1907^b) [< {Tür. **pekmez** pekmez (Gülensoy, 2007, s. 691^b)<**bekmes** pekmes <**berk** sağlam, katı + **mes**} + {Tür. **köpük** şişik (Clouston, 1972, s. 689^a)<**köp-**

şışmek **ü**k + **ü** iyelik 3.t.}] Kahverengiye çalan turuncu renk (Belirsiz ad tamlaması).

Pembebeyaza biraz kırmızı karıştırılmasıyla oluşan renk (TDK, 2011, s. 1909^a) [< Far. **penbe** pamuk (Steingass, 2005, s. 256^a)] Farsçada “pamuk” ve “pamuk çiçeği” anlamına gelen “penbe” kelimesinden pembe olarak dilimize geçmiştir. Pamuk çiçeklerinin ilk açtığında kızıla çalan renginden ola çıkılarak bu ad verilmiştir. Uçuk kırmızı.

Petrol mavisikoyu mavi ile koyu yeşil karışımı bir renk (TDK, 2011, s.1919^a) [< Fr. **pétrole** petrol (Yalt, 1990, s. 783^b)< Lat. **petroleum** petrol + {Ar. **mÀéi** su rengi <**mÀé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **i** nispet eki+ **si** iyelik 3.t.}] Laciverte yakın yeşil-mavi (Belirsiz ad tamlaması).

Portakal rengiportakal kabuğunun rengi (TDK, 2011, s. 1939^b) [< {Tür. **portakal** Portekiz’den gelmiş turunçgillerden bir meyve < Fr. **portugal** Portekiz (www.etymonline.com, *portugal*, 18.8.2015) < Lat. **portus** kapı + **cale** Portekiz’de yer adı}+ {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Kırmızıya çalan turuncu renk (Belirsiz ad tamlaması).

S

Safir mavisikoyu mavi renk (TDK, 2011, s. 2002^b) [< Fr. **saphir**gök yakut, safir (www.etymonline.com, *saphire*, 18.8.2015; Yalt, 1990, s. 944^b)<Lat.**sapphirus**gök yakut <Yun.**sappheiros** mavi taş + {Ar. **mÀéi** su rengi <**mÀé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **i** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Safir taşının parlak koyu mavi rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Safra yeşilisiyaha çalan yeşil renk (TDK, 2011, s. 2003^a) [< Ar. **āafrā** karaciğerin salgıladığı yeşil sarı renkte acı sıvı (Baalbaki, 1995, s. 697^b)<**ā-f-r** sararmak (Baalbaki, 1995, s. 696^b) + {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov,

Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + ¹**l** + **i** iyelik 3.t.}} Yeşilin en koyu tonu (Belirsiz ad tamlaması).

Sağır renkdeğişik renklerin veya boyaların karışmasından ortaya çıkan ve kesin bir adı olmayan renk (TDK, 2011, s. 2005^a) [< Tür. **sağır** sağır <**sañır** çift kulaktan biri <**sañar** çiftin bir teki (Ayverdi, 2011, s. 1045^a) + Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b)] Saydam olmayan renk, gayr-i şeffaf ve siyahımtırak esmer renklere denir (Eminoğlu, 2014, s. 378). (Sıfat tamlaması)

Samani saman rengi, açık sarı (TDK, 2011, s. 2023^a) [< {Tür. **saman** saman (Clauson, 1972, s. 829^b)<**saban** saman <**sap** ekin sapı + **an**} + Ar. **î** nispet eki] Donuk sarı.

Saman rengiaçık, soluk sarı renk, saman sarısı (TDK, 2011, s. 2023^a) [< {Tür. **saman** saman (Clauson, 1972, s. 829^b)<**saban** saman <**sap** ekin sapı + **an**} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}}] (Belirsiz ad tamlaması)

Saman sarısısaman rengi (TDK, 2011, s. 2023^a) [< {Tür. **saman** saman (Clauson, 1972, s. 829^b)<**saban** saman <**sap** ekin sapı + **an**} + {Tür. **sarıâ** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a)<**sarı-** sararmak **â** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, batak + **1-â** + **s1** iyelik 3.t.}}] Açık, soluk, donuk sarı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Sarıyeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi (TDK, 2011, s. 2035^b) [< Tür. **sarıâ** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a)<**sarı-** sararmak **â** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, batak + **1-â**]. Güneş'in, buğday başağın, altının rengi.

Sarışınsarıya yakın renkli (TDK, 2011, s. 2038^a) Saç ve ten renginin sarı renge çalması [< Tür. **sarıâ** sarı (Clauson, 1972, s. 848^a)<**sarı-** sararmak **â** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, batak + **1-â** + Tür. **şin** {+şXn} <**çin** {+msX} < Moğ. **gçin** {+msX}]

Saz rengisoluk, uçuk sarı (TDK, 2011, s. 2051^a) [< Tür. **saz** çamur, batak ~ batak bitkisi, kamyş (Gülensoy, 2007, s. 746^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}}] Koyun yününe benzeyen açık sarı (Belirsiz ad tamlaması).

- Sıcak renkler** sarı, kırmızı, ve turuncu renk ve bu renklerin tonları (TDK, 2011, s. 2087^a) [$\langle$ {Tür. **sıcak** sıcak $\langle$ **ısı-** ısımak $\grave{a}$ (Caferoğlu, 1993, s. 58) + **cak**} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **ler** çokluk eki}] Ateş rengi ve bu rengin tonları (Sıfat tamlaması).
- Sıçan kırı**sıçan tüyünün rengi (TDK, 2011, s. 2087^b) [$\langle$ {Tür. **sıçan** fare $\langle$ **sıçgan** fare, sıçan (Clauson, 1972, s. 796^a) $\langle$ **sıç-** sıçmak **gan**} + Tür. **kır** kır (Clauson, 1972, s. 641^b) + **ı** iyelik 3.t.] Grinin koyu tonu (Belirsiz ad tamlaması).
- Siklamen**kırmızıya çalan eflatun renk (TDK, 2011, s. 2109^b) [$\langle$ Fr. **cycla-**mentavşankulağı çiçeği $\langle$ Lat. **cyclaminos** tavşankulağı çiçeği (Aksoy, 2003, s. 161^b) $\langle$ Yun. **kyklaminos** tavşankulağı çiçeği $\langle$ Yun. **kyklos** daire (Aksoy, 2003, s. 161^b)] Tavşankulağı çiçeğinin rengi.
- Sincabi**sincap rengi (TDK, 2011, s. 2115^b) [$\langle$ Far. **sincÀbi** gri (Steingass, 2005, s. 700^b) $\langle$ Far. **sincÀb** sincap (Steingass, 2005, s. 700^a) + Ar. **ı** nispet eki] Grinin kahverengiye çalan tonu.
- Sincap rengi** kahverengi ile kurşun rengi arasında olan renk (TDK, 2011, s. 2115^b) [$\langle$ Far. **sincÀb** sincap (Steingass, 2005, s. 700^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **ı** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması)
- Siyah**kara (TDK, 2011, s. 2124^b) [$\langle$ Far. **siyÀh** kara (Steingass, 2005, s. 713^a)] Karanlık, ışığın olmaması durumu, en koyu renk.
- Soğuk renkler** mavi, lacivert, mor ve bu renklerin tonları (TDK, 2011, s. 2131^a) [$\langle$ {Tür. **soğık** soğuk (Clauson, 1972, s. 808^a) $\langle$ **soğı-** soğumak **k**} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **ler** çokluk eki}] Mavi ve mavinin tonları (Sıfat tamlaması).
- Süt beyaz** bembeyaz, çok beyaz (TDK, 2011, s. 2190^b) [$\langle$ Tür. **süt** süt (Clauson, 1972, s. 798^b) + Ar. **beyÀø** beyaz $\langle$ **b-y-ø** beyazlamak (Baalbaki, 1995, 255^b)] Beyazın en koyu tonu (Sıfat tamlaması).
- Süt kır**ı beyaz renkli at donu (TDK: TS: 2191^a) [$\langle$ Tür. **süt** süt (Clauson, 1972, s. 798^b) + {Tür. **kır** kır (Clauson, 1972, s. 641^b) + **ı** iyelik 3.t.}] Beyaz renkli at çeşidi (Belirsiz ad tamlaması).

Sütlü kahveaçık kahverengi (TDK, 2011, s. 2191^b) [< Tür. **süt** süt (Clau-
son, 1972, s. 798^b) + **lü** + Ar. **úahve** kahve (Sarı, 1980, s.1266^b)]
Kahveye süt ilave edilerek yapılan kahvenin rengi (Sıfat tamlaması).

Süt mavisiçok açık mavi (TDK, 2011, s. 2191^b) [< Tür. **süt** süt (Clau-
son, 1972, s. 798^b) + {Ar. **mÀéi** su rengi <**mÀé** su (Baalbaki, 1995, s.
932^b) + Ar. **i** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] Mavinin en açık, beyaza
yakın hali, beyaza çalan mavi (Belirsiz ad tamlaması).

Ş

Şafak pembesigüneşin doğduğu anda görülen pembelik (TDK, 2011, s.
2195^b) [< Ar. **şafaúgü**neş batınca ufukta beliren kızılılık (Baalbaki,
1995, 674^a) <**ş-f-ú** tasalanmak + {Far. **penbe** pamuk (Steingass,
2005, s. 256^a) + **si** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Şarabi kırmızı şarap rengi (TDK, 2011, s. 2204^b) [< Ar. **şarÀb** içki
(Baalbaki, 1995, 665^b) <**ş-r-b** içmek + Ar. **i** nispet eki] Bordoya
çalan kırmızı.

Şarap rengişarabın kırmızı rengi (TDK, 2011, s. 2204^b) [< Ar. **şarÀb** içki
(Baalbaki, 1995, 665^b) <**ş-r-b** içmek + {Far. **reng** renk (Stein-
gass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması).

Şekerrenksarıya çalan renk (TDK, 2011, s. 2213^b) [< Far. **şeker** şeker
(Steingass, 2005, s. 752^a)< Sans. **şarkara** şeker +Far. **reng** renk
(Steingass, 2005, s. 588^b)] Beyazın sarıya çalan rengi (Sıfat tamlama-
sı).

Şeytan kırmızısıkırmızının parlak rengi (TDK, 2011, s. 2220^b) [<
Ar.**şeyùÀn**şeytan(Baalbaki, 1995, 682^a)<İbr.**āaùan**şeytan + {Ar.
úirmizi kırmızı boya (Sarı, 1980, s.1221^a) <Ar. **úirmiz** kırmızı
boya (Sarı, 1980, s.1221^a) + Ar. **i** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] (Belir-
siz ad tamlaması).

T

Tabakuru tütün yaprağını andıran kızılımsı kahverengi, tütün rengi (TDK,
2011, s. 2236^a) [< Fr. **tabact**tütün tabakası < İt. **tabacco** tütün ta-

bakası < İsp. **tobaco** tütün tabakası < Hai. **tambaku** tütün içme borusu (www.etymonline.com, *tobacco*, 18.8.2015)] Turuncunun kahveye çalan rengi.

Tahin rengi kirli, koyu sarı renk, tahinî (TDK, 2011, s. 2243^a) [< {Ar. **ùaóìn** öğütülmüş susam (Baalbaki, 1995, 723^a)<**ù-ó-n** öğütmek (Baalbaki, 1995, 723^a)} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Boz rengini andıran sarı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Tahinî tahin rengi (TDK, 2011, s. 2243^a) [< Ar. **ùaóìn** öğütülmüş susam (Baalbaki, 1995, 723^a)<**ù-ó-n** öğütmek (Baalbaki, 1995, 723^a) + Ar. **i** nispet eki]

Tarçın tarçın rengi (TDK, 2011, s. 2269^b) [< {Far. **dÀrçin** tarçın <**dÀrçini** tarçın, Çin'e mahsus ağaçlardan (Steingass, 2005, s. 496^b)<**dÀr** ağaç (Steingass, 2005, s. 495^b) + **çini** Çin'e mahsus (Steingass, 2005, s. 406^b)} + **i** nispet eki] Kahverengiye çalan sarı renk.

Tarçın rengi sarı ile kahverengi arası renk (TDK, 2011, s. 2269^b) [< {Far. **dÀrçin** tarçın <**dÀrçini** tarçın, Çin'e mahsus ağaçlardan (Steingass, 2005, s. 496^b)<**dÀr** ağaç (Steingass, 2005, s. 495^b) + **çini** Çin'e mahsus (Steingass, 2005, s. 406^b)} + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması)

Tavşan kanı parlak ve koyu kırmızı renk (TDK, 2011, s. 2289^b) [< Tür. **tavşan** tavşan <**tavişàan** tavşan (Clauson, 1972, s. 447^a) <**tabişàan** tavşan < **tabiş-** koşmak, atlamak, sıçramak **àan** {-GAn} + {Tür. **kan** kan (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 416^b; Clauson, 1972, s. 629^b) + **ı** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması)

Tavus yeşili tavusun kuyruğunda görülen yeşil, zümrüt yeşili (TDK, 2011, s. 2290^b) [< Far. **ùÀéýs** tavus kuşu (Steingass, 2005, s.807^b) < Ar. **ùÀéýs** tavus kuşu + {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak,

1969, s. 245^b) + **±1 +i** iyelik 3.t.}] Yeşile çalan mavi renk (Belirsiz ad tamlaması).

Ten rengi insan teninin rengi (TDK, 2011, s. 2323^a) [< Far. **ten** ten (Steingass, 2005, s. 326^a) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Beyaz insanların teninin rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Tirşeyeşil ile mavi arası renk (TDK, 2011, s. 2359^a) [Kökü hakkında bilgi bulunamadı.] Yeşile çalan mavi renk.

Toprak rengi toprağın sarı veya yeşile çalan rengi (TDK, 2011, s. 2372^a) [< {Tür. **toprak** toprak (Clauson, 1972, s. 443^a) <**topur** toprak **a-** kurumak **k**} + {Far. **reng** (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Kuru halde bulunan toprağın açık sarı rengi (Belirsiz ad tamlaması).

Toz pembe açık pembe renk (TDK, 2011, s. 2377^a) [< Tür. **toz** toz (Caferoğlu, 1993, s. 162) + Far. **penbe** pamuk (Steingass, 2005, s. 256^a)] Kırmızının içine daha fazla beyaz konarak elde edilen renk (Sıfat tamlaması).

Turkuaz yeşile çalan mavi renkte olan değerli bir taş, turkuaz mavisi, turkuaz yeşili, firuze (TDK, 2011, s. 2387^b) [< Fr. **turquoise** firuzeturguin <koyu ve donuk mavi (Yalt, 1990, s. 1081) < Fr. **turquoise** yeşile çalan mavi değerli bir taş; Türk'e mahsus]

Turkuaz mavisi turkuaz (TDK, 2011, s.2387^b) [< Fr. **turquoise** firuze <turguin koyu ve donuk mavi (Yalt, 1990, s. 1081^b) < Fr. **turquoise** yeşile çalan mavi değerli bir taş; Türk'e mahsus+ {Ar. **mâéî** su rengi <**mâé** su (Baalbaki, 1995, s. 932^b) + Ar. **i** nispet eki + **si** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması)

Turkuaz yeşili turkuaz (TDK, 2011, s.2387^b) [< Fr. **turquoise** firuze <turguin koyu ve donuk mavi (Yalt, 1990, s. 1081^b) < Fr. **turquoise** yeşile çalan mavi değerli bir taş; Türk'e mahsus+ {Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **±1 +i** iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması)

- Turnagözüberrak** ve parlak sarı (TDK, 2011, s. 2388^a) [< Tür. *turna* tur-na (Ayverdi, 2011, s. 1270^b) + {Tür. *göz* göz <*köz* göz (Caferoğlu, 1993, s. 80)<*kö-* görmek *z* + *ü* iyelik 3.t.}] (Belirsiz ad tamlaması)
- Turna kırıkırmızımtrak gri** (TDK, 2011, s. 2388^a) [< Tür. *turna* turna (Ayverdi, 2011, s. 1270^b) + {Tür. *kır* kır (Clauson, 1972, s. 641^b) + *ı* iyelik 3.t.}] Kızıla yakın gri (Belirsiz ad tamlaması).
- Turp filiziturp** rengi (TDK, 2011, s. 2388^b) [< Far. *turb* turp (Steingass, 2005, s. 292^a) + {Rum. *filisa* yaprakçık <*fillo* yaprak+ *i* iyelik 3.t.}] Turpgillerden yaprakları tüylü, çiçekleri beyaz, sarı, mor renkli bir bitki (TS). (Belirsiz ad tamlaması)
- Turuncuturunç** rengi, kızıl sarı renk (TDK, 2011, s. 2389^a) [< Far. *turunci* turuncu, portakal rengi (Steingass, 2005, s. 297^b) <*turunc* portakal, ağaç kavunu (Steingass, 2005, s. 297^a) + Ar. *i* nispet eki] Renk spektrumunda kırmızı ile sarı arasındaki renk.
- Tütün rengi** kurutulmuş tütün rengi, koyu pas rengi, taba (TDK, 2011, s. 2403^b) [< {Tür. *tütün* duman (Clauson, 1972, s. 457^b) <*tüt-* tüt-mek *ün*} + {Far. *reng* renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + *i* iyelik 3.t.}] Kızıla yakın kahverengi (Belirsiz ad tamlaması).

V

- Vapurdumanıkoyu** gri renk, füme (TDK, 2011, s. 2468^b) [< Fr. *vapeur* buhar, buğu < Lat. *vapor* buhar (www.etymonline.com, *vapor*, 18.8.2015) + {Tür. *duman* duman <*tuman* duman (Clauson, 1972, s. 507^a) + *ı* iyelik 3.t.}] Siyaha yakın gri (Belirsiz ad tamlaması).
- Vişneçürüğüçürük** vişne rengi (TDK, 2011, s. 2487^b) [< Bulg. *vişna* vişne (Ayverdi İ., 2011, s. 1319^c) + {Tür. **çürü-* çürümek <*şorı-* çürümek (Caferoğlu, 1993, s. 143) <*şor* ‘acı, tuzlu’ < Far. *şor* acı, tuzlu (Steingass, 2005, s. 765^a) + *ı-k* + *-i* iyelik 3.t.}] Mora çalan kırmızı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Y

Yavruağzıkavuniçi ile pembe arası bir renk (TDK, 2011, s. 2553^a) [< {Tür. **yavru** yavru (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.249^b) <**yavriâ** yavru <**yavri-** zayıflamak, güçten düşmek (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.249^b) **â**} +{Tür. **ağız** (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 17^a)+ **-ı** iyelik 3.t.}] Kuzu ve dana ağzı gibi tatlı açık pembe renk (Eminoğlu, 2014, s. 471). (Belirsiz ad tamlaması)

Yeşilsarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan bitki yapraklarının çoğunda görülen renk (TDK, 2011, s. 2582^b) [< Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + **+ı**]

Yumurta sarısı yumurtanın ortasında bulunan sarı bölüm. (TDK, 2011, s. 2615^b) [< {Tür. **yumurta** yumurta <**yumurtâa** yumurta, kapalı nesne (Clouston, 1972, s. 938^a)<***yum-** kapamak **ur-t-âa**} + {Tür. **sarıâ** sarı (Clouston, 1972, s. 848^a)<**sarı-** sararmak **â** <**sar** beyaz, sarımsı ~**saz** çamur, bataklık +**ı-â** +**sı** iyelik 3.t.}] Turuncuya çalan sarı renk (Belirsiz ad tamlaması).

Z

Zerrin altın rengi, sarı (TDK, 2011, s. 2652^a) [< Far. **zerrîn** altından (Steingass, 2005, s. 616^b) <**zer** altın + **în** {+DAN}] Parlak sarı renk.

Zeytin rengi koyu gri ve siyah arası bir renk (TDK, 2011, s. 2654^a) [< Ar. **zeytÿn** zeytin (Baalbaki, 1995, s. 613^b) + {Far. **reng** renk (Steingass, 2005, s. 588^b) + **i** iyelik 3.t.}] Kahverengiye çalan siyah (Belirsiz ad tamlaması).

Zeytunizeytin rengi (TDK, 2011, s. 2654^a) [< Ar. **zeytÿn** zeytin (Baalbaki, 1995, s. 613^b) + Ar. **i** nispet eki]

Zümrüdizümrüt yeşili (TDK, 2011, s. 2666^b) [< Ar. **zumurrud** zümrüt (Baalbaki, 1995, s. 609^a) + Ar. **i** nispet eki] Parlak koyu yeşil renk.

Zümrütkoyu yeşil renk (TDK, 2011, s. 2666^b) [<Ar. **zumurrud** zümrüt (Baalbaki, 1995, s. 609^a)]

Zümrüt yeşilkoyu yeşil (TDK, 2011, s. 2667^a) [< Ar. **zumurrud** zümrüt (Baalbaki, 1995, s. 609^a) + { Tür. **yeşil** yeşil <**yaşıl** yeşil (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s.246^b) <**yaş** yaş (Nadalyayev, Nasilov, Tenişev, & Şçerbak, 1969, s. 245^b) + ^ı**1** + **i** iyelik 3.t.] (Belirsiz ad tamlaması)

SONUÇ

Renk sözcüğü ışık ile ilgili bir kavramdır. Işık kaynağı Güneş'tir. Işık varsa renk de vardır. Karanlık renksizlik demektir.

Renk üç sistemde incelenir. Bunlar psikolojik sistemde renk, fizyolojik sistemde renk ve fiziksel sistemde renktir.

Renkler dikkat, uyarı, yasaklama gibi farklı görevler üstlenmişlerdir. Bu özellikleriyle hayatın vazgeçilmezleri arasındadır.

TDK *Türkçe Sözlük*'te tespit edilen 231 renk adı, temelde beyaz ışığın kırılmasıyla oluşan yedi rengin (kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert, mor) farklı tonlarıdır. Bu renklerin karışımı gördüğümüz milyonlarca farklı rengi oluşturur.

Renk birçok farklı yolla oluşabilir. Bunların çoğu aynı prensibe göre çalışır. Bir rengin oluşabilmesi, fotoğraflanabilmesi ve görülebilmesi için o rengin, gözlenen cismin, aydınlatan ışığın spektrumunda, belli bir rengi, oluşturan dalga boyları yok ise o renk görülmez.

Ana renkler doğada saf olarak bulunan renklerdir. Bunlar kırmızı, sarı ve mavidir. Mavi ve tonlarını oluşturan 26 renk adı, sarı ve tonlarını oluşturan 31 renk adı, kırmızı ve tonlarını oluşturan 16 renk adı *Türkçe Sözlük*'te madde başı olarak yer alır. Görüldüğü gibi ana renkler ve çevresinde sarı ve tonlarını oluşturan renk adları en fazladır.

Siyah, beyaz ve gri, renk adı sayılmaz. Bu üç renk nötr renklerdir. *Türkçe Sözlük*'te gri ve tonlarını oluşturan 14 renk adı, siyah ve tonlarını oluşturan 8 renk adı, beyaz ve tonlarını oluşturan 10 renk adı bulunur.

Kahverengi ve pembe renkleri tüm bu sınıflandırmaların dışındadır. Kahverengi ve tonlarını oluşturan 16 renk adı, pembe ve tonlarını oluşturan 8 renk adı vardır.

Türkiye Türkçesinde ana renklerdeki ton farklılıklarını belli etmek üzere en çok açık ve koyu sıfatları kullanılır. *Türkçe Sözlük* incelendiğinde yine bu sözcüklerin madde başı olarak bulunduğu tespit edildi. Ancak acı, kirli,

kuzguni, sütlü, şeker, toz, havai, kara, kar, kızıl, metalik, ölü, pastel sıfatları kullanılarak da renk adlarındaki derece farkları belli edilir.

Türkçe Sözlükte renk adları tek sözcük halinde ve söz öbeği şeklinde bulunur. Tek ad durumunda olan renk adlarından 22 tanesinin Türkçe, 10 tanesinin Fransızca, 4 tanesinin Farsça, 3 tanesinin Arapça, 1 tanesinin İngilizce, 1 tanesinin İtalyanca ve 1 tanesinin Ermenice kökenli olduğu tespit edildi. Tirşe renk adının kökeni tespit edilemedi. Tek ad durumunda olan madde başlarında batı dillerinden Fransızca ağırlığını hissettirmektedir.

Yapılan incelemede ad tamlaması ve sıfat tamlaması olarak bulunan madde başlarının olduğu görüldü. *Türkçe Sözlük*'te yer alan renk adlarından 150 tanesi söz öbeği halindedir. Söz öbeği olan madde başlarının 93 renk adı belirsiz ad tamlaması, 2 renk adı Zincirleme ad tamlaması, 33 renk adı sıfat tamlaması olarak yer almaktadır. Sıfat tamlaması oluşturan söz öbeklerinden 9'u açık sıfatı, 8'i koyu sıfatı, 2'si de kızıl sıfatı ile oluşturulmuştur. Havai, kara, kar, kuzguni, metalik, ölü, pastel, sağır, sütlü, şeker, süt, toz sıfatları birer kez kullanılarak tamlama oluşturmaktadır. Söz öbeği halinde bulunan madde başlarında belirsiz ad tamlaması çoğunluktadır. Bunun dışında Türkiye Türkçesinde kullanılan donuk, mat, canlı, parlak (cart), keskin, bayat, çürük, tatlı sıfatları kullanılarak yapılan söz öbeklerine sözlükte madde başı olarak yer verilmediği tespit edildi.

Renk adlarının 37 tanesi ad durumundaki sözcüğe Arapça nispet i'si getirilerek oluşmuştur; 13 tanesi Farsça sözcüğe Arapça nispet i'si; 1 tanesi Rumca sözcüğe Arapça nispet i'si; 9 tanesi Türkçe sözcüğe Arapça nispet i'si; 12 tanesi Arapça sözcüğe Arapça nispet i'si; 1 tanesi Fransızca sözcüğe Arapça nispet i'si getirilerek oluşturulmuştur. Nispet i'si ile oluşturulan madde başlarında doğu dillerinden Arapça ve Farsçanın hakimiyeti göze çarpmaktadır. *Türkçe Sözlük*'te söz öbeği oluşturan sözcükler incelendiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Türkçe + Arapça: 17

Arapça + Türkçe: 7

Arapça + Farsça: 11

Fransızca + Arapça: 4

Farsça + Rumca: 1

Rumca + Farsça: 3

Türkçe + Fransızca: 5

Fransızca + Farsça: 4

Arapça + Arapça: 3

Fransızca + Türkçe: 2

İtalyanca + Arapça: 1

Bulgarca + Türkçe 1

Türkçe + Türkçe: 36

Türkçe + Farsça: 19

Farsça + Farsça: 11

Farsça + Türkçe: 9

Sonuç itibariyle *Türkçe Sözlük*'teki renk adlandırmalarında batı dillerinden Fransızca, doğu dillerinden de Arapça ağırlığını hissettirmektedir. Ancak *Türkçe Sözlük*'e alınmayan ve günümüzde kullanılan renk adlarının çoğu İngilizcedir (perfect bordo, esmeralda brown gibi). Üstelik yarı Türkçe yarı yabancı olan renk adlarının kullanımını da artmaktadır (akuamarin rengi, falu kırmızısı, navajo beyazı gibi).

Türkler renk adlandırmalarında genellikle doğaya bağlı somut bir anlatıma yönelmiştir. Türkçenin doğadaki nesnelere yola çıkarak benzetme ve somutlaştırma yoluna başvurduğu görülür. Somutlaştırma yoluyla yapılan adlandırmada ilk sırayı 49 sözcükle bitki adlarıyla yapılan somutlaştırma alır. Daha sonra bunu 27 sözcükle hayvan adları, 25 sözcükle taş ve maden adları takip eder. Kişi adı 3, denizi çağrıştıran sözcükler 3, içecek adları 6, insanın dış görünüşü 10, günlük hayatta kullanılan unsurlar 9, nesnelere 3, millet adı 2, gökle ilgili 5, ülke ve şehir adları 5, hava olayları 4, tabiatla ilgili 7, organ adı 3, biyolojik madde 4'tür. Türkiye Türkçesinde somutlaş-

tırma yoluyla yapılan renk adları genellikle birleşik kelime yapısında olup belirsiz ad tamlaması şeklindedir (böcekkabuğu, fildişi, devetüyü gibi).

Somutlaştırmaların bir kısmının da nispet i'si ile yapıldığı görülmektedir. Yiyecek adlarıyla 9, içecek adı 1, ağaçlar ve ot cinsi bitkiler 7, hayvanlar 3, nesnelere oluşan 4, 4'ü metal, 1'i değerli taş olmak üzere 5'i madenlerden oluşan renk adları *Türkçe Sözlük*'te yer almaktadır.

Türkçe Sözlük'te tespit edilen 231 renk adı adlandırma şekline ve kullanım alanlarına göre farklılık göstermektedir. Bunlara at donlarının özel kullanımları için kır, pekmezkefi, boz; insanlarda saç ve sakalın beyazlığı için kır; insan teninin rengini ifade için esmer, sarışın, buğday, bronz, karaşın; insanın gözünün rengi için ela, çakır, güvela; görsel sanatlarda kullanılan terimsel ifadeleri için sıcak renkler, soğuk renkler, basit renk, metalik renk, pastel renk, sağır renk; içinde renk ifadesi bulunduran boyar madde adları için kök kırmızısı, kızıl boyave son olarak diğer renk adları için kullanılır.

Yazılı kaynaklar incelendiğinde *Türkçe Sözlük*'ün (2005) 158 tane renk adının madde başı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu sayı 2011 *Türkçe Sözlük*'te 231'e yükselmiştir. Kaymaz'ın (1997) çalışmasında yer alan birçok renk adı *Türkçe Sözlük*'te yer almamaktadır. Mevcut renk adlarının dilimizden kaybolmaması ve kültürümüzde yaşatılması için var olan renk adları kayıt altına alınmalıdır. Örgün eğitimde, yabancılara Türkçe öğretirken eğitimcilerin kültür aktarımıyla ilgili olarak renklerin öğretilmesinde hassas davranmaları Türkçenin öğretimi, kullanımı ve zenginliğinin ortaya çıkması bakımından yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahanov, K. (2008). *Dil Bilimin Esasları*. (M. Ceritoğlu, Çev.) Ankara: TDK
- Akarsu, B. (1998). *Wilhelm Von Humbolt'da Dil-Kültür Bağlantısı*. İstanbul: İnkılap.
- Aksan, D. (1995). Ankara: TDK.
- Aksan, D. (2009). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin .
- Aksan, D. (2011). Ankara: Bilgi.
- Aksan, D. (2013). Ankara: TDK.
- Aksoy, A. (2003). *Yunanca-Türkçe Türkçe-Yunanca Sözlük*. İstanbul: Alfa.
- Allah. (632). Bakara. *Kur'ân-ı Kerim*. içinde
- Ayaz, E. S. (2010). Iğdır İli Yer Adalarında Kullanılan Renk Adları Üzerine Bir İnceleme. *I. Uluslararası Aras Havzası Sempozyumu*. Kağızman Kars.
- Aydın, Ö., & Akdoğan, G. (1995). Renklerin Adlandırılması ve Dil-Gerçek Sorunu. *Dil Dergisi*(28), 49-66.
- Ayverdi, H. İ. (Dü.). (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük, I-II-III*. İstanbul: Kubbealtı .
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (2. b.). İstanbul: Kubbealtı-Milliyet.
- Baalbaki, R. (1995). *al-Mawrid a Modern Arabic-English Dictionary*. Beyrut: Dar El-İlm.
- Bayraktar, N. (2005, Ekim- Kasım- Aralık). Kara ve Siyah Renk Adlarının Türkçedeki Kavram ve Anlam Boyutu Üzerine. *TÖMER Dil Dergisi*, s. 56-77.
- Bayraktar, N. (2005). Kavram ve Anlam Boyutunda Türkçede Ak ve Beyaz. *V. Uluslararası Dil Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu*. İstanbul.

- Bayraktar, N. (2009). Boz ve Kır Renk Adlarının Kavram ve Biçim Boyutu Üzerine. *International journal of Central Asian Studies*, 101-121.
- Bayraktar, N. (2013, Ekim 16-20). Renk Adlarının Türkçenin Söz Varlığına Katkıları. *Kıbatek Edebiyat Şöleni*. Çanakkale.
- Bayraktar, N. (2013). Türkçe Renk Adlarıyla Özel Ad Yapımı. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 9(2), s. 95-114.
- Bayraktar, N. (2014, Ocak). Türkçedeki Kişi Adlarında Renk Adları. *Acta Turcica*, VI(1), s. 1-15.
- Bilgin, N. (2011). *12. Sınıf Konu Anlatımlı Fizik Kitabı*. Ankara: Nihat Bilgin.
- Caferoğlu, A. (1993). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü* (3 b.). İstanbul: Enderun.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. London : Oxford University Press.
- Çağatay, S. (1961). Renk İfadeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı*, 43-46.
- Çağatay, S. (1978). Türk Lehçelerinde Renk Adlarının Kullanılışı. *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler* (s. 339-341). içinde Ankara.
- Çağatay, S. (1978). *Türk Lehçelerinde Renk Adlarının Kullanılışı*. Ankara.
- Çömen, A. (2010). Resim Sanatında Rönesans'tan Empresyonizme Renk Kullanımı ve Kırmızı Rengin İfade Biçimleri. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Davaz, A. (1991). *Renk Kavram Sözlüğü*. İstanbul: Ofset.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Duran, S. M. (2005). *Ergonomik Tasarımda Renk*. Edirne: Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi.
- Eminoğlu, H. (2014). Ankara: Gazi.
- Eminoğlu, H. (2014). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Eminoğlu, H. (2014). *Türkçede Renkler Sözlüğü*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Erdem, E. (2012). *Bizimki Türkçe Sevdası*. İstanbul: TDED .
- Eren, A. (2008). Baki Divanı' nda Kırmızı Renk. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* (S. 37), 31-68.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Eren, H. (2005). Yeni Bir Etimolojik Sözlük. *Türk Dili Dil ve Edebiyatı Dergisi*(637), 15-33.
- Ergin, M. (1975). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi .
- Ergin, M. (2002). İstanbul: Bayrak.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1988). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul.
- Fîrûzâbâdî. (1852). *el-Okyânûsu 'l-Basît fi Tercemeti 'l-Kâmûsu 'l-Muhît* (Cilt 1). (M. Asım, Çev.) İstanbul.
- Fîrûzâbâdî. (1853). *el-Okyânûsu 'l-Basît fi Tercemeti 'l-Kâmûsu 'l-Muhît* (Cilt 2). (M. Asım, Çev.) İstanbul.
- Fîrûzâbâdî. (1855). *el-Okyânûsu 'l-Basît fi Tercemeti 'l-Kâmûsu 'l-Muhît* (Cilt 3). (M. Asım, Çev.) İstanbul.
- Gabain, A. V. (1968). Renklerin Sembolik Anlamları. (Ç. S. TEZCAN, Dü.) *Türkoloji Dergisi A.Ü DTFÇ Yayınları, III*(1), 107-113.
- Genç, R. (1996). Türk Düşüncesi, Davranışı ve Hayatında Renkler ve Sarı, Kırmızı. (E. K. S. Tural, Dü.) 41-48.
- Genç, R. (2009). *Türk Düşüncesi, Davranışı ve Hayatında Renkler; Sarı, Kırmızı, Yeşil, Nevruz ve Renkler*. İstanbul: AKM.
- Gözaydın, N. (2003). Türkçenin Renk Zenginliği. *Türk Dili*(618), 539-545.
- Güftar, G., & Ziya, F. (1984). *Farsça- Türkçe Lügat*. İstanbul: MEB.
- Gül, E. (2001). *Karton-Baskı-Kutu Etkileşimleri ve Karton Abalaj*. Kartonsan.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: TDK.

- Gülensoy, T. (2010). *Türkçe El Kitabı*. Ankara: Akçağ .
- Haşlakoğlu, P. (2007). *Rengin Ruhsal Etkisi ve Resimsel İfade*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Heyet, C. (1996). Türklerin Tarihinde Renklerin Yeri. S. T. KILIÇ (Dü.) içinde, *Nevruz ve Renkler* (s. 55-61). Ankara: TDK.
- İbni Manzûr, M. b. (2009). *Lisânu'l-Arab* (Cilt XIII). Beyrut: Daru Sadır.
- Kafalı, M. (1996). Türk Kültüründe Renkler. S. Tural, & E. Kılıç içinde, *Nevruz ve Renkler* (s. 49-54). Ankara: AKM.
- Kanar, M. (2009). *Arapça- Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say .
- Kanat, A. (2001). İzmir: İlya Yayınları. Eylül 201413 tarihinde alındı
- Kanat, A. (2001). *Renk ve Duyu Psikolojisi*. İzmir: İlya .
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Karabaş, S. (1996). *Dede Korkut'ta Renkler*. İstanbul: YKY .
- Karadoğan, A. (2004, Yaz). Türk Ad Biliminde Renk Kültü. *Milli Folklor Dergisi*, 8(62), 89-100.
- Kay, P., & Berlin, B. (1969). *Basic Color Terms*. Los Angeles, Berkeley: University of California.
- Kaymaz, Z. (1997). Türkiye Türkçesi ve Ağzlarında Renk Bildiren Kelimelerin Kullanışı ve Sistematiği. *TDAY Belleten*, 251-341.
- Kibar, O. (2005). *Türk Kültüründe Ad Verme*. Ankara: Akçağ .
- Kıran, Z. (2002). *Dilbilimine Giriş*. Ankara: Seçkin .
- Kırımhan, N. (2001). Türk Kültüründe Yedi Rengin Anlamı. Ş. ERCEBECİ (Dü.), *Türk Dünyasında Nevruz Uluslararası Dördüncü Bilgi Şöleni Bildirileri* içinde (s. 107-111). Ankara: AKM .
- Komisyon. (1986). Renk. *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi* (Cilt XVI, s. 9768). içinde İstanbul: Gelişim.
- Korkmaz, Z. (2003). Ankara: TDK.
- Korkmaz, Z. (2010). Türkçe Nasıl Bir Dildir? *Türk Dili*(679), 34-46.

- Küçük, S. (2007, Eylül). Dil Kirliliğinin Türkçemize Yansımaları. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, XCIII(669), 504-514.
- Küçük, S. (2010, Yaz). *Bilig*(54), 185-210.
- Küçük, S. (2010). *Gazi Türkiyat*, 7, 155-196.
- Küçük, S. (2010, Winter). Tarihi Türk Lehçelerinde Renk Adlandırmaları. *Turkish Studies*, 5(1), 556-577.
- Küçük, S. (2010). Türkiye Türkçesinde Renk Adları ve Özellikleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), 420-427.
- Küçük, S. (2011). *Dil Araştırmaları*(8), 93-114.
- Küçük, S., & Doğan, N. (2014). Hatice Eminoğlu, Türkçede Renkler Sözlüğü, Gazi Kitabevi, Ankara, Ocak 2014. *Dil Araştırmaları*(15), 274-279.
- Mazlum, Ö. (2011, Aralık). Rengin Kültürel Çağrışımları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*(31), 125-138.
- MEGEP. (2008). *Grafik ve Fotoğraf - Işık ve Renk Oluşumu*. Ankara.
- Nadalyayev, V. M., Nasilov, D. M., Tenişev, E., & Şçerbak, A. M. (1969). *Drevnetürskiy Slovar*. Leningrad: İnstatelstvo "Nauka".
- Okcu, A. (2007). Kur'an'da Renkler. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(28), 134.
- Ölmez. (2010). Tekstillerde Renkler Üzerine Simgesel ve Alegorik Bir Değerlendirme. *Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Ölmez, M. (1994). Türk Dillerinin Sözlükleri ve Türk Sözlükçülüğü. *Uygulamalı Dilbilim Açısından Türkçenin Görünümü* (s. 88-100). içinde Ankara: Dil Derneği.
- Ölmez, M. (1998). Etimoloji Sözlükleri. *Kebikeç Dil ve Edebiyat Dergisi*(6.), 175-184.
- Ölmez, N. (2010). Tekstillerde Renkler Üzerine Simgesel ve Alegorik Bir Değerlendirme. *Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi*, 1(1).

- Önder, A. R. (1982). Türklerde Renk Geleneği. *Türk Folkloru Araştırmaları*, 125-131.
- Öztürk, M. (1995). *Farsça Dilbilgisi*. Ankara: Murat Kitapevi.
- Parramon, J. M. (1991). *Resimde Renk ve Uygulanışı*. (E. Erduran, Çev.) İstanbul: Remzi.
- Polat, H. H. (2012). Renk Teorisi ve Temel Yanılgılar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(28), 165-173.
- Rayman, H. (2002, Bahar/Spring). Nevruz ve Türk Kültüründe Renkler. *Milli Folklor*, 7(53), 10-15.
- Redhouse, J. W. (1974). *Redhouse Sözlüğü İngilizce- Türkçe*. İstanbul.
- Sabah. (1990). *Meydan Larousse* (Cilt 16, s. 486-488). içinde İstanbul: Sabah.
- Sağocak, M. (2005). Ergonomik Tasarımda Renk. *Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 77-83.
- Sakaoğlu, S. (2001). *Türk Ad Bilimi I*. Ankara: TDK .
- Sarı, M. (1980). *el-Mevârid Arapça-Türkçe Lûgat*. İstanbul: Bahar.
- Seyidov, M. (1988). *Gök, Ak ve Kara Renklerinin Eski İnanışlarla Alakası*. (O. Yavuz, Çev.) İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları.
- Sözen, M., & Tanyeli, U. (1986). *Sanat ve Kavram Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi.
- Steingass, F. (2005). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. İstanbul: Çağrı.
- Subaşı, D. A. (2012, Spring). Renkler Ulamı Üzerine Türkçe ve Arapça Sözlük Tabanına Yönelik Gözlemler. *Turkish Studies*(7/2), 963-977.
- Şenol, A. (1992). Türk Halk Oyunları Adları İçindeki Renk ve Makam Motifi. *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*. Ankara.
- TDK. (2005). Ankara: TDK.

- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Toklu, O. (2003). *Dilbilime Giriş*. Ankara: TDK.
- Topaloğlu, A. (2007). Renk. *DİA, Cilt 34*, s. 572. İstanbul: TDV.
- Topçu, N. (2001). Fransızca ve Türkçe Renk İsimleri İçeren Deyimlerin Karşılaştırmalı İncelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20: 31-40.
- Türkkan, R. O. (2006). *İkna ve Uzlaşma Sanatı*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Ulukan, A. (2012). Farklılığın Renk ve Sayılarda Buluşan Aynılığı. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*(48), 165-190.
- Yahya, H. (1999). *Allah'ın Renk Sanatı*. İstanbul: Vural Yayıncılık.
- Yalt, A. R. (1990). *Fransızca Türkçe Büyük Sözlük - Grand dictionnaire Français- Turc*. İstanbul: Serhat Yayınları.
- Yaman, R., & Anadol, D. (1984). *Reprodüksiyon ve Klişe Teknolojisi*. İstanbul: MEB.
- Yılmaz, Y. (2014). *Galatât-ı Hafîd Efendi*. Ankara: SAGE.
- Yılmaz, Y., & Karakulak, N. (2014). Türkçe Sözlükte Renk Adlarının Madde Başı Açıklamalarındaki Yetersizlikler. S. Üniversitesi (Dü.), *Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu "21. Yüzyılda Sözlükçülük"* içinde, (s. 1-9). Sakarya.

DİZİN

- Acı yeşil**, 15, 31, 33, 35, 45, 54, 55
Açık gri, 16, 31, 33, 34, 44, 55
Açık kahverengi, 17, 31, 33, 34, 55, 74
Açık kestane, 17, 31, 33, 34, 44, 50, 55
Açık kırmızı, 14, 31, 33, 34, 42, 56
Açık mavi, 13, 31, 33, 34, 42, 56
Açık pembe, 31, 33, 34, 46, 50, 56
Açık saman rengi, 14, 31, 33, 34, 46, 50, 56
Açık sarı, 14, 31, 33, 34, 45, 57, 76
Açık yeşil, 15, 31, 33, 34, 45, 54, 57
Ak, 16, 37, 57
Akdeniz mavisi, 31, 42, 52, 57
Al, 14, 37, 57
Ala, 37, 57
Alaca, 37, 57
Alev kırmızısı, 31, 42, 53, 58
Alev rengi, 14, 31, 35, 46, 53, 58
Altın sarısı, 14, 31, 35, 45, 51, 58
Altuni, 14, 37, 39, 47, 51, 58
Angudi, 37, 39, 47, 50
Ateş kırmızısı, 14, 31, 35, 58
Baklaçiçeği, 31, 42, 50, 59
Bal rengi, 14, 31, 35, 46, 59
Balköpüğü, 31, 45, 59
Barudi, 16, 37, 39, 51, 59
Barudî, 48
Barut rengi, 16, 31, 35, 46, 51, 59
Basit renk, 31, 43, 59
Bej, 37, 40, 59
Bergamodi, 37, 39, 48, 50, 59
Beyaz, 4, 6, 7, 8, 19, 37, 55, 56, 60, 82, 85
Boncuk mavisi, 13, 31, 42, 60
Bordo, 37, 60
Boz, 17, 37, 60, 84
Böcekkabuğu, 31, 45, 50, 60
Bronz, 37, 51, 52, 60
Buğday rengi, 16, 31, 35, 46, 50, 52, 60
Camgöbeği, 13, 31, 35, 47, 53, 61
Civciv sarısı, 14, 31, 35, 45, 50, 61
Çağla yeşili, 15, 31, 35, 47, 50, 61
Çakır, 37, 61
Çam yeşili, 15, 31, 35, 45, 50, 61
Çingene pembesi, 31, 53, 61
Çividî, 37, 47, 62
Çivit mavisi, 13, 31, 36, 42, 62
Çivit rengi, 13, 31, 36, 46, 62
Delî alacası, 31, 45, 62
Demir rengi, 31, 36, 46, 51, 62
Demirî, 47, 51, 62
Deniz mavisi, 14, 31, 36, 42, 52, 63
Devetüyü, 17, 31, 36, 45, 50, 63
Don, 37, 50, 63
Dore, 37, 51, 63
Duman rengi, 16, 31, 36, 46, 53, 63
Ebruli, 37, 47, 63
Eflatun, 16, 37, 63
Eflatuni, 16, 37
Eflatunî, 47
Ekru, 37, 64
Ela, 14, 24, 37, 64, 92
Erguvan rengi, 31, 36, 46, 50, 64
Erguvani, 37, 50, 64
Erguvanî, 48
Esmer, 16, 23, 37, 52, 64, 92
Fes rengi, 31, 43, 52, 64
Fındık rengi, 31, 36, 43, 50, 64

Fındıki, 37, 50, 65
Fındıkî, 47
Fındıkkabuğu, 17, 31, 36, 42, 64
Fıstık rengi, 14, 31, 36, 43, 50, 65
Fıstıki, 14, 37, 50, 65
Fıstıkî, 47
Fil dişi karası, 31, 37
Fildişi, 16, 31, 36, 42, 50, 65
Filiz rengi, 15, 31, 36, 43, 51, 66
Filizî, 37, 39, 47, 50, 66
Firfiri, 14, 37, 47, 66
Füme, 16, 37, 53, 66
Galibarda, 37, 52, 66
Gece mavisi, 14, 31, 35, 42, 53, 66
Göğem, 37, 66
Gökçe, 14, 37, 53, 66
Gökçül, 14, 37, 66
Gökşin, 14, 53, 67
Gökyüzü mavisi, 14, 31, 35, 53, 67
Gri, 37, 55, 62, 66, 67
Gurup rengi, 15, 31, 35, 43, 53, 67
Gül rengi, 31, 35, 46, 51, 67
Gülgün, 37, 51, 67
Gülgülü, 37, 67
Gülkurusu, 15, 17, 31, 35, 47, 51, 67
Gümüş grisi, 16, 31, 35, 44, 51, 68
Gümüş rengi, 16, 31, 35, 51, 68
Gümüşi, 16, 37, 68
Gümüşi, 47, 51
Güvela, 14, 15, 37, 45, 52, 68
Güvercinboynu, 31, 45, 50, 60, 68
Güvercingöğsü, 31, 45, 50, 68
Güvez, 14, 37, 68
Hâki, 15, 54
Hâkî, 37, 48, 69
Hardal rengi, 14, 31, 35, 43, 51, 69, 78
Havai, 14, 31, 33, 35, 37, 44, 48, 53, 69
Hint sarısı, 14, 31, 35, 47, 53, 69
Horoz ibiği, 47
Horozibiği, 17, 32, 35, 50, 69
Kahverengi, 32, 36, 40, 43, 52, 69, 72
Kan kırmızı, 32, 54, 69
Kar beyaz, 16, 32, 33, 42, 53, 70
Kara, 16, 32, 33, 37, 45, 70
Karışın, 16, 37, 52, 70
Kavuniçi, 14, 17, 32, 36, 45, 51, 70
Kazayağı, 32, 45, 50, 70
Kazboku, 14, 32, 36, 45, 50, 70
Kemik rengi, 16, 32, 36, 46, 54, 71
Kestane rengi, 17, 32, 36, 43, 51, 71
Kır, 17, 23, 37, 71, 92
Kırmızı, 4, 6, 8, 11, 12, 26, 37, 50, 56, 58, 71, 73
Kızıl, 15, 37, 71
Kızılboya, 32, 33, 45, 71
Kızılşap, 15, 32, 33, 42
Kızıltı, 15, 37, 71
Kimyon rengi, 15, 32, 36, 43, 51, 72
Kimyoni, 15, 37, 48, 51, 72
Kiremit rengi, 15, 32, 36, 43, 53, 72
Kirli sarı, 14, 32, 33, 34, 45, 59, 70, 72, 73, 79
Koyu gri, 16, 32, 33, 34, 44, 72
Koyu kahverengi, 17, 32, 33, 34, 64, 72
Koyu kır, 32, 33, 34, 45, 72
Koyu kırmızı, 15, 32, 33, 34, 42, 70, 72
Koyu lacivert, 32, 33, 34, 73
Koyu mavi, 14, 32, 33, 34, 42, 62, 73
Koyu pembe, 17, 32, 33, 34, 46, 51, 73
Koyu sarı, 14, 32, 33, 45, 69, 73
Koyu yeşil, 15, 32, 33, 34, 45, 54, 61, 73
Kök kırmızısı, 24, 32, 36, 42, 51, 73, 92
Krem rengi, 17, 32, 36, 44, 53, 73
Kristal mavisi, 32, 43, 53, 74
Kum grisi, 16, 32, 36, 44, 53, 74
Kumral, 14, 37, 52, 74

Kurşun grisi, 16, 32, 36, 44, 74
Kurşuni, 16, 37, 74
Kurşunî, 47
Kuzguni, 16, 32, 33, 37, 46, 50, 74
Kuzgunî, 47
Kuzguni siyah, 74
Küf yeşili, 15, 32, 36, 45, 54, 74
Kül rengi, 16, 32, 36, 46, 53, 54, 75
Laciverdî, 37, 48, 75
Lacivert, 4, 14, 37, 51, 75
Lavanta mavisi, 32, 36, 45, 51, 75
Leylak rengi, 32, 36, 46, 51, 75
Leylaki, 37, 48, 75
Lila rengi, 16, 32, 36, 44, 76
Limon küfü, 14, 32, 36, 47, 51, 54, 76
Limon rengi, 14, 32, 36, 46, 76
Limon sarısı, 14, 32, 36, 47, 51, 76
Limoni, 14, 37, 38, 48, 76
Maden Mavisi, 36, 76
Mai, vii, 38, 48, 77
Maron, 17, 37, 77
Mavi, 4, 6, 12, 14, 38, 48, 56, 61, 73, 77, 82
Menekşe rengi, 16, 32, 36, 46, 51, 77
Mercan yeşili, 36, 42, 54, 77
Metalik renk, 32, 33, 44, 51, 77
Mor, 4, 6, 11, 12, 38, 77
Narçiçeği, 15, 32, 35, 47, 51, 57, 77
Neffî, 38, 48, 78
Nohudî, 38, 51, 78
Nohudî, 48
Nohut rengi, 14, 32, 35, 46, 51, 78
Okyanus mavisi, 14, 32, 35, 52, 78
Orman yeşili, 15, 32, 35, 45, 54, 78
Ölü renk, 32, 34, 78
Ördekbaşı, 15, 32, 35, 45, 50, 79
Ördekgagası, 15, 32, 35, 45, 50, 70, 79
Pas rengi, 15, 17, 32, 35, 46, 51, 54, 79
Pastel renk, 32, 34, 79
Patlıcanı, 38, 48, 51, 79
Pekmezkefi, 32, 36, 45, 79
Pekmezköpüğü, 32, 45, 79
Pembe, 38, 51, 80
Petrol mavisi, 14, 32, 43, 51, 80
Portakal rengi, 15, 32, 35, 44, 80
Safir mavisi, 14, 32, 35, 43, 51, 80
Safra yeşili, 15, 32, 35, 42, 54, 80
Sağır renk, 32, 34, 81
Saman rengi, 14, 32, 36, 46, 51, 81
Saman sarısı, 14, 32, 36, 45, 81
Samani, 14, 38, 51, 81
Sarı, 4, 6, 12, 38, 57, 81
Sarışın, 38, 81
Saz rengi, 14, 32, 36, 46, 51, 81
Sıcak renkler, 5, 18, 24, 32, 82, 92
Sıçan kırtı, 32, 36, 45, 50, 82
Siklamen, 38, 82
Sincabi, 17, 38, 39, 50, 82
Sincabî, 48
Sincap rengi, 17, 32, 36, 46, 50, 82
Siyah, vii, 5, 6, 7, 13, 16, 19, 22, 38, 67, 75, 82
Soğuk renkler, 5, 18, 32, 82
Süt beyaz, 17, 32, 42, 52, 82
Süt kırtı, 32, 36, 46, 82
Süt mavisi, 14, 33, 36, 52, 83
Sütlü kahve, 17, 32, 33, 42, 52, 83
Şafak pembesi, 33, 36, 43, 51, 83
Şarabi, 15, 38, 39, 48, 52, 83
Şarap rengi, 15, 33, 36, 43, 52, 83
Şekerrenk, 14, 33, 46, 53, 83
Şeytan kırmızısı, 15, 33, 36, 44, 83
Taba, 17, 38, 83
Tahin, 14, 33, 36, 43
Tahin rengi, 14, 33, 36, 43, 84
Tahinî, 38, 84
Tarçın rengi, 14, 17, 33, 36, 46, 84
Tarçını, 17, 38, 84
Tarçını, 48

Tavşankanı, 33, 36, 46, 50, 84
Tavus yeşili, 15, 33, 36, 47, 84
Ten rengi, 17, 33, 36, 46, 52, 85
Tirşe, 14, 38, 76, 85
Toprak rengi, 14, 33, 36, 46, 54, 85
Tozpembe, 33, 46, 85
Turkuaz, 14, 15, 33, 36, 38, 43, 44, 51, 85
Turkuaz mavisi, 85
Turkuaz yeşili, 85
Turna kırığı, 46, 86
Turnagözü, 33, 36, 46, 50, 85
Turp filizi, 33, 36, 43, 51, 86
Turuncu, 4, 6, 12, 38, 48, 86
Tütün rengi, 17, 33, 36, 46, 51, 86
vapurdumanı, 23, 40, 44
Vapurdumanı, 33, 36, 53, 86
Vişneçürüğü, 33, 36, 45, 51, 86
Yavruağı, 17, 33, 36, 46, 86
Yeşil, 4, 6, 12, 38, 57, 60, 87
Yumurta sarısı, 14, 33, 36, 46, 87
Zerrin, 14, 38, 51, 87
Zeytin rengi, 16, 33, 36, 51, 87
Zeytuni, 16, 38, 51, 87
Zümrüdi, 15, 38, 39, 87
Zümrüt, 15, 33, 36, 38, 42, 51, 87, 88
Zümrüt yeşili, 88